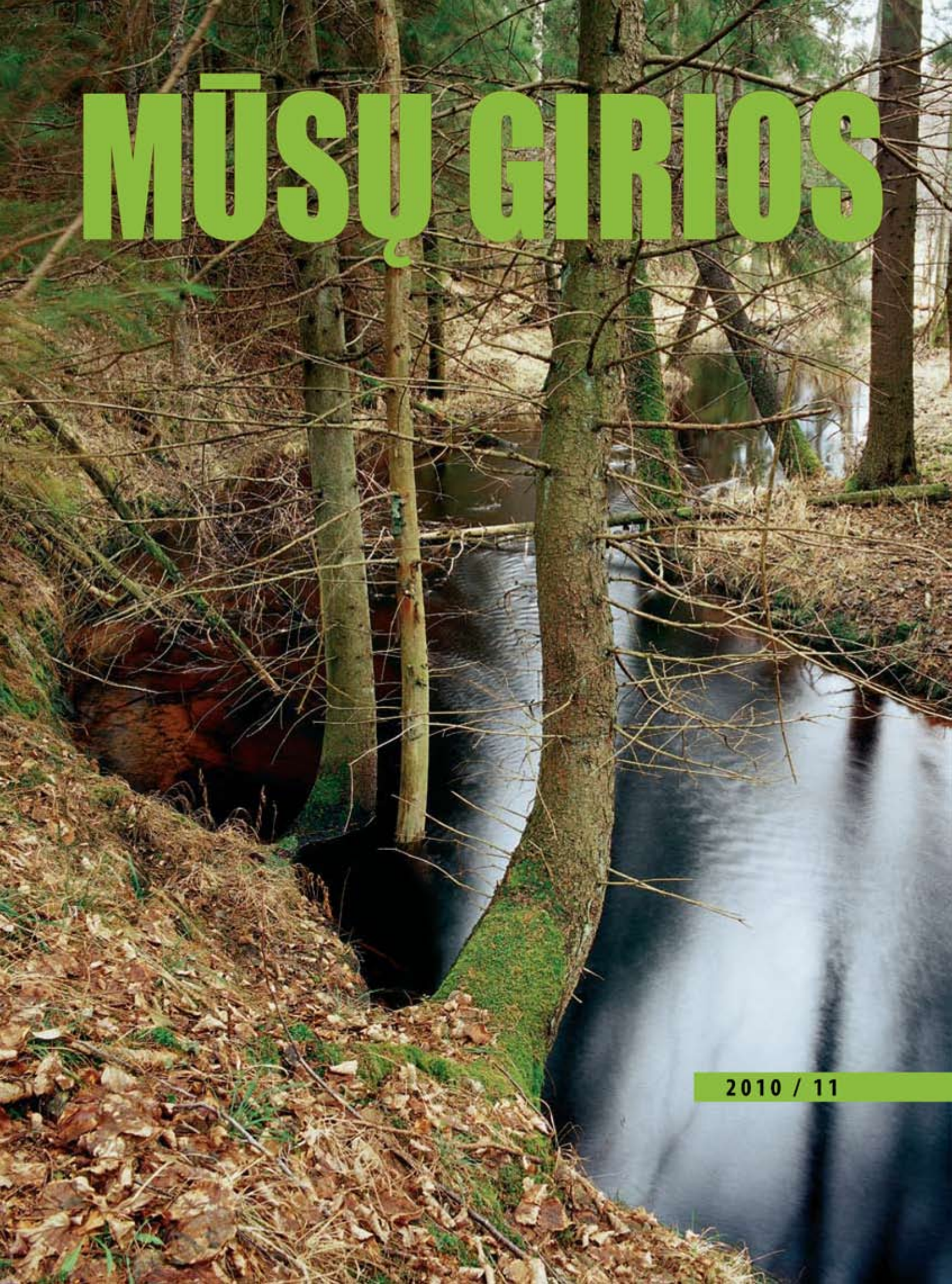

MŪSU GIRIOS

A photograph of a forest stream. The water is dark and reflects the surrounding trees. Several tree trunks are visible, some with moss. The ground is covered with fallen leaves and branches. The overall scene is a natural, wooded environment.

2010 / 11

Garantija –
3 metai

Miškui skirtos
diskinės akėčios

Darbinis ilgis 2,00 m 2,30 m 2,50 m

Diskų skaičius 8 8 9

Disko skersmuo (mm) 660 660/710/810 660/710/810

Svoris 1875 kg 1930 kg 2060 kg

Galingumas 110 AJ 130 AJ 150 AJ

Kalvarijų g. 125-602, LT-08221 Vilnius
Tel. (5) 2 737 000, faks. (5) 2 472 085. Mob. tel. (687) 400 42
El. paštas: rovaltra.lt www.rovaltra.lt

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ
SĄJUNGOS ŽURNALAS

Leidžiamas nuo

1929 metų birželio

Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2010 m. lapkritis

Nr. 11 (751)

ISSN 1392-6829

Leidėjas –

Viešojoji įstaiga „Mūsų Girios“

Tel.

(5) 275 20 47

Tel./faks.

(5) 275 48 28

El. paštas:

info@musu-girios.lt

Adresas:

A. Juozapavičiaus g. 10a

LT-09311 Vilnius

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius
(pirmininkas),

Raimondas Juzikis,

Andrius Kuliešis,

Romas Kupstaitis,

Vyngantas Mierkis,

Remigijus Ozolinčius,

Edvardas Riepšas,

Benjaminas Sakalauskas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius–vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. (5) 275 20 47,

mob. tel. (8–687) 10616;

el. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10614;

el. paštas: vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Rečiūnienė

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10609;

el. paštas: jurate.r@musu-girios.lt

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 1970 egz.

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Kaina 11 Lt, su nuolaida 7,50 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė

ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika

2

Aktualijos

4

Išgyventi nuolatinių grėsmių sąlygomis

4

S. OBELEVIČIŪTĖ. Nemenčinės miškuose – užrašas *Žalgiris 600*

8

J. JERMALAVIČIUS. Generolo ažuolas – Žalgirio parke

10

Miškininkystė

11

Miškotyros mokslo pristatymas Girionyse

11

D. DANUSEVIČIUS. Miško sėklininkystė – ateities miškų veidrodys

13

V. SUCHOCKAS, A. PLIŪRA. Hibridinės drebulės išauginimas šiltnamyje
ir atviro grunto daigyne

16

A. GUSTIENĖ. Grybo *Chalara fraxinea* reikšmė uosių džiūtės procese

18

Urėdijose

20

A. KILČAUSKAS, V. TREPĖNAITIS. Sunkmetis neparklupdė

20

V. TREPĖNAITIS. Miško selekcijos darbų užmojai ir praktinės galimybės

22

J. REČIŪNIENĖ. Padauginę žaliuosius lopus

26

Privatūs miškai

29

D. VAIKASAS. ES parama nuo stichinių nelaimių nukentėjusių miškų atkūrimui

29

E. DERENKA. Naujieji STIHL „profesionalai“

30

R. VASILIAUSKAS. Nelengvas kelias į sėkmę

32

Medžioklė

34

A. BRUKAS. Miškininkų ir medžiotojų santykiai 1920–2010 m.

34

Miškas ir visuomenė

39

Datos

40

KRONIKA

Spalio 29 d. Lietuvos žemės ūkio universitete **organizuotas Lietuvos miškininkų sąjungos suvažiavimas**. Jame apžvelgti praėjusių 2-ųjų metų Lietuvos miškininkų sąjungos veiklos rezultatai bei aptarti svarbiausi ateities planai (plačiau – 4 p.).

Spalio 29 d. Seimo Europos klubo iniciatyva Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkijoje 6 ha plote moksleiviai kartu su politikais ir miškininkais **pasodino rekordinį užrašą iš medžių „Žalgiris 600“** (plačiau – 8 p.).

Lapkričio 4–5 d. Žemaitijos nacionaliniame parke Miškų institutas **organizavo tarptautinį mokslinį praktinį seminarą „Laukinių gyvūnų gausos apskaitos metodai: patikimumas ir pritaikomumas“**. Konferencijoje diskutuota laukinių gyvūnų rūšių apsaugos ir jų populiacijų būklės bei kitais svarbiais klausimais, tokiais kaip laukinių gyvūnų populiacijų apsaugos užtikrinimas, naudojimo kontrolė, paplitimas, laukinių gyvūnų gausos pokyčių apskaita, išteklių įvertinimas.

Lapkričio 9 d. Anykščių miškų urėdijoje organizuotas **seminaras neplūny pagrindinių miško kirtimų projektavimo ir taikymo praktikoje klausimais**. Seminare dalyvavo prof. habil. dr. A. Juodvalkis, Miškų instituto miškininkystės skyriaus vedėjas dr. V. Mikšys, Valstybinio miškotvarkos instituto direktorius A. Galaunė, miškų urėdijos darbuotojai. Diskutuota dėl kirtimų būdo parinkimo, kartojo dažnumo, biologinės įvairovės išsaugojimo ypatumų. Seminare konstatuota, kad Anykščių miškų urėdijoje ypač geri tipiški atvejinių kirtimų vykdymo rezultatai ir raginta plačiau paskleisti turimą patirtį, supažindinti su ja kitų miškų urėdijų kolegas.

Lapkričio 9 d. Lietuvos Mokslų Akademijoje **organizuota mokslinė konferencija „Dirvožemio ekologijos problemos Lietuvoje“**. Joje perskaitytas ir praneši-

mas „Mikrobiotos biomasės anglies tyrimai miško ir žemės ūkio paskirties dirvožemiuose“, kurį parengė LAMMC Miškų instituto mokslininkai J. Aleinikovienė, K. Armolaitis, taip pat J. Hofman.

Lapkričio 9–12 d. Isproje (Italija) vykusiam **Europos Komisijos Miško gaisrų komisijos posėdyje** iš Lietuvos dalyvavo Miškų departamento Miškininkystės skyriaus vyriausiasis specialistas Z. Glazko.

Lapkričio 10 d. Seimo Aplinkos apsaugos komitete posėdžiavo darbo grupė Miškų įstatymo pakeitimo įstatymo projektui parengti. Posėdyje dalyvavo parlamentarai J. Šimėnas, J. Urbanavičius, D. Bekintienė, B. Bradauskas, S. Giedraitis, A. Stancikienė, AM Miškų departamento direktorius V. Vaičiūnas, šio departamento Privačių miškų skyriaus vedėjas N. Kupstaitis, generalinio miškų urėdo pavaduotojas Z. Truskauskas, VSTT direktorė R. Baškytė, žaliųjų judėjimo vicepirmininkė J. Gadliauskienė, teisininkas J. Ivoška, landšafto architektas A. Mituzas, LMSA pirmininkas A. Gaižutis, Žemės tvarkymo departamento Žemės reformos skyriaus vedėjas A. Bagdonas. Buvo diskutuota apie registruotų Miškų įstatymo pakeitimo projektus, apie miškų ūkio paskirties ir miško žemės sąvokų skirtumus, apie sodybų atkūrimą, valdų atidalinimą ir kitais klausimais.

Lapkričio 11 d. Miškų institute vyko Mokslo tarybos posėdis, kuriame pateikti siūlymai dėl Miškų instituto darbuotojų darbo apmokėjimo principų ir mokslo darbuotojų tarnybinių atlyginimų koeficientų bei kandidatų LMA vardinių premijų: Tado Ivanausko (gamtosauga) ir Povilo Matulionio (miškotyra) konkursams.

Lapkričio 12 d. Mokslų akademijos mažojoje salėje **vyko konferencija, skirta Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos 90 – mečiui paminėti**.

Lapkričio 17 d. Europos miškų rūmuose Briuselyje vyko **Europos miško savininkų asociacijų federacijos (CEPF) Valdysbos posėdis, neeilinė CEPF Generalinė Asamblėja ir CEPF narių diena**.

Lapkričio 24 d. Trakuose, viešbutyje „Trakalis – Trakai Resort & SPA“ **organizuota konferencija „Kaimo plėtros ir aplinkosaugos iššūkiai Lietuvoje: dabartis ir ateities perspektyvos“** (plačiau – kitame numeryje).

Lapkričio 25–26 d. Kaune, viešbutyje „Europa Royale“ **vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Tvarios bioenergetikos gamybos ir vartojimo skatinimas – politika, demonstravimas ir verslo sprendimai Baltijos jūros regione“** aptartas pagrindinis klausimas – Baltijos jūros šalių problemų, susijusių su Nacionalinių atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos įgyvendinimo priemonių planų rengimo ir įgyvendinimo eiga. Konferencijoje taip pat nagrinėti klausimai, susiję su bioenergetika.

*Per tris šių metų ketvirčius nustatyti 499 neteisėti miško kirtimo atvejai – 70 atvejų daugiau nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. **Šiemet neteisėtai iškirsta beveik 8 tūkst. kubinių metrų medienos** (daugiau kaip tūkstančiu kubinių metrų, palyginti su 2009 m.). **Privačiuose miškuose nustatytas 281 atvejis, kai neteisėtai iškirsta 6,4 tūkst. kubinių metrų medienos.** Valstybiniuose miškuose per tris šių metų ketvirčius išaiškinta 218 neteisėtų kirtimų. Jų metu iškirsta **1,4 tūkst. kubinių metrų medienos** – 149 kubiniais metrais mažiau nei per tą patį laiką 2009 metais. Pareigūnai nustatė 39 pagamintos miško produkcijos grobimo atvejus, kai ilgapiščiai pagrobė 638 kubinius metrus medienos (per tą patį praėjusių metų laikotarpį nustatyta 30 grobimo atvejų, kai pagrobta 688 kubiniai metrai medienos). Už neteisėtus miško kirtimus ir kitus Miškų įstatymo pažeidimus administracine tvarka nubausta 1850 asmenų. Pažeidėjams skirta 438 tūkst. litų baudų.

LIETUVOS MIŠKININKŲ SĄJUNGOS XI-OJO SUVAŽIAVIMO REZOLIUCIJOS

2010 10 29

DĖL VALSTYBINĖS MIŠKŲ SISTEMOS VALDYMO TOBULINIMO

Lietuvos miškininkų sąjungos suvažiavimas, išklauses įvairias nuomones valstybinės miškų sistemos valdymo tobulinimo klausimais ir remdamasis apvaliojo stalo diskusijomis, pareiškia:

1. Kategoriškai pasisakome prieš svarstomą kompleksinio valstybinio miškų ūkio veiklos ir valdymo išskaidymą, sukuriant įmonę komercinei veiklai valstybiniuose šalies miškuose vykdyti, o VĮ miškų urėdijas pertvarkant į biudžetines įstaigas, kurių svarbiausias tikslas būtų miškų atkūrimas, saugojimas ir priežiūra. Šiuo metu Europos Sąjungos miškuose pripažįstamas darnaus ūkininkavimo principas ir yra nusistovėjęs kompleksinio miškininkavimo valstybiniuose miškuose modelis, kuomet iš parduotos medienos gautos lėšos naudojamos miškų atkūrimo, apsaugos, priežiūros, rekreacijos ir kitiems miškų gerinimo darbams atlikti. Išskaidžius kompleksinį miškų ūkį nukentėtų šių darbų finansavimas, jų apimtis bei kokybė, o kartu ir ateities miškų – valstybės turto, atliekančio ekonomines, ekologines ir socialines funkcijas – kokybė ir vertė.

2. Manome, kad Aplinkos ministerijos pasiūlytas valstybinių miškų sektoriaus veiklos efektyvumo didinimo strateginių priemonių planas yra pakankamai geras pagrindas valstybinių miškų tvarkymui tobulinti, viešumui, skaidrumui ir ekonominiam efektyvumui didinti. Išskirti keli svarbūs šio plano aspektai:

a) siekiant padidinti valstybinio miškų ūkio sektoriaus veiklos viešumą ir skaidrumą reikia įsteigti valstybinio miškų ūkio valdymo organą – tarybą, kuri svarstytų ir tvirtintų perspektyvinius ir metinius miškų ūkio veiklos strateginius planus, pagrindinius finansinius rodiklius (pajamos, išlaidos, pelningumas, turto grąža) ir remiantis šiais duomenimis siūlytų LR Vyriausybei atskaitymo į valstybės biudžetą kriterijus, principus ir apimtį.

b) siūlome Aplinkos ministerijai užsakyti ir finansuoti tyrimus, kurių tikslas – nustatyti, kokią įtaką miškų urėdijų veiklai (miškų atkūrimui, jų formavimui, apsaugai ir kitiems darbams) turėtų papildomi atskaitymai į Valstybės biudžetą, ir pasiūlyti racionalius valstybinių miškų sektoriaus valdomo turto generuojamos gražos nustatymo ir teisingo jos diferencijavimo konkrečiom miškų urėdijoms būdus.

3. Nepritariame siekiam VĮ miškų urėdijas pertvarkyti į akcines bendroves. Akcinės bendrovės neturi teisės patikėjimo teise valdyti valstybinės reikšmės miškų. Akcinėms bendrovėms negali būti deleguotos viešojo administravimo funkcijos – visų miškų priešgaisrinė apsauga; miško kelių, kuriais naudojasi ne tik medienos ruošos verslu besiverčiančios įmonės, bet ir visa visuomenė, tiesimas ir remontas; visuomenės poreikiams tenkinti įrengtų rekreacinių objektų priežiūra, aplinkosaugos objektų įrengimas ir priežiūra; taip pat kitos valstybinių miškų pareigūnų vykdomos funkcijos. Akcinėms bendrovėms nekeliami uždaviniai tenkinti viešuosius interesus ir teikti viešąsias paslaugas. Akcinių bendrovių darbuotojai negali vykdyti valstybinių miškų pareigūnų funkcijų.

Pastaba: ši rezolucija parengta remiantis spalio 19 d. Kaune vykusio apskrito stalo diskusijos kreipimusi (diskusijoje dalyvavo 17 miškininkų).

DĖL TAIKOMOJO MIŠKOTYROS MOKSLO FINANSAVIMO IR PLĖTROS

Miškai yra strateginės reikšmės Lietuvos nacionalinis turtas ir krašto ūkio stabilumo garantas. Neįkainojama miško vertė gamtinio karkaso tvarumui, krašto ekologijai, gyvūnijos ir augalijos genofondui, žmonių gyvensenai. Todėl miškai ir miškininkavimas yra itin svarbus tiek ūkiniu, tiek ir strateginiu – valstybės politikos ir energetinio saugumo – požiūriu.

Miško teikiama visų pavidalų gėrybių gausa priklauso nuo profesionalaus miškininkavimo. Nemaža dalimi jį lemia miškotyro mokslas ir jo laimėjimai. Miškininkų visuomenei didelį nerimą kelia tai, kad pastaruoju metu sumažėjo valstybės valdymo institucijų dėmesys mokslui ir jo rezultatų diegimui, drastiškai mažinamos miškotyro mokslo tiriamiesiems darbams skiriamos lėšos. Neigiamų padarinių turės tai, kad Aplinkos ministerija iš Bendrųjų reikmių programos mokslui skiriamas lėšas sumažino neadekvačiai bendrajam programos lėšų mažėjimui: lėšos sumažėjo trečdaliu, o mokslo darbams skiriamas lėšos – 5–6 kartus, be to, taip menkai finansuojamų mokslinių tyrimų projektai yra trumpalaikiai – trunka 1–2 metus, kartais vos kelis mėnesius (tokia projektų trukmė negali užtikrinti kokybiškų mokslo rezultatų).

Todėl LMS siūlo:

1. Padidinti taikomiesiems miškotyro tyrimams skiriamas lėšas;
2. Miškotyro taikomojo mokslo finansavimą susieti su miškų ūkinės veiklos rodikliais (pavyzdžiui, su iškertamos medienos kiekiu ar pan.);
3. Inicijuoti ilgalaikes mokslinių tyrimų programas ir užtikrinti jų finansavimą;
4. Sukurti efektyvią mokslo rezultatų diegimo praktikoje sistemą.

DĖL MIŠKININKŲ RENGIMO

Lietuvos miškininkų suvažiavimas pritardamas Švietimo ir mokslo ministerijos pastangoms gerinti studijų kokybę ir racionalizuoti jų finansavimą, atkreipė dėmesį į:

- visuotinai pasireiškiantį mažėjantį žemės ūkio mokslų patrauklumą tarp gabiausių abiturientų;
- sėkmingą miškininkų ir kitų žemės ūkio mokslų studijų absolventų įsidarbinimą;
- tai, kad miškų žinyba turi tenkintis specialistų privačiomis lėšomis rengimu.

Lietuvos miškininkų sąjungos suvažiavimas prašo miškininkystės studijų programai skirti tikslinį valstybinį finansavimą, atsižvelgiant į specialistų poreikį ir nepaisant priėmimo į mokamas vietas rezultatų.

Išgyventi nuolatinių grėsmių sąlygomis

Vienuoliktasis Lietuvos miškininkų sąjungos (LMS) suvažiavimas šiemet dėl įvairių priežasčių nusikėlė į vėlyvą rudę – organizuotas spalio 29 d. tradiciškai Kaune, LŽŪU. Marijampolės miškų urėdijos medžioklės ragų ansamblis trimitų šaukiniais pakvietė delegatus ir atvykusius svečius pradėti suvažiavimą.

Apie 1050 narių vienijančios sąjungos 52 skyriai į suvažiavimą delegavo 351 delegatą, iš jų atvyko 312. Sprendžiant pagal jų pareigybes, sąjungos kamieną sudaro miškų urėdijų miškininkai: apie 50 proc. delegatų sudarė girininkai ir jų pavaduotojai, 19 proc. – miškų urėdai ir jų pavaduotojai bei vyriausieji specialistai, tik 2 proc. – eiguliai. Suvažiavime dalyvavo 37 svečiai.

Suvažiavimas pradėtas iškilmingu LŽŪU senato posėdžiu, kuriame rektorius prof. Romualdas Deltuvas informavo apie senato sprendimą suteikti LŽŪU garbės daktaro vardą Vokietijos Drezdeno technikos universiteto profesoriui habil. mokslų daktarui Albrechtui Bemmann'ui už ilgametį bendradarbiavimą su LŽŪU rengiant miškininkus, keičiantis miškininkystės mokslo ir mokymo naujovėmis. Prof. A. Bemmann'ui įteiktos LŽŪU garbės daktaro regalias, jį pasveikino LMS prezidentas doc. Edmundas Bartkevičius. Prof. A. Bemmann'as padarė išsamų pranešimą apie Rytų Europos šalių miškų ūkį, medienos išteklius, racionalią žaliavinės medienos panaudojimą

pramonės ir energetikos reikmėms bei apie ateities miškininkystės tendencijas Europos šalyse.

Pritarta sąjungos veiklai

Suvažiavimo darbui vadovavo LMS viceprezidentai prof. Antanas Juodvalkis, Kęstutis Šakūnas bei prezidiumo nariai Juozas Jermalavičius, Romas Juozas Kupstaitis.

LMS prezidentas Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas doc. Edmundas Bartkevičius ataskaitiniame pranešime pažymėjo, jog sąjungos skyriai veikia visose miškų urėdijose, Kuršių nerijos NP, kitose su miško ūkiu susijusiose institucijose. Per ataskaitinį laikotarpį skyrių įkūrė Kauno RAAD-e dirbantys miškininkai. Po LMS vėliava veikia Miško auginimo specialistų, Girininkų bendrijos, Jaunųjų miško bičiulių sambūris, Studentų miškininkų sąjunga bei pernai įsikūręs Girininkų veteranų klubas.

LMS veikla organizuojama pagal patvirtintą programą, kurioje numatytos 9 pagrindinės kryptys.

Per ataskaitinį laikotarpį LMS vadovybei teko įdėti daug energijos, laiko ir sumanumo, atremiant įvairius oponentų išpuolius prieš valstybinį miškų sektorių. Nuo 2008 m. vasaros suaktyvėjo medienos pramonininkų įvairių formų išpuoliai prieš šalies valstybinį miško ūkį, siekiant sudaryti atskiriems stambiesiems medienos perdirbėjams lengvatines sąlygas įsigyti medienos, nepaisant galimo poveikio valstybiniam miško ūkiui,

vidutiniams ir smulkiesiems medienos perdirbėjams ar net turint tikslą užvaldyti valstybinius miškus. Vėliau atsirado bandymas keisti Generalinės miškų urėdijos statusą iš biudžetinės įstaigos į valstybinę įmonę, o tai reikštų vienos įmonės įkūrimą. Šių metų pradžioje Lietuvos laisvosios rinkos institutas „pa-leido“ valstybinių miškų privatizavimo idėją. Rudenėjant pradėtas propaguoti AB „Visuomis Holding Company“ steigimas. LMS pareiškimais aukščiausios valstybės institucijoms kategoriškai pasisakė prieš tokius nepagrįstus siūlymus.

Suvažiavimo išvakarėse, spalio 19 d. LMS iniciatyva organizuota apskritojo stalo diskusija, kurioje dalyvavo miškininkų visuomeninių organizacijų atstovai, mokslo ir mokymo institucijų bei dabartiniai ir buvę miškų žinybos vadovai. To pagrindu sudarytas vienos suvažiavimui pateiktos rezoliucijos projektas.

Pranešėjas pasidžiaugė, kad per ataskaitinį laikotarpį aktyviai veikė Jaunųjų miško bičiulių sambūris, kuriam vadovauja miškininkas Petras Kanapienis. Čia labai svarbus vaidmuo tenka ir šios veiklos koordinatoriams miškų urėdijose (galėtume išskirti Tauragės, Joniškio, Kaišiadorių, Kauno, Kėdainių, Kupiškio, Trakų miškų urėdijas). Kartais reikia JMB būrelius paremti transportu, nuvežti į konkursą ar mišką, išeiti į naktinį žygį, kaip tai padarė Kupiškio miškų urėdijos inžinierius Virginijus Stapulionis.

Suvažiavimo dalyviai

Suvažiavimo svečiai su LMS prezidentu doc. E. Bartkevičiumi

Bendrus respublikinius renginius, konkursus, stovyklas organizuoja, metodinę medžiagą rengia VšĮ „Nepriklausomi projektai“ (direktorė Jūratė Morkvėnaitė-Paulauskienė), laimėjusi viešąjį konkursą. Nepaisant lėšų trūkumo, suorganizuoti rašinių konkursai „Smagu būti jaunučiu miško bičiuliu“ (2009 m.) bei „Miškininkystės istorijos vingiuose“, skirti prof. P. Matulionio 150-osioms gimimo metinėms (2010 m.). Tebesitęsia konkursai „Liepsna – miško priešas“ ir „Saugokime miškus“ bei „Miško draugas“ (skirtas išaiškinti geriausius būrelius, klubus, mokyklines girininkijas). Organizuotos vasaros stovyklos: 200 moksleivių 2009 m. stovyklavo Karklėje („Žalioji vasara“), 100 – Plateliuose („Aš miško svečias“) ir 50 – Girionyse. 2010 m. organizuota stovykla „Žalioji vasara“ Palangoje. Pernai organizuoti seminarai JMB būrelių vadovams, išleisti leidiniai „Miško muziejai“, „Aš – miško svečias“, mokomasis filmas „Miškininkystės abėcėlė“. Populiarus tapo jauniems miško bičiuliams skirtas „Mūsų girių“ priedas „Girinukas“, kurį mielai skaito net profesoriai. Svarbų visuomenės ekologinio švietimo darbą atlieka žurnalas „Mūsų girios“. Pranešėjas padėjo visiems, kurie nepagailėjo jėgų darbui su jaunaisiais miško bičiuliais.

Nemažai dėmesio skiriama konferencijų, pasitarimų bei seminarų miškininkams ir visuomenei organizavimui. 2009 m. gruodžio 4 d. organizuotas trečiasis girininkų suvažiavimas. Marijampolėje šių metų vasarį surengta konferencija visuomenei „Žemėj Lietuvos ąžuolai žaliuos“. LMS kartu su LŽŪU organizuoja tradicines kasmetines tarp-

tautines konferencijas „Žmogaus ir gamtos sauga“, parodas. Šie renginiai LMS veikloje užima išskirtinę vietą, nes į aktyvią veiklą įtraukiama daugiau sąjungos narių.

Prezidentas pabrėžė, kad svarbus sąjungos darbo baras yra ryšiai su visuomene. Čia daug gali pasitarnauti LŽŪU organizuojamos kasmetinės parodos „Ką pasėsi“ ir „Sprendimų ratas“, bet jų organizatoriams reikia įdėti daug pastangų, kad prisikviestų miškininkų organizacijas jose dalyvauti. Prezidentas paragino LMS skyrius dažniau rengti susitikimus su rajonų, savivaldybių visuomene, aktyviai dalyvauti kaimo bendruomenių kūrimosi procese. Ateityje reikės ieškoti naujų Miškininko dienos minėjimo formų.

Tradiciškai susiklostė geri santykiai su Estijos, Latvijos, Lenkijos ir Vokietijos miškininkų sąjungomis. 2008 m. rudenį Lietuvoje lankėsi Poznanės miškininkų delegacija. Nedidelė mūsų miškininkų grupė buvo nuvykusi į Vokietiją pasveikinti Tiūringijos žemės miškininkų sąjungos jos 20-ųjų metinių proga (P. Kanapienis, K. Šakūnas, R. Kupstaitis, V. Rudzevičius). Glaudesniems ryšiams su užsieniu palaikyti sutrukdė šalį apėmusi ekonominė krizė. Prezidento manymu, reikėtų mums įstoti į Europos miškininkų sąjungą.

Lietuvos miškininkai aktyviai dalyvauja Europos miškininkų orientacininkų čempionatuose. Nenuilstantis šios sporto šakos propaگو-

tojas yra miškininkas Audrius Smilgius. 2012 m. Europos miškininkų orientacininkų čempionatas vyks Lietuvoje.

Teikiant paramą švietimui ir miškininkystės studijoms, kol kas apsiribota geriausių LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto miškininkystės krypties magistrų baigiamųjų darbų premijavimu. Paskutiniaisiais metais šias premijas gavo studentai Modestas Žutautas, Jūrata Buchovska, Mantas Jusas, Aidas Gaudiešius. Ateityje numatoma panašias premijas skirti ir KMAI kolegijos miško ūkio specialybės absolventams.

Prezidentas pažymėjo, kad aukštojo mokslo reforma labai nepalanki miškininkystės studijoms, savo poziciją šiuo klausimu turėtų pareikšti ir miškininkų bendruomenė. Miškininkų mokslininkų bendruomenei nerimą kelia drastiškai mažinamos lėšos miškotyros mokslo tiriamiesiems darbams. Šiuo klausimu parengta LMS suvažiavimo rezoliucija.

Per ataskaitinį laikotarpį LMS išleido nemažai leidinių, iš jų paminėtina LMS garbės nario V. Antanaičio knyga „Gyvenimo liudijimai: prisiminimai, kalbos, pareiškimai“.

Šiomet surengti pirmojo LŽŪA rektoriaus prof. P. Matulionio 150-ųjų gimimo metinių paminėjimai LŽŪU, Girionyse, Kupiškioje, išleistas proginis lankstinukas. Dotnuvoje prie buvusių Akademijos rūmų pasodintas ąžuolas, sutvarkyta kapavietė prie Šiaulių. Už paramą doc. E. Bartkevičius padėjo Kėdainių, Šiaulių, Kupiškio miškininkams ir linkėjo visiems siekti, kad LMS būtų ne „politinių gaisrų“ gesintoja, o idėjų skleidėja. Jis pabrėžė, kad LMS vadovybė dažnai negali greitai reaguoti į vienokius ar kitokius valdžios sprendimus miško ūkio klausimais, nes stinga tuo klausimu informacijos. Sprendimai

Diskusijos

LMS prezidentu perrinktas Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas doc. Edmundas Bartkevičius

valdžios institucijose pasikeičia kartais kelis kartus per dieną, todėl LMS labai svarbus glaudus bendradarbiavimas su Aplinkos ministerijos Miškų departamentu, Generaline miškų urėdija. Kita vertus, reikia aiškiai išgryninti veiklas, kuriomis turi užsiimti LMS. Pvz., Latvijos, Estijos miškininkų sąjungos daugiau orientuojasi į kultūrinę veiklą ir nedalyvauja, formuojant miško politiką. Ar Lietuvoje miškininkai pritartų tokiai sąjungos veiklai?

„Linkiu LMS nariams būti aktyviems, būti matomiems. A. Čekuolis žurnale „A-ZET“ 2010 m. Nr. 6 rašė: „Miškas tyli, jį užmušti lengva“. Perfrazuodamas šiuos žodžius, norėčiau miškininkams palinkėti netylėti, nesileisti užmušamiems“, – baigė kalbą LMS prezidentas.

Diskusijose – miškininkų palaikymas

Pritarimą ir paramą valstybiniams miškininkams, ginant viešąjį interesą, suvažiavime pareiškė LR seimo nariai Valentinus Mazuronis, Justinas Urbanavičius, Ministro Pirmininko patarėja Birutė Kažemėkaitė, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktorė Rūta Baškytė, visuomeninių organizacijų atstovai Algirdas Rauka, Rimantas Braziulis, medienos verslo atstovai Juozupas Zimnickas ir Mindaugas Kasmauskis.

Antai V. Mazuronis išsakė 4 palinkėjimus miškininkams ir politikams: kad neišsipildytų visi valdžios institucijų planai, siekiant skubiai pertvarkyti valstybinį miškų sektoriaus valdymą; kad

valstybinių miškų valdymo pertvarkos rengėjai nešoktų pagal skandinavų muziką ir negrotų kai kurių kompanijų pagamintomis dūdelėmis; neduok, Dieve, sutvarkyti šalies miškus, kaip juos sutvarkė broliai latviai; norintiems paimti iš miško greit ir daug, pagalvoti, kad mūsų žmonėms miško, gyno oro reikės ir po 100 metų.

J. Urbanavičius patikino, kad atlaikant nepagrįstus siūlymus ir siekiant reformuoti valstybinį miškų ūkio sektorių miškininkų pusėje visuomet bus LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetas.

R. Baškytė užjautė kolegas miškininkus, nes Saugomų teritorijų tarnyba irgi buvo atkakliai puolama, kritikuojama, siekiant saugomose teritorijose neteisėtai įsikurti, turėti kitos naudos. Jos nuomone, kuriant valdymo modelius nereikėtų akiai sekti senųjų Europos šalių pavyzdžiu, kuriose taip pat ne viskas gerai klostėsi. Privatizavus viską, ką dar galima privatizuoti, ar įmanoma užtikrinti visuomenės viešąjį interesą, žmonių gerovę? Visuomenės reikmėms Vakarų Europos šalyse jau išperkami privati miškai, mokant dideles pinigų sumas. Antra vertus, reikia būti ir patiems savikritiškiems, pasižiūrėti, kaip dirbame, ar neatsilieiname nuo laikmečio. Ne viską lemia pinigai – gyvenimas turi remtis ir moralės normomis. Jeigu jomis vadovautųsi kiekvienas šalies pilietis, pareigūnas, tokių problemų nekilytų. Žmonės parklupdo ir puikybė. Kalbėjusioji linkėjo, kad šalies miškai visada būtų patikimose rankose.

J. Zimnickas išsakė įsitikinimą, kad šiomet LR Seime pasirašytas visų partijų nepritarimas valstybinių miškų privatizavimo idėjai išlieka garantu toliau stabiliai dirbti miškų urėdijoms bei vietos medienos verslo įmonėms. Tačiau, pasak kalbėjusiojo, ir toliau vyksta aktyvus skandinavų kompanijos „Ikea“ skverbimasis į Lietuvos ūkį, norint perimti ne tik medienos verslą, bet ir bioenergetiką. Nuo šios kompanijos jau priklauso Kazlų Rūdos miestui tiekiama šiluma. Jis pakvietė miškininkus į gruodį Marijampolėje organizuojamą susitikimą su Lenkijos Punsko krašto žmonėmis pakalbėti apie miškų svarbą šių regionų žmonėms.

Apie valstybinių miškų problemas, kai kurias miškininkų nesusikalbėjimo priežastis kalbėjo tuometinis LMS Prezidiumo narys Raimundas Ribačiauskas. Jo manymu, miškininkų bendruo-

menė tebėra konservatyvi, stinga kolegų diskusijų. Ginantis nuo siūlymų reformuoti valstybinį miškų sektorių, pasak R. Ribačiausko, valstybinių miškininkų nedraugais buvo įvardinti kai kurie medienos verslininkai, kitaip manantys miškininkai.

Žaliųjų judėjimo vadovas Rimantas Braziulis pastebėjo, kad miškininkų išvėžių neišmušė ir primestas gyvenimas bei darbas stabilaus nestabilumo sąlygomis. Jo nuomone neišvengta klaidų, kada kai kurie buvę žinybos vadovai, mokslininkai suvažiavimo išvakarėse rašė atvirus laiškus valstybinėms institucijoms, lankėsi pas Aplinkos ministrą, skundė Generalinės miškų urėdijos vadovą, nors Generalinė miškų urėdija visada buvo lyderė ginant valstybinius miškus nuo įvairių „skersvėjų“.

Ar teks vėl „veržtis diržus“?

„Daug kartų lankiausi Vyriausybėje, bet neteko išgirsti, kad mes, miškininkai, blogai tvarkome miškus, kad turime problemų su jų atkūrimu, priežiūra bei apsauga. Tik pastaruoju metu mums imta priekaištauti, kad per mažai duodame pinigų į valstybės biudžetą“, – suvažiavime sakė generalinio urėdo pavaduotojas Zdislovas Truskauskas. Aplinkos viceministras Aleksandras Spruogis pažymėjo, jog vykstant valstybinio turto efektyvesnio naudojimo paieškom, kiekvienos valstybinės įmonės ūkinėje veikloje galima rasti rezervų padidinti indėlį į šalies biudžetą. Ne išimtis – ir miškų urėdijos. Numatyta įmokų suma kai kurioms miškų urėdijoms gali būti skausminga, todėl Aplinkos ministerija pasirengusi diskutuoti.

Iš miško parko Žalgirio mūšio 600-mečiui įprasminėti sodinimo talkos Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkijoje į suvažiavimą atskubėjęs generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas perdavė šioje talkoje dalyvavusios LR Seimo pirmininkės Irenos Degutienės išsakytus sveikinimo ir padėkos žodžius miškininkams už jų nuveiktus reikšmingus darbus, persakė jos žodžius: kai gerai dirbama, nieko geriau nepasiūloma, kam griauti stabiliai veikiančią sistemą. Generalinis miškų urėdas patikino, kad valstybinių miškininkų patriotinius veiksmus dėl valstybinių miškų ir sistemos išsaugojimo palaiko ir Seimo narių dauguma, Aplinkos ministerija. Tai B. Sakalauskas siejo su sėkmingu krizės įveikimu

Nauji LMS garbės nariai

RIMONDO VASILIAUSKO nuotraukos

LMS prezidentas įteikia Garbės nario regalias Kačerginės girininkijos girininkui Kazimierui Balčiūnui

Šilutės miškų urėdas Stepas Bairašauskas

Šakių miškų urėdo pavaduotojas Romas Juozas Kupstaitis

MGARCHYVO nuotraukos

valstybiniame miškų sektoriuje; su jau baigiamu škvalo padarinių likvidavimu Dzūkijos ir Kauno regiono valstybiniuose miškuose, su mažesniais, negu tikėtasi, praradimais. Generalinis miškų urėdas padėjo LMS Girininkų bendrijos tarybai, kuri telkė girininkus stabiliai dirbti nestabiliomis sąlygomis, nepalūžti nei politiškai, nei morališkai. Kalbėjusysis linkėjo visiems ištvermės, nes dėl nuolat eskaluojamo valstybinio miškų sektoriaus ekonominio indėlio didinimo, kitų metų valstybės biudžete miškų urėdijoms numatyta trigubai padidinti mokesčius, kai kitoms valstybės įmonėms juos 5–10 proc. žadama sumažinti. Miškininkams reikia įrodyti, kad taip padidinti mokesčiai gali sukelti rimtų pasekmių valstybiams miškams.

Vadovybės rinkimai

Nutarus kitus LMS suvažiavimus šaukti ne rečiau kaip kas 4-eri metai, dvigubai pratęsta ir LMS prezidento kadencija. Suvažiavimas LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto dekaną doc. Edmundą Bartkevičių pakartotinai išrinko LMS prezidentu. LMS viceprezidentais perrinkti prof. Antanas Juodvalkis ir Dubravos EMM miškų urėdas Kęstutis Šakūnas.

Iš 17 narių suformuotas LMS prezidiumas: be LMS vadovų, į jį išrinktas generalinio miškų urėdo pavaduotojas Zdislovas Truskauskas, Trakų miškų urėdas Vygantas Mierkis, Kauno miškų urėdas Juozas Jermalavičius, Ukmergės miškų urėdas Vygantas Kraujalis, LAMMC Miškų instituto direktorius prof. Remigijus Ozolinčius, Valstybinės miškų tarnybos vyriausiasis specialistas prof. Andrius Kuliešis, LŽŪU doc.

Janina Šepetienė, Šakių miškų urėdo pavaduotojas Romas Juozas Kupstaitis, Druskininkų miškų urėdo pavaduotojas Saulius Adomavičius, Tauragės miškų urėdijos vyriausiasis miškininkas Antanas Gaudiešius, Raseinių miškų urėdijos Viduklės girininkas Raimundas Juzikis, Kaišiadorių miškų urėdijos Pravieniškių girininkas Algis Krivas, Jonavos miškų urėdijos Gaižiūnų girininkas Rolandas Skuja, Pakruojos miškų urėdijos Linkuvos girininkas Virginijus Kacilevičius. Patvirtinta LMS valdybos sudėtis iš 52 narių. Į sąjungos veiklos Revizijos komisiją išrinkti: LŽŪU MEF Miškotvarkos katedros lektorius Gintautas Činga, Kauno miškų urėdijos medelyno viršininkė Rima Žebrauskaitė, Šiaulių miškų urėdijos Rėkyvos girininkė Aurelija Jočienė.

Atnaujintas sąjungos narių Garbės teismas – jo nariais išrinkti akademikas Leonardas Kairiūkštis, doc. Julius Danusevičius, doc. Romualdas Mankus, doc. Mindaugas Navasaitis, buvęs Kazlų Rūdos miškų urėdas Albertas Zdanevičius, KMAI kolegijos Miškininkystės katedros vedėjas Evaldas Survila, buvęs Veisiejų miškų urėdijos Kapčiamiesčio girininkas Vytautas Stacevičius.

Apie 30 narių vienijančio LMS girininkų veteranų klubo pirmininku išrinktas Algimantas Meškauskas, buvęs Anykščių miškų urėdijos Troškūnų girininkijos girininkas.

Pritarta nekeisti nustatyto nario mokesčio dydžio. Priimtos 3 aktualios rezoliucijos.

Pagerbti sąjungos aktyvistai

Suvažiavime LMS garbės nariais išrinkti sąjungos aktyvistai – Šilutės krašto miškų puoselėtojas Šilutės miškų urė-

das Stepas Bairašauskas (šioje urėdijoje dirba nuo 1962 m.), Šakių miškų urėdo pavaduotojas Juozas Romas Kupstaitis (nuo 1971 m. rūpinasi gimtinių miškais), Dubravos EMM urėdijos Kačerginės girininkas Kazimieras Balčiūnas (2006 m. jam suteikta pirmą girininko klasę, aktyvus Kačerginės bendruomenės narys).

LMS prezidentas doc. E. Bartkevičius už aktyvią visuomeninę veiklą pareiškė padėkas skyrių pirmininkams Gediminui Migauskui (Jonavos urėdija), Kęstučiui Bilbokui (Anykščių urėdija), Antanui Gaudiešiui (Tauragės urėdija), Sigitui Švereikai (Švenčionių urėdija), Girininkų bendrijos aktyvistams – Biržų miškų urėdijos Tamošiūnų girininkui Rimantui Šarkanui, Panevėžio miškų urėdijos Raguvos girininkui Vaclovui Šiušiui, Telšių miškų urėdijos Mostaičių girininkui Petriui Budvyčiui bei LMS sekretoriui Jonui Ravinskui, buvusiam Kazlų Rūdos miškų urėdai Albertui Zdanevičiui, Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Šališkių girininkui Antanui Nickui.

Už miškų puoselėjimą Seimo narys Justinas Urbanavičius įteikė padėką Kauno miškų urėdijos Raudondvario girininko pavaduotojui Tomui Valiauskui.

Trakietis Jonas Bagdonas suvažiavime pristatė savo parengtą ir šiemet išleistą knygą apie vieną iš LMS steigėjų, pirmąjį „Mūsų girių“ žurnalo redaktorių (1929–1940 m.) miškininką Joną Kuprionį, kuris visuomeninę veiklą tęsė, ir emigravęs į JAV.

Nemenčinės miškuose – užrašas Žalgiris 600

Paskutinį spalio penktadienį (29 d.) Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkijoje iš medžių suformuotas milžiniškas užrašas: „Žalgiriui 600“. Šis miškininkų, politikų ir moksleivių pasodintas rekordinio dydžio užrašas po kelerių metų bus matomas iš paukščio skrydžio.

Talkos dalyvius sveikina LR Seimo Pirmininkė I. Degutienė

Pergalę įamžino medžiais

Nemenčinės miškuose organizuota medelių sodinimo talka, skirta Žalgirio mūšio pergalės 600-osioms metinėms paminėti. Renginio organizatoriai – Seimo Europos klubas, Generalinė miškų urėdija ir Nemenčinės miškų urėdija – pakvietė daugiau kaip 200 moksleivių iš Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos, kad jie šešių hektarų plote pasodintų milžinišką užrašą „Žalgiriui 600“. Ploto dydis pasirinktas simboliškai: 600 metų – 6 hektarai.

Jį parinko Generalinė miškų urėdija, užrašą suprojektavo LŽŪU Miškininkystės katedros profesorius Edvardas Riepšas.

Paklaustas, kodėl medžius sodinti pakviesti moksleiviai, akcijos iniciatorius, Seimo Europos klubo prezidentas Petras Auštrevičius sakė: „Sodinti medžius pakvietė moksleivius iš Vilniaus lietuvių, lenkų, rusų mokyklų – Žalgirio mūšyje dalyvavo visos šios tautos. Pakvietė moksleivius iš Lietuvos kaimynystėje – atvyko moksleiviai iš Lenkijos, Baltarusi-

jos. Kvietė moksleivius iš Rygos, bet jie negalėjo atvažiuoti. Manau, moksleiviai savo darbu parodys, kad jie supranta istorinės sukakties svarbą. Būtent jaunimas turi pratęsti Lietuvos istorijos pasiekimus“. P. Auštrevičius dėsi, kad medžius dar spės pamatyti pribręstančius, o vaikai jau galės žvelgti ir į brandžius. „Tai – tarsi žinutė ateičiai“, – sakė Seimo narys.

Sveikino renginio iniciatoriai

Renginyje dalyvavo LR Seimo Pirmininkė Irena Degutienė, šios akcijos globėja. Ji teigė, kad visus susirinkusiuosius atvykti įkvėpė trys dalykai: meilė gamtai, meilė savam kraštui ir istorijai bei pareiga. Ji dėsi, kad Lietuvos kraštas yra toks žalias, kad valstybiniai miškai gerai tvarkomi ir prižiūrimi, pagyrė moksleivius, jog jie prisideda prie gražios akcijos.

„Šiandien istorinį įvykį įamžinsime, sujungdami gamtos grožį, Lietuvos grožį, Lietuvos garbingą istoriją ir savo pareigą visa tai perduoti vaikams, anūkams. Nepaisant to, kad esame maža tauta, mes esame stiprūs. Suvokdami amžinas vertybes, visa tai įprasminame miško pasodiniu“, – sakė Seimo Pirmininkė, prisiminusi, kad pati paskutinį kartą medelį sodino prieš dvejus metus.

Pasodinta iš popiežiaus Benedikto XVI-ojo šventintų sėklų Dubravos medelyne išauginta pušėlė

Miško parko projektuotojas prof. E. Riepšas (antras iš kairės) supažindina su parko vizija

Būsimame Žalgirio miško parke talkininkai pasodino apie 7000 eglių

Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas Jonas Šimėnas, sveikindamas susirinkusiuosius, kvietė nepamiršti pasodintų eglių: „Aš taip pat 1991 m. pavasarį senuosiuose Trakuose miškininkų iniciatyva sodinau ąžuolyną. Tada gimė daina „Žemėj Lietuvos ąžuolai žaliuos“. Kad nebūtų pamirštas jūsų darbas, kviečiu po penkerių metų, kai jau būsite studentai, atvykti čia ir pastatyti medinę – ne kokią metalinę – apžvalgos bokštą, iš kurio galėtumėte pasidžiaugti savo pačių rankomis sukurtu vaizdu“.

Pasodino popiežiaus šventintą pušaitę

Pasveikinęs moksleivius, generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas Nemenčinės miškų urėdui Eligijui Ryškui ir miškininkams įteikė Dubravos miškininkų dovanotą pušaitę, kurios sėklos buvo pašventintos popiežiaus Benedikto XVI-ojo. Pušaitę miškų urėdas iškilmingai pasodino kartu su Seimo Pirmininke. Generalinis miškų urėdas Seimo Pirmininkei įteikė Žalgirio mūšio reprodukciją. Vėliau I. Degutienė atliko dar vieną misiją – į paruoštą vietą įdėjo kapsulę,

kurioje – moksleivių piešiniai, sveikiniai ir linkėjimai ateities kartoms.

Kapsulė buvo užmūryta.

Bus įrengti pasivaikščiojimo takai

Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas sakė, kad per talką pasodinta apie 7 tūkst. eglių, o pavasarį bus pasodinta dar apie 16 tūkst. beržų. „Iš eglių suformuoti rai-

džių kontūrai, pavasarį jie bus užpildyti berželiais. Šis miškas bus rekreacinis ir bus išbrauktas iš eksploatacinių miškų sąrašo“.

Paklaustas, ar ne per vėlu sodinti medelius spalio pabaigoje, B. Sakalauskas sakė: „Iš tiesų, dabar – ne pats palankiausias metas sodinti egles. Ši idėja gimė prieš porą mėnesių, per kuriuos ieškojome ploto medžiams sodinti, todėl ir sodinimas vyksta vėliau. Tačiau tikrai vėlu būtų sodinti, jei būtų drėgnas dirvožemis – tokiu atveju yra pavojus, kad pavasarinės šalnos iškilnos eglių šaknis. Man yra tekę medžius sodinti ir vasarį, bet jie užaugo gražiais miško želdiniais. Šiandien pasodintus medelius bent jau artimiausius šimtą metų išpareigojo prižiūrėti Nemenčinės miškų urėdijos miškininkai, todėl jie – patikimose rankose“.

Generalinis miškų urėdas teigė, kad užrašo šiuo metu iš paukščio skrydžio dar tikrai nesimatys – teks palaukti bent 5-erius – 6-erius metus. Projekte numatyta kiek vėliau pasodinti ir kai kurių rūšių krūmų. Vėliau čia bus įrengti pasivaikščiojimo takai.

Rekordas

Ketverių metų eglaites į aštuonių metrų ilgio raidžių kontūrus moksleiviai pasodino maždaug per porą valandų. Nors užrašo dar nematyti, jis įvertintas jau dabar: išmatavus fražę, paaiškėjo, kad jos ilgis – 551 m, aukštis – 60 metrų. Agentūros „Factum“ atstovas Jonas Kriščiūnas oficialiai užfiksavo rekordą ir pasveikino dalyvius.

Po darbo talkininkų laukė kareiviška košė ir gilių kava, o P. Auštrevičius visiems įteikė padėkas ir atminimo dovanėles – kepuraites su užrašu „Žalgiris 600“.

SIGITA OBELEVIČIŪTĖ

Prie laužo – talkos vaisės

Generolo ąžuolas – Žalgirio parke

Šalia automagistralės Vilnius – Kaunas – Klaipėda ties Cinkiškės sankryža įkurtame Žalgirio Pergalės parke 10-ies ha plote jau auga per 1000 raudonųjų ąžuolų, eglių, kalninių pušų, pastatyta 13 stogastulpių, vaizduojančių Žalgirio mūšio karžygius. Skulptūrų idėją parėmė ir Kauno miškų urėdija, be to, dovanojo daugumą sodinukų parkui kurti.

Parko želdiniais, mažosios architektūros formomis, skulptūromis įamžinami svarbiausi mūsų tautos istorijos faktai.

Artėjant Lietuvos karių dienai bei minint Žalgirio mūšio 600-ąsias metines, spalio 16 d. Lietuvos kariuomenės vadas generolas – majoras Arvydas Pocius parke pasodino atminimo ąžuoliuką. Kauno miškų urėdijos dovanotą medelį svečiui padėjo sodinti parko įkūrėjas ir puoselėtojas Alfonsas Bajarškas, Juozo Vitkaus inžinerijos bataliono kariai, Žalgirio parko klubo nariai, Babtų seniūnijos atstovai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos atstovės, skulptorius A. Sakalauskas ir šių eilučių autorius.

„Mintis pasodinti ąžuolą ir pagerbti jungtinės lietuvių ir lenkų kariuomenės 1410 metų pergalę prieš kryžiuočių ordiną kilo dalyvaujant Lenkijoje Žalgirio mūšio minėjime. Tačiau reikėjo sulaukti spalio, tinkamiausio meto ąžuolams sodinti, ir ta pačia proga priminti apie artėjančią Lietuvos kariuomenės dieną“, – sakė A. Pocius.

Žalgirio parko įkūrėjui A. Bajarškui generolas – majoras A. Pocius įteikė Algirdo epochos laikų karžygio statulėlę.

JUOZAS JERMALAVIČIUS
Kauno miškų urėdijos urėdas

Mielas skaitytojau,

Miškininkystės žurnalas „MŪSŲ GIRIOS“
išliks patikimu Jūsų patarėju,
informacijos apie valstybinių ir privačių miškų aktualijas skleidėju,
jei pratęsite prenumeratą **2011 metams.**

Tai padaryti galite visuose „Lietuvos pašto“ skyriuose ir paskambinę į redakciją.

Žurnalo indeksas – 5057, su nuolaida – 5058. Prenumeratos kaina mėnesiui (su pristatymu ir PVM): dirbantiems – 11,00 Lt (metams – 132 Lt), studentams, pensininkams, neįgaliesiems – 7,50 Lt (metams – 90 Lt).

REDAKCIJA

Miškotytros mokslo pristatymas Girionyse

(Tęsinys, pradžia 10 nr.)

Dr. Virgilijus Mikšys: miškotytros raida, ateities siekiai ir problemos

Miškotytros mokslo pradžia reikėtų laikyti 1950 m. pabaigoje Miškų institute įkurtus poskyrius: Miško biologijos ir miškininkystės (vedėjas L. Šernas) ir Miško kultūrų ir agromelioracijos (vedėjas M. Daujotas). M. Daujoto iniciatyva imti tirti pajūrio smėlynų sutvirtinimo ir apželdinimo būdai bei nederlingų smėlio dirvožemių apželdinimas mišku. Šia tema organizuota pirmoji institute sąjunginė konferencija. Vėliau vykdyti platesni specializuoti tyrimai, parengtos įvairių želdinių įveisimo rekomendacijos. Paskutiniame dešimtmetyje paruošti tvarių, daugiaviečių miškų įveisimo žemės ūkiui naudotose žemėse pasiūlymai, hibridinių drebulių plantacinių želdinių veisimo ir auginimo technologija bei pasiūlyta plantacinių maumedžio želdinių veisimo technologija. Ateities miškotytros darbai labiau orientuoti į plantacinių miškų įveisimo ir auginimo tyrimus (kuriamame mokslo, studijų ir verslo slėnyje „Nemunas“ numatyta įkurti Plantacinės miškininkystės laboratoriją). Lygiagrečiai vystomi medynų formavimo tyrimai. Vykstant ateities tyrimams, šioje srityje trūksta medynų ugdymo programų ir normatyvų, skirtų mišriems eglės – pušies medynams, dviardžiams pušynams, baltalksnynams, stinga žinių apie įvairiaamžių medynų ugdymą, apie neplynų pagrindinių miško kirtimų vykdymo ypatybes ir apie neplynai kertant atkuriamų medynų produktyvumą.

1973 m. buvo parengtos pirmosios medynų atsparumo vėjui didinimo rekomendacijos. Medynų tvarumo, stabilumo tyrimai ir toliau išlieka labai aktualiais. Gilesnis ir platesnis šių dėsningumų pažinimas leistų išvengti neracionalios mūsų „kovos“ su gamta.

Kas lėmė praeityje vykdytų tyrimų sėkmę? Tai jų ilgalaikiškumas ir nepertraukiamumas. Nepaisant įvairių formalių reikalavimų, pvz., medynų formavimas tirtas daugiau kaip tris dešimtmečius, papildant ir tikslinant turimus rezultatus. Tyrimų nepertraukiamumas leido įkurti daug tyrimams būtinų eksperimentinių objektų ir atlikti juose ilgalaikius matavimus, nustatyti patikimus dėsningumus, priklausomybes ir pateikti pagrįstus siūlymus

praktiniam miškininkavimui. Pakankamai skaitlingos buvo tyrimus vykdančių mokslininkų grupės, vyko gebančių tyrinėti žmonių atranka. Išlikę grupėse patyrusių mokslininkų branduoliai padėjo užtikrinti patirties ir žinių perimamumą. Atliktų tyrimų rezultatai (neretai net tarpiniai) buvo palyginti greitai diegiami miškų ūkio praktikoje, kartu atliekant jų gamybinį patikrinimą. Tai daryti skatino miškų žinybos vadovai (pirmiausia paminėtinas buvęs ministras A. Matulionis) bei tuo metu egzistavusi efektyvi tokių rezultatų vertinimo ir diegimo sistema.

Kokia miškotytros padėtis dabar? Tyrimų trukmė vis trumpėja. Švietimo ir mokslo ministerija mažina bazinį mokslo finansavimą, kitas lėšas siūlydama „užsidirbti“, bendradarbiaujant su ūkio subjektais. Jei tai ir pavyksta, projektų trukmė dažnai neviršija 2-ųjų metų. Ar miškotyroje galima per tiek laiko nustatyti patikimus dėsningumus? Ar prasminga kurti ilgalaikius tyrimų objektus?

Ir dar – liko kritinis tyrėjų skaičius. Visas minėtas problemas Miškininkystės skyriuje dabar sprendžia 5 mokslo darbuotojai, iš jų du – pensinio amžiaus. Skyriuje – tik 1 doktorantas. Per dešimtmetį apginta vos 1 daktaro disertacija, ir ją apgynęs miškininkas dirba kitoje srityje. Be to, tyrimų rezultatai gamyboje diegiami lėtai arba kartais net nenaudojami. Todėl kyla klausimas: gal tolimesni miškotytros tyrimai jau tampa nebeaktualūs?

Dr. Liana Sadauskienė: kai kurios miškų ūkio ekonomikos aktualijos

Pranešėja įvardino ekonominio gyvybingumo pagrindinius rodiklius: BVP, darbo našumas, įmonių veiklos pelningumas bei aplinkosauga. Dėl medienos eksporto patiriami BVP nuostoliai. Taip pat nemaži ekonominiai nuostoliai pati-

riami saugomų teritorijų miškuose dėl kirtimų apribojimų. Pranešime pateiktais duomenimis, saugomose teritorijose medynų, kurių kirtimo amžius didesnis nei ūkinių miškų, tūris yra 22,9 mln. m³, skaičiuojant 2007 m. apvalios medienos kainomis, o negalimos kirsti medienos vertė – 3,6 mln. litų.

Pasak pranešėjos, miškų ūkio ekonomiam efektyvumui nemažos įtakos turi globalizacijos poveikis per investicijas, prekybą, inovacijas. Lietuvos miškų ūkyje pagrindinės inovacijų sritys (sortimentinė medienos ruošą, medienos ruošos mašinizavimas, medienos ruošą bioenergjai, nepriklausoma medienos matavimo sistema) yra adaptuotos iš kitų šalių. 2004–2006 m. apie 64 proc. miškų ūkio įmonių diegė inovacijas. Lietuvoje medienos apskaitos kompiuterizavimas, medienos elektroninė prekyba, medkirčių mašinų, kirtimų atliekų naudojimas biokurui dar traktuojama kaip inovacijos. Pagal atliktus miškų ūkyje diegtų inovacijų tyrimus, organizacinės inovacijos sudarė 47 proc., technologinės – 36 proc., produktų ir paslaugų – 17 proc. Palygintas medkirčių darbo našumas: didžiausią našumą pasiekė plyniams kirtimams skirta medkirtė, mažiausias – medkirtės – medvežės (žr. diagramą).

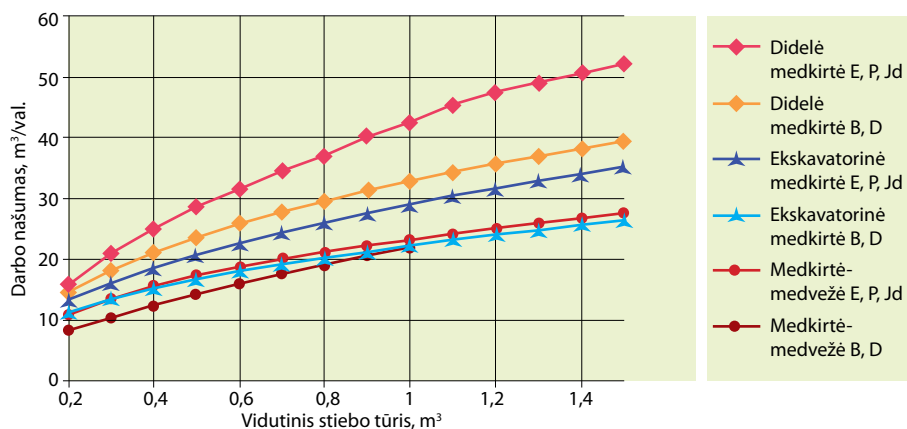
Medienos ruošą yra pigiausia ekskavatorine medkirte. Tai lemia nedidelį (lyginant su kitomis tirtomis medkirtėmis) ekskavatorinės medkirtės darbo valandos kaštai. Didžiausi medienos ruošos kaštai patiriami, kai naudojama medkirtė – medvežė (jos darbo valandos kaštai yra nedaug mažesni negu didelės medkirtės, tačiau darbo našumas ženkliai mažesnis).

Tirti biokurui skirtos medienos ruošimo kaštai. Žaliavos skiedroms ruošimo kaštai tarpiniame sandėlyje kinta nuo 23 iki 42 Lt/m³, priklausomai nuo žaliavos

VACLOVO TREPENAIČIO nuotraukos

Medienos ruošos medkirtėmis darbo našumo palyginimas

rūšies ir ištraukimo atstumo. Daugeliu tirtų sąlygų biokuro ruošą buvo nuostolinga, išskyrus medienos skiedrų ruošą baltalksnyuose. Siekiant skatinti biokuro naudojimą, pasiūlyta LR Vyriausybei patvirtinti Specialiąją miško biomasės naudojimo katilinių kurui skatinimo programą, pagal kurią žaliavos skiedroms ruošėjams būtų išmokama subsidija, kompensuojanti žaliavos ruošos kaštų ir kainos skirtumą.

Pagal 2008 m. atliktą apklausą, sumažėjo manančių, kad ūkininkavimas privačiuose miškuose per griežtai reglamentuojamas. Taip pat sumažėjo norinčių parduoti savo mišką ir nežinančių, ką daryti su turima miško valda.

Dr. Vidas Stakėnas – apie šiuolaikinės ekologijos sąsajas su miškininkyste

Miškų institute paskutiniame dešimtmetyje skirta dėmesio šioms pagrindinėms ekologinių tyrimų kryptims: miško ekosistemų digresijos ir jų priežastys, pušynais apželdintų smėlžemių cheminių ir biologinių (mikrobiotos) savybių renatūralizacija, kompensuojamasis tręšimas miško kuro pelenais, miško ekosistemų būklės ir augalijos įvairovės vertinimas, klimato ir aplinkos pokyčių poveikis miškams, organinės anglies apytaka. Pranešėjas įvardino aktualias miškams dabarties ekologines problemas: klimato kaita, urbanizacija, žemės naudojimo, nuosavybės ir aplinkos kokybės pokyčiai. Klimato

V. Stakėnas (kairėje) su Girininkų bendrijos tarybos pirmininku R. Juzikiu

kaitos pokyčiams tirti miškuose Dubravos EMM urėdijoje 2003–2006 m. atliktas dirbtinės sausros poveikio eksperimentas. Nustatyta, kad dėl sausros padidėjo pušų defoliacija, pablogėjo medžių reprodukcinės savybės, sunyko gyvoji dirvožemio danga. Pabaigus eksperimentą vėl prasiėjo ekosistemos atsistatymo procesai. Atlikti medžių fenologiniai stebėjimai: dėl šiltėjimo paankstėjo medžių pumpurų brinkimas, skleidimasis, sulapojimas. Į šiaurę slenka kai kurių medžių arealų ribos. Pvz., bukai jau gali augti visame mūsų Pabaltijo regione. Šiltėjimas neigiamai veikia egles, suaktyvėjo jų kenkėjai.

1982–2008 m. vykdyti pažemio ozono koncentracijos poveikio miško augalijai (medžių ir krūmų lapijos jautrumas aukštomis ozono koncentracijoms) tyrimai Kuršių nerijoje, Preiloje. Tirta atmosferos tarša sieros, azoto junginių iškritomis. Eutrofikacijos procesai pirmiausia pasireiškia nederlinguose dirvožemiuose augančiuose medynuose. Jie labiau išreikšti jaunesnio amžiaus medynuose.

Dzūkijos miškuose tiriant dirvožemių renatūralizaciją nustatyta, kad, apželdinus žemės ūkio naudmenas pušies želdiniais, smėlžemiai rūgštėja, juose intensyviau išsiplauna maisto medžiagos, tačiau, kaupiantis miško paklotei, didėja organinės anglies sanaujos. Dirvonuojančiose žemėse nustatyta didesnė dirvožemio gyvosios dangos bei mikroorganizmų įvairovė. Tyrimų metu išskirti mikroorganizmai Biochemijos institute panaudoti fermentų sukūrimui.

Plačiai tyrinėta medžių mortmasės įtaka augalijos įvairovei Lietuvos miškuose. Kiekvienos papildomos mortmasės m²/ha vidutiniškai padidina anglies išlakas į atmosferą visuose Lietuvos miškuose apie 13,5 tūkst. t per metus. Ūkiniuose miškuose netikslinga kaupti didelius mortmasės (ypač virtelių) kiekius, nes ant iškirstų medžių kelmų, medžių priekelmi-

Preliminari Lietuvos miškų metinė bendroji vertė

Vertinamas objektas	Suma	
	mln. Lt	%
Mediena	477,4	33,8
Miškų grybai	75,0	5,3
Miškų uogos	19,1	1,4
Vaistiniai augalai	3,2	0,2
Medžioklė	54,8	3,9
Poilsavimas miške	192,0	13,6
Anglies dvideginio sunaudojimas	285,0	20,2
Biologinės įvairovės apsauga	30,5	2,2
Miškų apsauginės funkcijos	273,7	19,4
Iš viso	1410,7	100,0

nių dalių bei smulkios žuvusios medienos (šakų ir kt.) epifitinių ir epiksilinių rūšių įvairovė nėra ženkliai mažesnė nei rezervatiniuose miškuose, kur medžių mortmasė sudaro per 100 m³/ha. Tikslinga didesnius medžių mortmasės, įskaitant virtelius bei stuobrius, kiekius palaikyti kertinėse miško buveinėse bei mikrorezervatuose, kurie gali būti įkurti ūkininkavimui nepalankiose vietose. Tai leistų sumažinti bendrą mortmasės kiekį Lietuvos miškuose bei anglies išlakas į atmosferą.

Lietuvos miškų instituto 60-mečio proga rugsėjį surengtos konferencijos miškotyros darbų apžvalga

Miškų institute šį rugsėjį pradėjo nuolatinės studijas trys nauji doktorantai:

Miško genetikos ir sekcijos skyriuje – doktorantė Girmantė Jurkšienė (miškotyra), preliminarinio darbo tema „Paprastojo (*Q. robur*) ir bekočio (*Q. petraea* (Matt) Liebl.) ažuolo rūšių introgresija“ (mokslinis vadovas dr. Virgilijus Baliuckas); Miškininkystės skyriuje – doktorantas Andrius Norvila (miškotyra), preliminarinio darbo tema „Derlingų augaviečių medynų savaiminio vystymosi dėsningumai“ (mokslinis vadovas dr. Virgilijus Mikšys); Ekologijos skyriuje – doktorantas Povilas Žemaitis (ekologija ir aplinkotyra), preliminarinio darbo tema „Paprastosios eglės (*Picea abies* (L.) H. Karst.) būklė ir pažeidžiamumas klimato kaitos sąlygomis“ (mokslinis vadovas dr. Vidas Stakėnas).

Miško sėklininkystė – ateities miškų veidrodis

Nereikia įrodinėti, kad miškų produktyvumą ir kokybę sėmingiau padidinsime ne vien gerindami aplinkos sąlygas medynams augti, bet ir taikydami miško medžių selekcines priemones: naudodami genetiškai pagerintas sėklas ar taikydami jaunuolynų selekcinį ugdymą. Mat, nepagerinus medžių prigimtinių savybių, neįmanoma peržengti natūralių, kad ir našiausių medynų prieaugio, stiebų kokybės, o ir atsparumo ligoms bei kenkėjams ar adaptyvumo klimato kaitai rodiklių. Suteikęs miškams skirtingas funkcijas, skiriasi ir selekcinio priemonių metodai bei technologijos. Pavyzdžiui, ūkiniai ir plantaciniai miškai turi būti produktyvūs, apsauginiai – stabilūs, rekreaciniai – tolerantiški antropogeniniams pažeidimams, todėl selekcijos tikslai ir metodai bus skirtingi. Šių dienų miškininkystė yra kompleksinė, todėl vienos priemonės negali prieštarauti kitoms, ir jas taikyti reikia diferencijuotai, suderintai.

Pastaruoju metu, plėtojant artimą gamtai miškininkystę, selekcijos taikymas tapo dar įvairesnis, sudėtingesnis, o daug kam atrodo beprasmiškas. Mat, kalbėti apie miško selekcines priemones bendrai prilygtų deklaracijai, nes priemonės turi būti parenkamos pagal siekiamus tikslus (pagal miškų tikslinę paskirtį). Todėl miško selekcininko darbas tampa sudėtingas, kompleksinis, reikalaujantis daugiau žinių ir priemonių įvairovės. To siekiant, sustiprintos mokymo institucijose genetikos bei selekcijos studijų programos, pagilinti moksliniai tyrimai, taikant molekulines genetikoje metodus. Pastarieji atskleidžia daug netikėtai naujos ir svarbios mokslinės informacijos apie populiacijas ir genotipus, jų evoliucinę raidą ir požymių genetinę determinaciją, kuri leidžia tiksliai įvertinti atliekamus praktinius darbus miškininkystėje.

Sėkmė lydi tuomet, kai mokslo pasiekimai efektyviai taikomi praktikoje, o tam būtina veikli ir gyvybinga organizacinė struktūra, besiderinanti bendroje miškų valdymo sistemoje. Pažvelgus į mūsų šalies sėklininkystės raidą, matyti, jog miško selekcija aktyviai pradėta dar 1960 m., kai buvo imtasi plusinių medžių atrankos ir sėklinių plantacijų kūrimo. Tuomet, Šv. a. dr. Vytautui Ramanauskui vadovaujant, į šį darbą buvo įtraukti daugelis miško ūmonių specialistų. Pirmoji pušies sėklinė plantacija, vadovaujant doc. Pranui Džiaukštui, įveista 1962 m. Dubravos miškų tyrimo stotyje šalia Šlienavos kaimo dirbamoje žemėje.

Kadangi miško sėklininkystė plėtojama regiono ar šalies mastu, 1969 m. Dubravos bandymų parodomajame miškų ūkyje buvo sudaryta elitinės sėklininkystės specialistų grupė, kuriai vadovavo Algirdas Kažemėkas. 1974 m. šio ūkio bazėje buvo organizuotas padalinys – Miško selekcijos – sėklininkystės centras. Jam pavesta nustatyti vertingiausius šalies medynus ir įkurti sėklinius draustinius; atestuoti atrinktus ir papildomai atrinkti rinkinius (plusinius) medžius bei sudaryti jų registrą; auginti skiepelius respublikos sėklinėms plantacijoms ir selekcinis sodmenis miškams veisti; Girionyse pastatyti gamybinius objektus: kankorėžių aižyklą, sėkloms laikyti sandėlį – šaldytuvą, polietileninius šiltnamius skiepeliams visai

Lietuvai auginti, o taip pat dirbtuves mechanizmams prižiūrėti; kurti klonų rinkinių archyvus; įveisti bandomąsias sėklines plantacijas. Centras šias užduotis sėkmingai įvykdė. Sukūrė pavyzdinę gamybinę bazę Girionyse ir padėjo pamatus selekcinei sėklinei bazei šalyje, pradėjo kaupti genetinius išteklius. Didelę darbų dalį, o kai kuriuos, kaip ūgelių rinkimą, lipant į aukščiausius medžius, ir skiepių auginimą visoms šalies plantacijoms (po 10–15 tūkst. kasmet) atliko centro specialistai. Be to, jie ieškojo rinkinių medžių, kūrė genetinius draustinius, veisė bandomuosius želdinius. Galima sakyti, kad kartu su miškų ūkiais Miško selekcijos – sėklininkystės centras sukūrė pirmos pakopos spygliuočių medžių rūšių miško sėklinę bazę šalyje.

1994 m. centras buvo atskirtas nuo Dubravos eksperimentinės miškų urėdijos ir jam suteiktas savarankiškos įmonės statusas. Jam perduotas nedidelis žemės sklypas su eksperimentiniais polietileniniais šiltnamiais ir arboretumu. 1995 m. į Kauno rajoną buvo perkelta Miško sėklų kontrolės stotis. Faktiškai tuo buvo apribota centro ūkinė veikla, tačiau jis ir toliau efektyviai dirbo. 2004 m. centras buvo panaikintas ir jo bazėje įsteigta Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba, patvirtinta „Miško genetinių išteklių ir selekcijos plėtos programa (2004–2013 m.)“. Visa gamybinė veikla kartu su šiltnamiais ir arboretumu perduota Dubravos EMM urėdijai.

Kontroliuojamoje aplinkoje įveista karpotojo beržo sėklinė plantacija Dubravoje

Tarnybai liko metodinis – kontrolinis darbas. Dubravos EMM urėdijoje susidarė finansinių sunkumų ir gamybinių keblumų: jai teko iš savo lėšų finansuoti visus darbus, tarp jų – ir arborėtumo (38,5 ha) priežiūros. Tačiau vienos urėdijos finansinių išteklių neužtenka tokiems ūkiniams vienetams išlaikyti. Teko didinti sodmenų ir sėklų kainas. Dėl to sumažėjo kitų urėdijų suinterasuotumas įsigyjant sodmenis plantacijoms bei selekcines sėklas, ypač beržo, miško želdiniams veisti. Ėmė lėtėti miško selekcijos plėtros tempai. Dėl lėšų trūkumo atsisakoma paramos mokslinių objektų kūrimui bei pažangos vystymui. Negalima pamiršti, jog selekcija komerciniu požiūriu dėl ilgos miško apyvartos yra nepatraukli, todėl investicijų į jos plėtrą vengiama. Čia būtina valstybės įtaka ir valstybinis požiūris ar politika, sukuriant mechanizmus tam įgyvendinti.

Nuo 2010 m. sujungtos Valstybinė miškotvarkos tarnyba, Miško sanitarinės apsaugos tarnyba, Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos Miškų kontrolės skyrius ir Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba į vieną Valstybinę miškų tarnybą. Į ją gali tilpti visas miškų ūkis su miškų atkūrimu ir priežiūra. Buvusi Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba, likusi skyriumi, tampa trečioje valdymo pakopoje, nors ji turėtų būti savarankiškai veikli. Todėl organizacinę valdymo struktūrą būtina tobulinti.

Pažvelkime, kaip sėklininkystė tvarkoma kaimyninėse šalyse. Lenkijoje valstybiniai miškai sudaro per 80 proc. Juos valdo Aplinkos ministerija. Miškų departamentui priklauso miško, kartu – ir genofondo išsaugojimo ir sėklininkystės politika, strategija bei teisė. Ūkinę veiklą organizuoja ir už tai atsakinga Generalinė miškų direkcija, valdanti regionines direkcijas bei vyr. girininkijas ir girininkijas. Miško dauginamosios medžiagos (sėklų) panaudojimo teisiniam reguliavimui vadovauja ministerijos Miško sėklininkystės biuras – nuo sėklų ruošos iki panaudojimo, atlieka sėklų dokumentavimą, veda sėklininkystės rejestrą. Praktinę miško sėklininkystę plėtoja Aplinkos ministerijos Generalinės miškų direkcijos Miško auginimo skyrius. Jam pavaldžios kelios miško sėklų kokybės ir sėklų kontrolės stotys. Miško sėklininkystės ir genetinių išteklių formavimo metodinis vadovavimas priklauso Miškų tyrimo institutui. Miško genetinių išteklių formavimas ir iš-

saugojimas, selekcijos bei sėklininkystės plėtotė organizuojama ilgalaikėmis programomis. Šiuo metu rengiama tokio tipo programa 2011–2035 m. Programos uždaviniai ir priemonės paskirstytos Regionų miškų direkcijoms, kuriose yra Miško auginimo skyriai. Per vyr. girininkijas jie formuoja ir saugo miško genetinius išteklius, kuria miško sėklinę bazę bei atlieka jos naudojimą ir priežiūrą. Užduotis skiria ir kontroliuoja jų vykdymą regioninių direkcijų miško auginimo skyriai. Miško genų bankas tvarko aprobuotus genetinius išteklius šalies mastu – nuo sėklų iki medynų. Veda šalies genetinių – sėklinių objektų rejestrą. Genetinių išteklių ir sėklų bazės kokybei atestuoti šalies mastu sudaryta ekspertų komisija.

Baltarusijoje miško sėklininkystei vadovauja Miškų ūkio ministerijos Miškų ūkio valdyba. Metodinis vadovavimas priklauso Miškų institutui, prie kurio organizuotas Miško genų bankas. Praktinis darbas priklauso Miško selekcijos – sėklininkystės centrui, kuris turi kelis skyrius, esančius pagrindinėse šalies dalyse.

Latvijoje visi valstybiniai miškai priklauso akcinei bendrovei „Latvijas valsts mieži“, kuri juos nuomoja iš valstybės. Bendrovės sudėtyje yra Miško reprodukcinės medžiagos kontrolės skyrius. Funkcionuoja miško selekcijos ir sėklininkystės padalinys Kalsnavoje „Sėklas un stadi“, turintis įvairiose šalies vietose 10 miško medelynų, aprūpinančių Latviją miško sodmenimis. Šis padalinys prižiūri ir naudoja visas miško sėklinines plantacijas. Akcinė bendrovė užsako genetinių išteklių išsaugojimo, selekcijos ir sėklininkystės plėtros programas Latvijos miškų institutui, kuris atlieka jų įgyvendinimą, dažnai su minėtu padaliniu „Sėklas un stadi“. Už miško selekcijos ir sėklininkystės politiką atsakinga Latvijos žemės ūkio ministerijai pavaldi Valstybinė miškų tarnyba. Jos sudėtyje yra Miško resursų departamentas, atsakingas už miško genetinių išteklių išsaugojimą, miško dauginamosios medžiagos platinimo ir selekcinę programų įgyvendinimo kontrolę. Tarnybai priklauso Miškų tyrimo stotis, turinti miško sėklų kontrolės laboratoriją, ji taip pat atsakinga už miškų mokslinius tyrimus (savo žinioje turi 33 tūkst. ha mokslinio tyrimo miškų). Latvijos biudžete yra Valstybinių miškų išvystymo fondas, iš kurio taip pat finansuojamos miško selekcijos programos.

Paprastojo ąžuolo sėklinė plantacija

VIDMANTO VERBYLOS nuotrauka

Selekciniai karpotojo beržo želdiniai Veisiejų miškų urėdijos Krosnos girininkijoje

VIRGINIAUS BALUČKO nuotrauka

Vokietijoje miško genetinių išteklių išsaugojimo ir sėklininkystės politiką bei strategiją formuoja Maisto, Žemės ūkio ir miškų ministerijos Miškų valdyba. Šalies mastu sudaryta Miško genetinių išteklių ir sėklininkystės darbo grupė, kuri rengia strateginį ir teisinį šių klausimų reglamentą. Atskirai miško genetiniams ištekliams išsaugoti vyriausybės patvirtinta atitinkama koncepcija, veikia Miško sėklų ir sodmenų įstatymas. Konkrečias užduotis anksčiau paminėtų klausimų įgyvendinimui atlieka kraštų atitinkamos miškų institucijos (tarnybos), į kurių sudėtį metodiniams klausimams spręsti įeina ir mokslo įstaigos. Pavyzdžiui, Saksonijos krašto miškų institucija (*Anstalt*), kurios sudėtyje yra ir Graupos miško selekcijos ir sėklininkystės centras. Centras turi sėklinių plantacijų kompleksą, klonų archyvus (genotipų kolekcijas), medelyną su šiltnamiais bei sėklų banką.

Švedijoje, Suomijoje bei Danijoje yra stambūs sėkliniai centrai, per žemesnes miškų institucijas formuojantys miškų genetinius išteklius, plėtojantys sėklinę bazę ir auginantys selekcinis sodmenis.

Lietuvoje miško genetiniams ištekliams išsaugoti ir sėklininkystei plėtoti teisinis reglamentas visiškai sudarytas ir atitinka ES direktyvas. Sėklininkystės valdymo sistemos, kaip matėme, kiekvienoje šalyje savitos, bet panašios ir jos nuolat tobulinamos. Todėl ir Lietuvoje tobulintina. Pavyzdžiui, iki šiol Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba, buvusi tiesiogiai pavaldi Aplinkos ministerijos Miškų departamentui, dabar liko Valstybinės miškų tarnybos skyriumi ir įgavo trečios pakopos lygmenį. Skyrius negali tiesiogiai atstovauti ir priimti sprendimus miško genofondo ir sėklininkystės klausimų rate, tuo labiau, kad pati naujos tarnybos struktūra jam nepalanki, nes Genetinių išteklių skyriaus vedėjas tiesiogiai pavaldus Miškų tarnybos direktoriaus pavaduotojui, be kurio įtikinimo ir leidimo negali operatyviai spręsti iškilusių uždavinių. Kad ir Aplinkos ministerijos Augalų genų bankui bei Miško genetinių išteklių koordinaciniam centrui – Miškų institutui tenka koordinuoti įvairius klausimus per tarnybos direkciją, o ne tiesiogiai su Miško genetinių išteklių skyriumi, kaip tai buvo anksčiau. Dėl to nukenčia operatyvumas.

Kad minėtas skyrius veikliau įtakotų selekcijos – sėklininkystės plėtrą ir būtų išspręsti Dubravos EMM urėdijoje iškylantys finansiniai ir dalykiniai nesklandumai, būtina į tiesioginę Genetinių išteklių skyriaus priklausomybę sugrąžinti šiltnamių ūkį, arboretumą ir klonų archyvus, išskirti atitinkamą žemės sklypą selekciniam medelynui, o susidariusias išlaidas finansuoti iš bendro respublikinio atskaitymų nuo urėdijų pajamų bendrųjų reikmių fondo. Bandomųjų želdinių įveisimą ir priežiūrą bei regioninių sėklinių plantacijų įveisimą ir klonų kūrimą urėdijose finansuoti iš minėto fondo lėšų pagal konkrečius patvirtintus projektus ir išlaidų sąmatas.

Kitas variantas galėtų būti toks: Miško genetinių išteklių skyriui, perdavus anksčiau minėtus gamybinius – eksperimentinius objektus, pavesti organizuoti ir vadovauti miško sėklinės bazės kūrimui šalyje, vertingo miškų genofondo kaupimui bei išsaugojimui, plėtoti miško selekciją,

Bandomieji eglės želdiniai Kazlų Rūdos MM urėdijos Šališkių girininkijoje

vystyti introdukciją, vesti objektų registrą ir kt. Kontrolės klausimus pavesti Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriui.

Prie Aplinkos ministerijos Miškų genetinių išteklių išsaugojimo ir miškų atkūrimo ekspertų komisijos sudaryti miško genofondo išsaugojimo ir sėklininkystės reikalingą operatyvinę 5-ių ekspertų grupę, į kurią įeitų po vieną Miškų departamento, Generalinės miškų urėdijos, Valstybinės miškų tarnybos, Miškų instituto ir LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto atstovą. Grupė galėtų galutinai spręsti gaunamų sėklų selekcinę kategoriją, laikydamosi sėklininkystės nuostatų ir Europos Sąjungos direktyvų. Be to, galėtų spręsti sėklinės bazės išdėstymą šalyje ir pažangų miško genetinių išteklių išsaugojimą bei selekcinės sėklininkystės plėtotę. Esama Genetinių išteklių išsaugojimo, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisija liktų strateginiams uždaviniams spręsti.

Išdėsdčiau savo, dirbusio įvairiose pareigose, nuomonę. Būtų įdomu sužinoti, ką apie miško selekcijos ir sėklininkystės svarbą ir tolimesnį vystymą Lietuvoje galvoja miškų urėdijų specialistai, Lietuvos miškų instituto mokslo darbuotojai, LŽŪU dėstytojai.

Doc. JULIUS DANUSEVIČIUS

Hibridinės drebulės sodmenų išauginimas šiltnamyje ir atviro grunto daigyne

Hibridinės drebulės sėklinės kilmės sodmenys gali būti auginami atviro grunto daigyne arba šiltnamyje lysvėse ar konteineriuose. Pažangiausių ir perspektyviausių laikytinas drebulės sodmenų išauginimas šiltnamyje. Jis įgalina išauginti kasmet stabilų kiekį ir stabilaus pageidaujamo stambumo ir kokybės drebulės sodmenis, nepriklausomai nuo vegetacijos sezono meteorologinių sąlygų. Auginant šiltnamyje, dėl gero sėklų daigumo racionaliai naudojamos sėklos, didesnė sėjinukų genetinė įvairovė, gera standartinių sėjinukų išeiga. Reguluojant klimatą galima tinkamai subalansuoti sėjinukų parametrus ir išeigą. Tačiau, auginant šiltnamyje, didesni išauginimo kaštai, šiltnamio plotas išnaudojamas palyginus neefektyviai, nes hibridinės drebulės sėjinukų išeiga, lyginant su kitų medžių, yra nedidelė.

Sodmenų išauginimas atviro grunto daigyne pigiausias, tačiau negarantuota darbo sėkmė, prarandama labai daug sėklų, vėsią vasarą sėjinukai nespėja užaugti iki reikiamų dydžių, maža daigų išeiga iš ploto vieneto.

Atviro grunto daigyno įrengimas

Atviro grunto daigyne sunku išauginti reikiamą kiekį kokybiškų drebulės sėjinukų. Dėl mažo sėklų grunto daigumo, atviro lauko sąlygomis drebulės sėjinukų išeiga mažesnė nei šiltnamyje. Palankiomis oro sąlygomis 1 kv. metre pavyksta išauginti 70–90 vnt. 60–90 cm aukščio sėjinukų. Norint išauginti 10 tūkst. drebulės sėjinukų, reikėtų apie 150 m² (atsižvelgiant į tai, kad 20–30 proc. ploto užima tarplysviai ir kitas nenaudingas plotas).

Plotas drebulės sėjinukams auginti daigyno teritorijoje turi būti parenkamas aukštesnėje vietoje, kad sumažėtų pavasariinių šalnų pavojus. Be to, turi būti apsaugotas nuo vėjų, kad mažiau išgaruotų drėgmės. Tinka vieta šalia šiltnamių iš pietinės jų pusės.

Drebulės sėjinukams išauginti būtinas labai geras durpinis substratas. Jo storis turi būti ne mažesnis kaip 20 cm, paskleistas ant gerai drenuojamo vandeniui laidaus smėlio ir žvyro sluoksnio. Drebulės sėjinukai (kaip ir daugelio lapuočių medžių rūšių) pirmais augimo metais ypač jautrūs substrato drėgmės režimo sutrikimui – drėgmės trūkumui sėklų dygimo ir įsitvirtinimo fazėje ir vandens pertekliui – intensyvaus augimo metu. Todėl daigynas turi būti gerai drenuotas, laistymo sistema turi užtikrinti vandens tolygumą visame plote ir patogų jo kiekio reguliavimą. Purkštukai turėtų būti įrengti ne žemiau, kaip 1,3–1,5 m aukštyje, kad vanduo būtų toliau ir tolygiau išpurškiamas ir kad išaugę drebulės sėjinukai netrukdytų vandens purškimui. Purkštukai turi būti smulkialašiai, bet ne rūkiniai. Purkštukų išdėstymo atstumai derinami prie siurblio galingumo. Geriau tinka mažo liejimo spindulio, bet tanki purkštukų sistema. Purkštukai turėtų būti išdėstyti

kas 2–3 m, vienodu atstumu eilėse ir tarp eilių, šachmatiškai, ir užtikrinant, kad kiekvieno purkštuko laistomas plotas būtų dengiamas (ne mažiau 10 proc. spindulio) aplink esančių 4-ių purkštukų laistymo zonomis. Tolygiausią laistymą užtikrina mobili laistymo sistema – išilgai lauko judantis rėmas su persidengiančio išpurškimo purkštukų eile. Vandeni į laistymo sistemą turi tiekti atskiras pakankamai aukštą ir visada pastovų spaudimą sukuriantis siurblys. Pageidautina įrengti automatizuotą laistymą su keičiamais režimais, reguliuojamais pagal substrato drėgmę, oro temperatūrą ir sėjinukų drėgmės poreikį skirtingose augimo fazėse.

Šiltnamio įrengimas

Rekomenduojama auginti apie 90–120 vnt. sėjinukų 1 m² šiltnamio lysvės (1 pav.). Sėjinukų optimalus aukštis – 60–100 cm. Norint išauginti 10 tūkst. drebulės sėjinukų, reikėtų apie 130 m² šiltnamio (atsižvelgiant į tai, kad 30 proc. ploto užima tarplysviai ir kitas nenaudingas plotas).

1 pav.

Drebulės sėjinukams auginti reikia atskiros šiltnamio, nes jame būtina sudaryti optimalų mikroklimatą, taikyti specialiai drebuliui auginti skirtas priežiūros priemones. Geriausiai tinka blokinio – arkinio arba angarinio tipo metalinės arba medinės konstrukcijos šiltnamiai, kuriame 1 m² žemės tenka 3,5 m³ oro. Taip susidaro stabilesnės ir palankesnės mikroklimato sąlygos: geriausias oro ir dirvos temperatūros, drėgmės, šviesos bei anglies dvideginio pasiskirstymo režimas. Šiltnamio aukštis turi būti ne mažesnis kaip 4 m, o plotis – kaip 5 m; tai įgalina naudoti techniką įvairiuose sėjinukų išauginimo darbuose. Šiltnamiams dengti tinka ne plonesnė kaip 120 mikronų polietileno plėvelė, nes ji turi atlaikyti vėjo, lietaus, krušos bei sniego poveikį. Eksploatuojant plėvelės elastingumas ir skaidrumas mažėja, todėl ją naudoti galima tik vieną sezoną. Vėdinimo langai turi būti įrengiami kuo aukščiau, kad vėdinant išgaruotų kuo mažiau drėgmės. Šiltnamiai turi būti pastatyti ant laidaus vandeniui arba ant nudrenuoto dirvožemio apsaugotoje nuo vėjų vietoje: tai leistų išvengti per didelio vėdinimosi ir šiltnamio dangos pažeidimų.

Laistymo sistema įrengiama ir plotas ruošiamas analogiškai, kaip ir atviro daigyno atveju. Tačiau patogiau, kai laistymo sistema pakabinama 2 m aukštyje.

Substrato paruošimas

Substratui naudojamos aukštapelkių durpės, kurių susiskaidymo laipsnis yra 5–10 proc. Jos pasižymi pluoštine struktūra (kuri lemia gerą šaknų išsivystymą), dideliu higroskopiskumu, poringumu ir kt. Tokiose durpėse susidaro palankus vandens ir oro balansas net ir esant ribiniam substrato drėgnumui. Gera absorbcija leidžia augalams pakęsti stiprią druskų koncentraciją, o nemažas fenolio junginių kiekis stabdo ligų plitimą. Svarbi substrato savybė, nulemianti augalų maisto medžiagų įsisavinimą, yra rūgštingumas. Tinkamiausia substrato reakcija auginti šiltnamyje drebulės sėjinukus – silpnai rūgšti $\text{pH}_{\text{KCl}} - 5$. Toks rūgštingumas pasiekiamas atitinkamai pakalkinus substratą. Į 1 m³ durpių įterpiama apie 4–5 kg kreidos ar kalkių.

Kadangi aukštapelkių durpės turi labai mažai maistingų medžiagų, todėl jos turi būti praturtinamos makro ir mikro trąšomis. Iš azotinių trąšų labiausiai tinka amonio salietra arba karbamidas, iš fosforinių – granuliuotas paprastas arba dvigubas superfosfatai, iš kalio trąšų – kalio sulfatas. Ruošiant substratą būtina naudoti tik sausus ir birias trąšas, nes priešingu atveju trąšos blogai išsimaisto su durpe, o vandens sąskaita padidėjęs svoris nebeatitinka reikiamos trąšų įnešimo normos. Drebulės sėjinukams auginti substratas ruošiamas į m³ įnešant: 0,17 kg N, 0,50 kg P, ir 0,50 kg K kg trąšų veikliąja medžiaga. Iš mikro trąšų naudojamos vario, mangano, magnio ir boro trąšos. Mikroelementai atiduodami sausų trąšų pavidalu – sumaišant jas su pjuvenomis ir paskleidžiant ant paruoštų lysvių paviršiaus. Į kiekvieną m³ durpės turi būti įnešta 15 g vario, 15 g mangano ir 15 g magnio sulfatų bei 10 g boro rūgšties.

Substratas gali būti naudojamas ne daugiau kaip 5-erius metus, kasmet papildomai paskleidžiant 5 cm storio naujų durpių sluoksnį. Kultivatoriumi naujos durpės sumaišomos su senuoju substratu ir patręšiama, normas nustatant pagal kasmetinių dirvožemio analizių duomenis, o kalkių kiekis skaičiuojamas tik papildomam durpių kiekiui (kalkinti pernykščių durpių sluoksnio nebereikia).

Substratui ruošti naudojamas ir mechanizuotas, ir rankų darbas. Durpės suvežamos ir išverčiamos į krūvas. Paskleidžiama 20 cm sluoksniu ir išlyginama buldozeriu. Freza (arba kultivatoriumi) substratas permaišomas, supurenamas ir išlyginamas jo paviršius. Rankomis išrenkamos šaknys, akmenys ir kitos pašalinės priemaišos. Trąšos įterpiamos visą plotą 3 kartus kultivuojant ir 2 kartus išskęjant, tačiau tolygiausiai pasiskleidžia išberiant rankomis kiekvieną trąšą atskirai.

Drebulės sodmenis geriausiai auginti lysvėse, nes taip pagerinamas perteklinio vandens drenavimas į tarplysvius sėklų dygimo ir išvirtinimo stadijoje, kai būtina daug laistyti, bei vėliau intensyvaus augimo stadijoje, kai vandens perteklius ypač kenksmingas. Pravažiuojant traktoriumi, kurio tarpuvėžis apie 1 m pločio, ratais išpaužiamos vėžės, tuo suformuojant lysves. Lysvių paviršius galutinai išlyginamas rankiniais grėbliais ir sutankinamas rankiniu arba agreguotu su traktoriumi volu. Lysvių pa-

2 pav.

viršius formuojamas kuo lygesnis ir be nuolydžių, kad lomose nesikaupytų drėgmės perteklius, o iškilimuose nebūtų per sausa. Šie netolygumai ypač pasireiškia durpiniuose substratuose esant nepakankamam drenavimui.

Paruošus lysves, substratas laistomas, kol vanduo tolygiai sudrėkina durpių sluoksnį.

Sėklos sėjamos į griovelius, nes juose geriau išsilaiko drėgmė ir dygstančioms sėkloms bei gležniems daigams susidaro mažesnis pavojus išdžiūti. Be to, palengvėja ravėjimas ir sėjinukų iškasimas. Į kiekvieną lysvės metrą, naudojant šabloną (galima naudoti 4 cm storio ir 10 cm pločio lentą) išpaužiami penki 10 cm pločio ir 2 cm gylio skersiniai grioveliai (2 pav.). Tai atlikus, sėja pradedama tą pačią dieną, kad durpės nespėtų apdžiūti.

(Tęsinys – kitame numeryje)

Dr. VYTAUTAS SUCHOCKAS

Dr. (HP) ALFAS PLIŪRA

Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Miškų institutas

Miškų urėdijų parduotos apvaliosios medienos kainos 2010 m. spalį

Sortimentas	2010 m. spalio mėn. vidutinė kaina, Lt/m ³	Indeksas 2010 m. sausis=100	Iš viso 2010 m. vidutinė kaina, Lt/m ³
Pušies pjautinieji rąstai	161	115	148
Eglės pjautinieji rąstai	179	111.9	166
Ažuolo pjautinieji rąstai	384	107.3	372
Uosio pjautinieji rąstai	177	121.2	149
Drebulės pjautinieji rąstai	124	122.8	109
Beržo pjautinieji rąstai	160	111.1	147
Juodalksnio pjautinieji rąstai	139	111.2	126
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	136	118.3	122
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	111	129.1	93
Eglės popiermedžiai	110	141	91
Pušies popiermedžiai	106	143.2	91
Beržo popiermedžiai	120	131.9	101
Drebulės popiermedžiai	81	130.6	70
Uosio popiermedžiai	103	105.1	96
Plokščių mediena (spygliuočių)	74	154.2	62
Plokščių mediena (lapuočių)	69	146.8	57
Malkinė mediena	77	126.2	68
Iš viso apvaliosios medienos	125	135.9	107
Kainos be PVM ir transporto išlaidų			GMU inf.

Grybo *Chalara fraxinea* reikšmė uosių džiūties procese

Džiūstantys uosiai

Lietuvoje 1996-aisiais prasidėjusi masinė uosynų džiūtis tęsiasi iki šiol ir yra įgavusi chronišką pobūdį. Pastaruoju metu nerasime džiūties nepažeisto medyno, o atidžiau apžiūrėję iš pažiūros sveiką medį, daugeliu atveju pastebėsime pragaištingos ligos požymius – nekrozės pažeistus ūglius, šakeles, lapkočius... Ieškant uosynų žuvimo priežasčių, daug buvo diskutuota apie jų būklę iki ligos pasireiškimo, augimo sąlygas, klimato pokyčius ir kitus veiksnius, neigiamai paveikusių uosių sveikatingumą. 2006 m. Lenkijoje iš džiūstančių uosių izoliuota iki tol neaptikta patogeninio grybo rūšis – *Chalara fraxinea* (lytinė stadija – *Hymenoscyphus pseudoalbidus*) leido vėl naujai pažvelgti į šį reiškinį. Europos mokslininkai neabejoja, kad būtent šio grybo sukelta liga ir nulėmė stichinei nelaimei prilygintą uosių džiūtį.

Uosių džiūvimas Lietuvoje ir Europoje

Europoje uosio (*Fraxinus* sp.) džiūtis tęsiasi jau daugiau nei dešimtmetį. Masinis uosių džiūvimas pirmiausiai pastebėtas 1992–1996 m. rytinėje Lenkijos dalyje ir Lietuvoje, 2000 m. – Latvijoje, 2002 m. Vokietijoje, Čekijoje ir Švedijoje, 2003 m. – Estijoje, Danijoje, 2004 m. Slovakijoje, 2005–2007 m. Austrijoje, Slovėnijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, Šveicarijoje, Norve-

gijoje, Suomijoje, o vėliau – ir Prancūzijoje, Belgijoje, Italijoje, Kroatijoje.

Lietuvoje, tuometinės VŠĮ Miško apsaugos stoties (dabar – Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyrius) duomenimis, uosiai pradėjo džiūti 1995–1996 m. Ukmergės, Jonavos, Panevėžio miškų urėdijų miškuose. Didžiausias džiūstančių uosynų plotas valstybiniuose miškuose buvo užregistruotas 2001 m. ir apėmė daugiau nei 15 tūkst. ha (žr. lent.). Pažeistų uosio medynų plotas sumažėjo dėl juose intensyviai vykdomų sanitarinių kirtimų. 2009 m. uosynai Lietuvoje džiūvo 6350 ha plote. Per 2010 m. pirmąjį pusmetį miškų urėdijos uosių džiūvimą fiksavo 2707 ha. Prognozuojama, kad džiūstančių uosynų plotas išliks panašus kaip ir pastaraisiais metais, nes miškuose beveik neliko ligos nepažeistų uosynų, kuriuose galėtų prasidėti nauji džiūvimo židiniai.

Uosynų džiūvimo priežastys aiškintos labai įvairiai. Džiūtį esą galėjo sukelti uosio šaknis parazituojantis grybas kelmutis (*Armillaria* sp.), uosių vėžys, žievės nekrozę sukeliantys *Nectria* genties grybai (Treigienė, 2001), klimato šiltėjimas, grunto vandens lygio svyravimai, ozono tarša, populiacijų svyravimai, medžių stabilumo sumažėjimas (Ozolinčius, 2002), elninių žvėrių pažeidimų poveikis (Padaiga, 2002), tačiau dauguma tyrėjų sutinka, kad veikiausiai tai yra kompleksinio įvairių neigiamų veiksnių poveikio išdava.

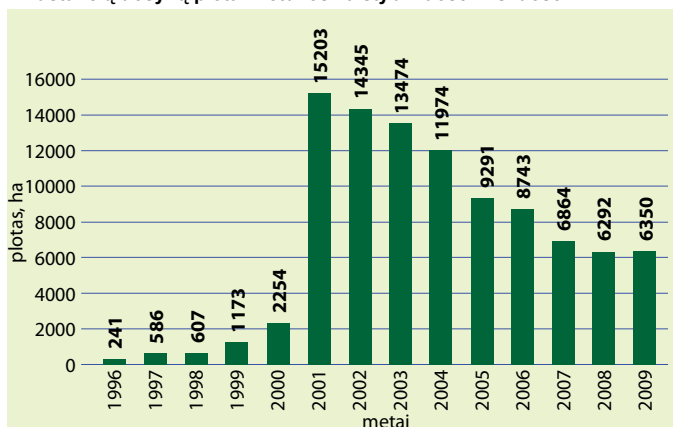
Grybo *CHALARA FRAXINEA* tyrimai

2006 m. Lenkijoje iš nežinomos ligos pažeistų uosio ūglių buvo izoliuota mokslui nauja grybo rūšis – *Chalara fraxinea* Kowalski (Kowalski, 2006). 2008 m. atlikus patogeniškumo tyrimus, *C. fraxinea* pasirodė patogeniškiausia iš visų nekrozes sukeliančių grybų rūšių (Kowalski & Holdenrieder, 2008). Dėl galimos šio patogeniško grybo keliamos grėsmės uosiams miškuose, medelynuose ir parkuose, 2007 m. *C. fraxinea* buvo įtrauktas į EPPO (Europos ir Viduržemio jūros regiono augalų apsaugos organizacijos) išpėjamąjį sąrašą „Alert List“ (galimai pavojingų (nekarantininių), galinčių kelti fitosanitarinį pavojų visam EPPO regionui rūšių sąrašas).

Grybo *C. fraxinea* sukelta ligai būdingas lapų vytimas ir priešlaikinis jų kritimas: nekrozių atsiradimas ant lapų, lapkočių, ūglių bei žievės; ūglių bei viršūnių džiūvimas. Dažniausiai liga pažeidžia paprastąjį (*F. excelsior*) bei siauralapį (*F. angustifolia*) uosius. Nuo *C. fraxinea* kenčia įvairaus amžiaus medžiai, bet ypač ši liga pavojinga jauniems uosiukams.

Dar visai neseniai mokslininkai (Kowalski & Holdenrieder (2009) džiaugėsi suradę grybo *C. fraxinea* teleomorfą (lytinę stadiją) – *Hymenoscyphus albidus* (Roberge ex Desm.) W. Phillips. *H. albidus* jau anksčiau buvo aprašytas kaip Europoje endeminė (pirmą kartą aprašyta jau 1851 m.), labai plačiai paplitusi saprofitinė aukšliagrybūnų (*Ascomycota*) rūšis. Tačiau 2010 m. atlikti išsamūs molekuliniai tyrimai parodė, kad egzistuoja du labai giminingi taksonai, kurių vienas – *H. albidus*, – nepatogeniška rūšis, o *H. pseudoalbidus* V. Queloz, C. R. Grünig, R. Berndt, T. Kowalski, T.N. Sieber & O. Holdenrieder sp. nov. ir yra tikroji *C. fraxinea* lytinė stadija (Queloz et al., 2010).

Džiūstančių uosynų plotai Lietuvos valstybiniuose miškuose

Grybo *Chalara fraxinea* sukelti simptomai: nekrozės, ūglių džiovėjimas, lapų vytimas

Uosio žievės ir gilesnių audinių nekrozės

Nuotraukos iš MSAT archyvo

Lietuvoje pasirodžius informacijai apie identifiкуotą naują ligos sukėlėją *C. fraxinea*, Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyrius siekė išsiaiškinti, ar uosiai mūsų miškuose taip pat yra užsikrėtę šiuo grybu. Tuo tikslu 2008–2010 m. iš įvairių Lietuvos vietų buvo paimti uosių šakų ir ūglių pavyzdžiai. Grybo išauginimui iš nekrozių ir bedžiūstančių ūglių buvo paimti medienos ir karnienos mėginiai. Uosių džūti sukėliiančio grybo kultūras pavyko išauginti iš pavyzdžių, paimtų Joniškio, Biržų, Pakruojo, Radviliškio, Panevėžio, Anykščių, Raseinių, Kėdainių, Kauno miškų urėdijose. Išauginto grybo rūšies patvirtinimui, bendradarbiaujant su Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto Fitopatogeninių mikroorganizmų laboratorijoje, buvo atliktas grybo DNR išskyrimas iš grynųjų kultūrų bei grybo rūšies identifikavimas.

Kol kas nėra efektyvių *C. fraxinea* kontrolės priemonių, nes trūksta žinių apie šio grybo biologiją, jo dauginimąsi bei medžių apkrėtimo būdus, ligos plitimo dinamiką. Tuo tikslu 2010 m. birželio 30 d. – liepos 2 d. Osle (Norvegija) vyko EPPO organizuotas pasitarimas „Workshop on *Chalara fraxinea*“, kuriame buvo svarstyti uosių džūties sukėlėjo *C. fraxinea* identifikavimo, biologinių ir ekologinių savybių, patogeniškumo, geografinio išplitimo bei kontrolės priemonių klausimai. Pasitarime dalyvavo 44 tyrėjai ir ekspertai iš 23-jų Europos šalių.

Osle 2010 m. vykusio EPPO darbo grupės pasitarimo išvados ir rekomendacijos

Pranešimus apie *C. fraxinea* skaitė Austrijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos, Slovakijos, Slovėnijos ir Švedijos mokslininkai. Didelėje EPPO regiono dalyje (vakarinė Europos dalis) apie šio grybo daromą

Uosių džūvimo pradžia įvairiose Europos šalyse: raudona spalva žymi uosių džūvimo pradžią; brūkšniais užštrichuota teritorija rodo paprastojo uosio (*Fraxinus excelsior*) paplitimo arealą (pagal EUFORGEN ir dr. Thomas Kirsits (Austrija, projektas FORTHREATS))

žalą apskritai nėra duomenų (gali būti, kad ligos plitimo bangą šių regionų dar nepasiekė). Paprastojo uosio (*F. excelsior*) masinės džūties sukėlėju 2006 m. pirmąkart buvo įvardintas grybas *C. fraxinea*; 2010 m. nustatyta jo lytinė stadija – *H. pseudoalbidus*. Pristatytas molekulinio metodo „tikrojo laiko PGR“ (Real-Time PCR) testas, skirtas greitai *C. fraxinea* identifikavimui. Šis testas yra specifinis būtent *C. fraxinea* (lyt. stadija *H. pseudoalbidus*) – jis nereaguoja į nepatogenišką *H. albidus* (nelytinė stadija kol kas nežinoma) ir padėtų aptikti patogeną net išoriškai sveikuose augalo organuose.

Europoje grybui *C. fraxinea* jautriausios uosių rūšys yra *F. excelsior* bei *F. angustifolia*. Dirbtinio apkrėtimo eksperimentais įrodyta, kad *C. fraxinea* pažeidžia ir *F. ornus*, tačiau pastaroji rūšis yra mažiau jautri nei *F. excelsior* ar *F. angustifolia*.

Uosių džūties pažeistuose regionuose *C. fraxinea* rasta ne tik miškuose, bet ir parkuose bei medelynuose (netgi vienerių metų sėjiniukuose). Pabrėžta, kad smarkiai pažeistuose medynuose labai svarbu išlaikyti ligai atsparius (nepažeistus) uosių egzempliorius, iš kurių palikuonių ateityje būtų galima suformuoti šiai ligai atsparias populiacijas.

Ligos plitimo mechanizmas dar nėra iki galo aiškus, bet neabejojama, kad dažniausiai jis plinta natūraliu keliu – dauginamasis vėjo pernešamomis lytinėmis sporomis (aukšliasporėmis). Regionuose, kuriuose uosiai dar nėra užsikrėtę (Didžioji Britanija, Airija), ligos invaziją būtų galima pristabdyti visiškai užkertant kelią uosio sodinukų importui. Sodinukų (išaugintų iš dezinfekuotų sėklų) pirkimas iš medynų, nesančių ligos išplitimo teritorijoje, keltų tik nedidelę riziką.

Miestuose augančius medžius nuo daugybinių infekcijų iš dalies būtų galima apsaugoti rudenį pašalinant nukritusius lapus ir taip sumažinant ant lapkočių gausiai vaisiakūnius išauginančio grybo *H. pseudoalbidus* paskleidžiamų aukšliasporių foną.

Pastebėta, kad uosių džūvimas stipriau pasireiškia medynuose, augančiuose šlapiuose ir organinėmis medžiagomis turtinguose dirvožemiuose.

Uosių džūvimo ekonominė ir gamtinė žala yra didžiulė. Pvz., Danijoje skaičiuojama, kad 60–90 proc. uosių medynų serga ir greitai laiku išnyks; Vokietijoje patiriami dideli ekonominiai nuostoliai dėl jaunų uosių žuvimo medelynuose. Ekologine prasme (kaip vertinga medžių rūšis upių pakrantėse ir kultūriniam kraštovaizdyje) uosis labai svarbus.

Dar daug neatsakytų klausimų lieka apie *C. fraxinea* gyvenimo ciklą, medžių apkrėtimo bei ligos plitimo mechanizmus; miško savininkams bei naudotojams trūksta informacijos apie tolimesnes uosio auginimo perspektyvas, ligos plitimo tendencijas ir galimas pasekmes tolimesnėje laiko perspektyvoje. Pasitarime prieita prie vieningos nuomonės, kad ir toliau būtina vykdyti su uosių džūtimi susijusius mokslinius tyrimus bei eksperimentus.

Daugiau informacijos rasite interneto puslapiuose:

[http://www.msat.lt/lt.php/kenkejai/infekcines-ligos/ugliu--pumpu--ru-ligos/chalara-fraxinea/;](http://www.msat.lt/lt.php/kenkejai/infekcines-ligos/ugliu--pumpu--ru-ligos/chalara-fraxinea/)

[http://archives.eppo.org/MEETINGS/2010_conferences/chalara_oslo.htm.](http://archives.eppo.org/MEETINGS/2010_conferences/chalara_oslo.htm)

ALMA GUSTIENĖ
Valstybinės miškų tarnybos
Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vyriausioji specialistė

Sunkmetis neparklupdė

Šie metai Raseinių miškų urėdai Antanui Kilčiauskui įsimintini – paminėtas asmeninis 60-metis bei sukako 15 metų, kai jis vadovauja Raseinių miškų urėdijos veiklai, atsako už šio krašto miškų dabartį ir ateitį, urėdijoje dirbančių žmonių socialinę gerovę. Paprašėme miškų urėdą pasidalinti mintimis, kuo šis gyvenimo tarpnis jam įsiminė miškininkystės veikloje ir asmeniniame gyvenime, su kokiomis problemomis susiduria raseiniškiai miškininkai kasdieniniame darbe.

Ar besikeičiančio gyvenimo nuostatos, įvairios reformos ir jų nuolatinė grėsmė, kiti veiksniai labai pakoregavo per 15 metų miškų urėdo užmojus, sampratą apie miškininkavimą, urėdijos miškų plotus, kolektyvo sudėtį?

Kalbant apie įprastinį miškų atkūrimą, auginimą, tvarkymą, miškininkavimo principai ir samprata iš esmės nesikeitė. Nuo 2005 m. vykdome naują miškovartokos projektą. Urėdijai priskirtuose miškuose kasmet vidutiniškai atkuriamo 242 ha kirtaviečių: apie 62 proc. želdiniais ir 38 proc. žėliniais; 450 ha plote atliekami priežiūros darbai. Įveisiame kasmet 25–30 ha naujų miškų. Nuo 2008 m. už naujų miškų įveisimą gauname ES paramą.

Tačiau kitose srityse vyko vos ne revoliuciniai pokyčiai. Raseinių miškų urėdija daugelį dešimtmečių ūkininkavo 26 tūkst. ha miškų. Prijungus 1992 m. buvusius

kolūkinius miškus, bendras jų plotas padidėjo iki 42 tūkst. ha. Vykstant žemės reformai, valstybinių miškų plotas sumažėjo iki 19,5 tūkst. ha, o privačių miškų padidėjo beveik 18 tūkst. ha. Dar turime apie 5 tūkst. ha miškų, skirtų privatizavimui. Iš buvusių 11-os girininkijų liko 7. Prieš 15 metų miškų urėdijoje dirbo beveik 350 darbuotojų, dabar – 62. Miškininkų specialistų dėl etatų mažinimo neatleidome, išskyrus tuos, kurie išėjo į užtarnautą poilsį arba pasitraukė savo noru.

Miškų urėdijoms išgyvenus ne „badmiriaujant“ ir antrus sunkmečio metus, vėl siūloma dar „veržtis diržus“: didinti mokesčius ir įmokas į valstybės iždą, apie 1 mln. ktm padidinti miškų naudojimą. Ar tai neturėtų neigiamų pasekmių urėdijos bendrai ūkinei veiklai, kolektyvo darbo užmokesčiui ir ateities miškams?

Kai valstybės formuojamo biudžeto deficitas katastrofiškai didelis, be abejo, griebiamasi ir už šiaudo. Bet papildomai paimti 25–30 mln. Lt iš valstybinių miškų, mano nuomone, yra toks „mizeris“, kuris nieko neišgelbės, o miškas pajaus. Ačiū Dievui, kad valdžia pirmą kartą prakalbo ir apie pirmo milijardo litų pajamų ištraukimą iš „šešėlio“. Nelabai suvokiu, iš kokių rezervų galima padidinti 1 mln. ktm miško naudojimą, nekertant ateities miškų sąskaita. Gaila, kad valstybė kol

kas nepakankamai vertina nemedieninę miško svarbą.

„Veržtis diržus“ sunkmetis mus priverė ir išmokė, o miške dirbantys žmonės kantrūs. Šie metai ekonominiu požiūriu mūsų urėdijai yra normalūs, dirbame pelningai. Didinant įmokas į valstybės iždą, nukentės ne tik miškas, bet ir jame dirbantys žmonės.

Pastaraisiais metais, kaip minėjote, sumažėjus miškuose kirtaviečių želdinimo apimtims, ar ekonomiškai atsiperka prieš kelerius metus įsteigtas naujas modernus Žaiginio medelynas, ar nesusiduriate su miško sodmenų pertekliaus ir realizacijos problema?

Po ilgų svarstymų ir diskusijų aplinkos ministras šių metų spalio 18 d. įsakyму pakeitė Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatus. Parengus girininkams ateinančių metų miško atkūrimo ir įveisimo projektus, matysime, kiek reikės sodmenų. Kasmet po 110 ha miško želdinių ir žėlinių dar papildoma girininkijose.

Žaiginio miško medelyną pradėjome kurti 2004 m., o 2008 m. jis pripažintas geriausiai modernizuotu tarp kitų miškų urėdijų. Naujajame medelyne daugiausia auginama eglės, juodalksnio, beržo, ąžuolo sodinukų. Medelynas patenkina mūsų urėdijos poreikius ir aprūpina sodmenimis rajono privačių žemių savininkus.

Laisvalaikio

ARUNO ŠNIKAUS nuotrauka

Modernizuotame Žaiginio medelyne

VACLOVO TREPENAIČIO nuotrauka

Dar tuo metu, kai medelynas buvo išsibarstęs keliose girininkijose, augino me daugiau sodmenų, nei reikėjo miškų urėdijos reikmėms ir rajono privačių žemių savininkams. Dėl to užsimezgė ryšiai su Švedijos miškų augintojais, jiems pradėjome pardavinėti eglių sodinukus. Ekonomikos pakilimo metais Žaiginio miško medelyne buvo auginama per 5 mln. sodmenų. Sunkmečiu sumažėjus jų paklausai, Švedijos miškų augintojams 2009 m. pardavėme 775 tūkst. eglės sodinukų. Pastaruoju metu pastebime didesnę ažuolo sėjinukų poreikį, nes privačių žemių savininkai, įveisdami ažuolynus, siekia didesnių ES paramos išmokų.

Mūsų tikslas – žinoti miško sodmenų poreikio perspektyvą Lietuvoje, taip pat ieškosime kelių sudaryti ilgalaikes sodmenų išauginimo sutartis su Švedijos miškų augintojais. Kuo daugiau sodmenų išauginsime, tuo didesnis bus medelyno veiklos rentabilumas.

Raseiniuose pastatyta menkavertė medieną naudojanti šiluminė katilinė. Kokios galimybės ją aprūpinti biokurui tinkančia žaliava iš urėdijos miškų?

Kadangi mūsų urėdijoje vyrauja lapuočių miškai, iš pirmo žvilgsnio, turėtų būti ir nemaži menkavertės medienos ištekliai biokurui. Bet šlapių augaviečių kirtavietėse visos kirtimo atliekos sunaudojamos įrengti valksmas medienai išvežti, kai kur šių atliekų netgi trūksta. Teoriškai nemažai menkavertės medienos biokurui būtų galima paruošti valant griovius, pakėles (iškertant ten augančius krūmus), tačiau praktikoje tam įtakos turi biokuro

paruošimo savikaina. Iniciatyvos ėmėsi verslininkai, urėdijos miškuose pabandę ruošti biokurą, valydami pagriovius ir pakėles. Tačiau dėl didelių darbo sąnaudų ir kaštų paruošė tik nedidelį jo kiekį.

Ar škvalo padarinių likvidavimas Dzūkijos ir Kauno regiono miškuose bei emigracija nepraretino rangovų gretų, ar neiškyla dėl to problemų?

Pagal darbo jėgos mažėjimą Lietuvoje jaučiame, kad Vakarų Europoje ekonomika ima atsigausti. Kiekvienos valstybės ekonomikos veidrodis – statybos. Prisiminkime 2007 m., kai net nekvalifikuotas darbininkas statybose uždirbdavo po 2,5–3 tūkst. Lt per mėnesį. Sunkmečiu paspartėjusi emigracija atsiliepė visoms veiklos sritims, tarp jų ir miškininkystei, kai sunkus, pavojingas darbas nuolat – po atviru dangumi. Sumažėjus rangovų, turime problemų dėl darbų kokybės ir jų atlikimo laiku. Išeitis viena – miško darbų spartesnis mechanizavimas. Kaip pavyzdžiui, Miško ugdymo darbus, kaip ir Skandinavijoje, galėtų atlikti mini medkirtės.

Raseinių krašto miškininkai dirba šlapių augaviečių miškuose, kur gali padėti tik Aukščiausiasis, pamalonindamas šalta žiema ir sausa vasara.

Pastaraisiais metais Žemaitijos ir kitų regionų miškų urėdijų girininkai ėmė skųstis, kad pagausėjusios kano-pinių žvėrių kaimenės daro žalą miško želdiniams, jaunuolynams, kad reikia keisti žvėrių žalos miškams skaičiavimo metodiką, kad nustatomi nerealiūs žvė-

rių sumedžiojimo limitai. Ar ši problema aktuali Raseinių rajono miškuose?

Sumažėjus briedžių ir elnių populiacijai, didžiausiu miško želdinių kenkėju tapo stirnos. Jei jaunų eglių neapdorotume repelentais (jais kasmet apsaugoma apie 500 ha), pažeidimų laipsnis daugelyje sklypų būtų šimtaprocentinis.

Nesutinku su kai kurių urėdijų girininkų teigimu, kad jie išstumti iš žvėrių tankumo reguliavimo proceso. Kasmet dalyvauju žvėrių sumedžiojimo limito nustatymo komisijos darbe, ten miškininkų žodis daug lemia. Žinoma, turi būti pateikta konkreti medžiaga iš girininkijų pagal medžiotojų būrelius ir klubus. Manau, kad žvėrių kaimenių reguliavimo svertų miškininkai neprarado. Antra vertus, ar norėtume vaikščioti po mišką, kuriame nėra gyvybės?

Ar metai po metų besitęsiantis nestabilumas, nepagrįsti oponentų teiginiai apie miškininkus nenualino urėdijos žmonių ir Jūsų psichologiškai, nepasėjo nusivylimo profesija. Ar, Jūsų požiūriu, miškininkai tarnybine ir turistine padėtimi bei gyvensena išsiskiria iš kitų rajono gyventojų?

Nepaisant sunkumų, abejingumo ir nusivylimo profesija tarp kolegų nesimato. O oponentų skleidžiamos kalbos apie labai gerą visų miškininkų gyvenimą yra nerimtos. Socialinis miškininkų veidas Raseinių rajone tikrai nei turtais, nei gyvensena neišsiskiria iš kitų gyventojų. Visi gyvena tvarkingai ir padoriai. Stengiamės, kad priemiestinė Norgėlių miškininkų gyvenvietė ir joje esantis urėdijos gamybinis centras būtų gražiai tvarkomas, todėl esame gerai įvertinami rajono aplinkos tvarkymo apžiūrose. Kai kam užkliuvę miškininkų tarnybiniai automobiliai brangūs gal atrodė prieš 7–8 metus. Dabar jie paseno, keliuose ir miestuose pilna prabangių automobilių, už kurių vairo sėdi ne miškininkai. O mes miškininkų vardo visur ir visada stengiamės nesugadinti.

Kuo buvo įsimintas prabėgęs dešimtmetis asmeniniame gyvenime?

Kaip juokaudamas sako vienas mūsų urėdijos darbuotojas, asmeniniame gyvenime ypatingų pasikeitimų neįvyko: „gyvenu su ta pačia ir iš algos“. Nauja tik tai, kad tapau seneliu, auga du anūikai. Abu sūnūs tapo vadovais: Vygantas dirba Dubysos regioniniame parke, Sigitas – UAB „Sakuona“.

VACLOVAS TREPĖNAITIS

Poilsiautojų patogumui

Miško selekcijos darbų užmojai ir praktinės galimybės

Po birželio išvykos į Kupiškio miškų urėdiją išvažiuojamasis Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisijos posėdis spalio 26 d. surengtas beržynų ir juodalksnynų krašte – Šiaulių miškų urėdijoje. Posėdyje aptartas Miško genetikos ir selekcijos plėtros programos 2011–2020 m. patikslinto plano 2011–2013 m. projektas, miško genetinių išteklių ir vertingos selekcinės medžiagos naudojimo galimybės komerciniams tikslams ir galimi teisiniai apribojimai.

Surengta pažintinė išvyka į Šiaulių miškų urėdijos miško genetinius – selekcinis objektus, Vainagių girininkijos medelyną. Aptarime vyko aktualios diskusijos, pateikti pasiūlymai, kaip išsaugoti, atkurti, tinkamai prižiūrėti vertingus miško genetinius išteklius, didinti medynų biologinę įvairovę ir našumą.

Ar miško selekcijos darbai gali duoti ir komercinę naudą?

Valstybinės miškų tarnybos Miško genetinių išteklių skyriaus vedėjas dr. Vidmantas Verbyla pristatė Miško genetinių išteklių išsaugojimo ir selekcijos plėtros programos įgyvendinimo priemonių 2011–2013 m. plano projektą. Jame siūloma 2011–2013 m. įvesti 61 ha naujų antros kartos plantacijų, 12 ha bandomųjų želdinių, atlikti iki 2000 m. ir 2000–2010 m. įvestų bandomųjų želdinių selekcinį įvertinimą. Miškų urėdijose būtina sudaryti tokių žel-

dinių įveisimo išankstinius planus (bent dešimtmečiui). Šiam planui įgyvendinti 2011–2013 m. preliminariai reikėtų apie 1,42 mln. Lt.

Miško genetikų mokslininkų požiūriu, pirmiausia veistinos naujos sėklinės plantacijos tų lapuočių medžių rūšių, kurių trūksta selekciškai vertingoms sėkloms surinkti. Miškų instituto vyresniojo mokslo darbuotojo Alfo Pliūros manymu, vystant tolimesnę miško medžių selekciją, būtina dėti pagrindus trečios kartos sėklinėms plantacijoms veisti, tirti dėl klimato šiltėjimo kintanti medžių atsparumą ligoms, kenkėjams. Jo įsitikinimu – kiekvienu darbų etapu selekcinę medžiagą pageriname dvigubai. Konsultantas doc. Julius Danusevičius siūlė daugiau dėmesio skirti Lietuvos miškuose augantino paprastojo buko, skroblo selekcijai, pateikdamas konkrečius vokiečių miškininkų darbų pavyzdžius. Tyrimams stinga paprastojo uosio, buko, skroblo, vinkšnos, guobos, bekočio ąžuolo, trešnės, miškinės obels ir kitų retesnių medžių įvairių populiacijų bandomųjų želdinių. Gamybiniu požiūriu, pirma reikėtų įvesti paprastojo ąžuolo ir uosio sėklinės plantacijas iš atsparių džiovimui šių medžių sėklų.

Komisija konstatavo, kad miško genetinių išteklių išsaugojimo, gausinimo ir selekcijos plėtros tempai gerokai sulėtėjo, 2004 m. reorganizavus Lietuvos miško selekcijos ir sėklininkystės

Meškuičių girininkijoje želiniais atkuriamas sėklinis beržynas

centrą. Paskiroms miškų urėdijoms per brangu išlaikyti visos šalies mastu svarbius miško genetinius objektus, iš brangios selekcinės medžiagos veisti naujas sėklinės plantacijas, bandomuosius želdinius, juos nuolat prižiūrėti. Šiuos darbus turėtų remti Aplinkos ministerija iš specialiosios Bendrųjų miško ūkio reikmių finansavimo programos lėšų. Miško selekcinėms darbams 2011 m. reikėtų apie 440 tūkst. litų.

Kėdainių miškų urėdo Juozo Girino manymu, fundamentalieji miško selek-

Aptariamoms Lukšių girininkijoje įveistos naujos sėklinės plantacijos

Iškirstas perbrendęs sėklinis juodalksnynas Gruzdžių girininkijoje

cijos darbai turi būti labiau siejami su eglės, ąžuolo, pušies medynais. Dalį lėšų gamybiniais miško selekciniais tikslams galėtume pritraukti iš privataus verslo sektoriaus, įgyvendinant bioenergetinius ir kitus projektus. Pvz., tam jau veisiami hibridinių drebulių plantaciniai želdiniai. Komerciniais tikslais norima *in vitro* būdu dauginti ir karpotuosius beržus. Pasak miškų urėdo J. Girino, dėl greito augimo ir didelės medienos masės verslininkus domintų ir juodalksnio, baltalksnio, maumedžio hibridų plantacinių medynų išauginimas. Galėtume auginti ir trešnes – Europos rinkose už 1 m³ jų geros medienos mokama po 2000 eurų.

Prof. Edvardas Riepšas pasigedo aiškumo, teisinio apibrėžtumo veisiant tokias plantacijas – reikėtų parengti atskirus plantacinių miškų veisimo nuostatus.

Valstybinės miškų tarnybos Miško genetinių išteklių skyriaus vyriausiasis specialistas Remigijus Bakys atkreipė komisijos narių dėmesį į miško genetinių išteklių prieinamumą visuomenei ir jų naudojimo komerciniams tikslams teisinius niuansus. Pranešėjas išvėlė skirtingą traktuotę kai kurių teisinių teiginių Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatyme ir Augalų nacionalinių genetinių išteklių kaupimo, saugojimo, naudojimo ir atkūrimo tvarkoje. Įstatyme aptakiau teiginiu (*ir kitiems geros valios tikslams*) reglamentuojamas šių išteklių panaudojimas galimai ir komerciniams tikslams. Minėta tvarka leidžia naudoti augalų nacionalinius genetinius išteklius tik pagal tikslinę paskirtį, nurodytą gautame leidime, neįtraukiant augalų nacionalinių genetinių išteklių į verslą. Tai ypač aktualu vertingoms dendrologinėms kolekcijoms, *in vitro* būdu dauginamiems augalams. Pasiūlyta šia tema parengti diskusinį straipsnį.

Išvykoje po Šiaulių krašto miškus

Komisijos narys Šiaulių miškų urėdo pavaduotojas Giedrius Tamošiūnas informavo, kad urėdijos miškuose sėklininkystės reikmėms atrinktas 31 rinktinis medis (7 juodalksniai, 11 beržų, 11 vinkšnų, 1 pušis), 20,23 ha eglės, beržo, juodalksnio sėklinių medynų, 70,34 ha pušies genetinis draustinis Kurtuvėnų girininkijoje, įveista 22,38 ha sėklinių plantacijų. Iš viso miškų sėklinės paskirties ir bandomieji objektai užima 116,31 ha. Jis pakvietė posėdžio daly-

vius apsilankyti Meškuičių, Gruzdžių, Lukšių, Kurtuvėnų girininkijose, Vainagių girininkijos miško medelyne ir įvertinti esančią bei kuriamą miško medžių sėklinę – selekcinę bazę, jos praktinį naudojimą, būklę.

Siekdami Meškuičių girininkijoje (6 kv.) pagerinti 55-erių metų sėklinio karpotojo beržo medyno derėjimą ir savaiminį atsikūrimą, šiauliečiai atrankiniais kirtimais pašalino II arde augusias egles, tarp paliktų beržų paruošė dirvą. Iš sėklų 1 ha išdygo apie 4 000 beržiukų, todėl šio sėklinio medyno atkūrimas įvertintas gerai. Įspūdį paliko ir parodymui nupjauto beržo kamieno be rudojo branduolio esanti prekinė mediena (žr. nuotr.). Iš šio medyno subrandintų sėklų medelyne auginama 50 tūkst. beržų sodinukų. Bet mokslininko A. Pliūros pastebėjimu, šiame beržyne selekcinio požiūriu vertų sėklinių medžių tėra apie 10 proc. Beržų sėklų kokybei nemažos įtakos turi aplinkinių beržynų foninės žiedadulkės.

Nuo 2007 m. Šiaulių miškų urėdija perka ir selekcinės karpotojo beržo sėklas iš Dubravos EMM urėdijos, surinkamas iš kontroliuojamoje aplinkoje įveistos plantacijos. Nors 1 kg šių beržų sėklų kainuoja per 1000 Lt, išlaidas atperka didesnis jų daigumas ir sodmenų išeiga. Tikimasi, kad iš tokių sodinukų įveisti beržynai subrandins daugiau ir geresnės kokybės medienos.

Gruzdžių girininkijoje (57 kv.) įsitikinome, kad perbrendusius juodalksnynus problematiška atkurti savaiminiais želintais. Šiauliečiams iškirtus per 2 kartus dalį sėklinio medyno, iš paliktų

Liepaitėms uždėtos apsaugos nuo žolių stelbimo ir pelnių graužikų

sėklojų sėklų išaugo 1 ha tik 500–600 savaiminukų. Todėl kitą dalį seno juodalksnyno (1,8 ha) šiemet šiauliečiai iškirto plynai, surinko 100 kg kankorėžių ir iš jų sėklų medelyne išaugintais juodalksniukais bandys atkurti buvusį juodalksnyną. Mokslininkai patarė jiems juodalksnio sėklinius medynus pradėti želintais atkurti jaunesniame amžiuje. Anot doc. J. Danusevičiaus, plynai kertant senus sėklinius juodalksnynus, reikėtų pasinaudoti Kazlų Rūdos miškų urėdijos miškininkų patirtimi – kirsti žiemą, kai yra daug sniego. Tuomet dauguma juodalksnių sėklų sukrenta į sniegą, kuris skatina geresnį sėklų daigumą pavasarį. Lukšių girininkijoje įvertinta 1997 m. įveista juodalksnio (1,27 ha) ir 2000 m. – karpotojo beržo

Selekcininkų siekis – be ydų beržo mediena

Šiaulių miškų urėdijos medelyne paprastosios vinkšnos sodinukai

Išgenėta beržo sėklinė plantacija

(2,51 ha) sėklinės plantacijos. Komisijos narių manymu, miško beržų apsuptyje nereikėjo veisti karpotojo beržo sėklinės plantacijos ir dar šalia – beržo bandomųjų želdinių, nes galima žiedadulkių kryžmadulka. Kritinių pastabų išsakyta ir dėl juodalksnio sėklinės plantacijos, kuriai jau 10 metų, bet beveik nedera. Specialistų manymu, jos prastą augimą ir derėjimą lėmė buvusiame medelyne paviršinės žemės nustumdymas, įveisiant netirtas dirvožemis.

Teigiamai įvertintos 2008 m. įveistos 68 klonų mažalapės liepos (2,7 ha, 600 medelių) ir 42 klonų paprastosios vinkšnos (2,6 ha, 782 medeliai) sėklinės plantacijos. Aplink medelių stiebelius nuo žolių stelbimo ir pelinių graužikų žalos buvo uždėtos dvejopos apsaugos: pralaidžiančios drėgmę ir nepralaidžios. Abejos veikė gerai. Liepos sėklinė plantacija tręšta „Kemira“ trąšomis (12 kg/ha).

Lukšių girininkijoje buvusiame medelyne nuo 1998 m. auga bandomieji

Rudens darbai Vainagių medelyne

AUTORIAUS nuotraukos

karpotojo beržo (1,5 ha) bei juodalksnio (1,85 ha) želdiniai. Pastarieji suformuoti iš Lietuvos bei Švedijos 20 kilmių rinktinių juodalksnių palikuonių. Šių kilmių bandomieji želdiniai įveisti ir Kauno, Šilutės miškų urėdijose. A. Pliūros teigimu, įvertinus šiuos palikuonis pagal kompleksą požymių, buvo paimta 50 geriausių individų II kartos plantacijoms veisti (dauguma Švedijos palikuonių nebuvo pranašesni už Lietuvos).

Šioje girininkijoje sutikome Miškų instituto Miškų genetikos skyriaus darbuotojus, kurie specialiu prietaisu nustatinėjo beržo bandomųjų želdinių medienos kietumą.

Kurtuvėnų girininkijoje aptartos išretėjusių paprastosios pušies genetinio draustinio (30,5 ha) ir paprastosios eglės sėklinio medyno atkūrimo galimybės. Komisijos nariai pritarė Šiaulių miškininkų pasirinktam genetinio pušyno atkūrimo būdai: Nc augavietėje, esant nepakankamam savaiminiam atžėlimui, iš surinktų pušų sėklų auginti medelyne sodinukus ir jais papildomai želdinti išretintą pušyną. Iš šiame draustinyje surinktų sėklų medelyne auginama apie 45 tūkst. pušaičių.

Negrižtamai išretėjus ir pasikeitus buvusio eglės sėklinio medyno rūšių sudėčiai ir plotui, pasiūlyta jį išbraukti iš miško sėklinės bazės sąvado.

Siekis didinti ateities medynų rūšių įvairovę ir našumą

Šiaulių miškų urėdo Stasio Pališkio pateiktais duomenimis, per 70 proc. Šiaulių miškų urėdijai priskirtų valstybinės reikšmės miškų (administruoja 26 318 ha) auga drėgnose ir pelkinėse augavietėse (51 proc. L, 22 proc. U, P hidrotopuose). Tai turi įtakos medžių rūšių įvairovei, medynų našumui ir medienos prekienei vertei bei pajamoms. Po džiūties reta medžio rūšimi šiame krašte tapo uosis.

Miškų urėdo S. Pališkio iniciatyva urėdijos miškininkai pastaraisiais metais įdėjo nemažai pastangų, kad ateities miškų želdinius girininkai pajavairintų paprastosiomis vinkšnomis, skrobkais, kitais šiam kraštui nebūdingais vertingais lapuočių medžiais. Geranoriškai talkinant doc. Juliiui Danusevičiui, Kėdainių, Raseinių, Tauragės, Telšių miškų urėdijose buvo atrinkti sėkliniai skroblių medžiai, nuo jų surinktos sėklos. Vainagių girininkijoje iki 32 ha išplėstame miško

medelyne (18 ha plotas laistomas) iš atskirai pasėtų kiekvienos skroblio populiacijos sėklų auginama iki 4-erių metų apie 100 tūkst. skrobliukų. 2011 m. planuoja iš jų įveisti bandomuosius skroblių želdinius Kurtuvėnų (1,5 ha) ir Vainagių girininkijose (2 ha), jiems tinkamos žemės yra ir Lukšių girininkijoje. Iš šių skroblių bandomuosius želdinius planuoja įsiveisti ir Tauragės miškų urėdijos miškininkai. Anot miško genetiko A. Pliūros, iš jų bus galima atrinkti apie 50 individų tolimesnei selekcijai vystyti.

Remdamasis 1930 m. vokiečių įveistų mišrių ąžuolo – skroblio medynų gero augimo pavyzdžiu, doc. J. Danusevičius siūlė urėdijų miškininkams perimti šią patirtį – ūkiniuose paprastojo ąžuolo želdiniuose kaip „pavarovinę“ rūšį sodinti skroblius. Jie, skirtingai nei mažalapės liepos, neprauga ąžuoliukų, ugdo tiesius, bešakius ąžuolų kamienus. Be to, tokiuose medynuose susidaro daugiau mikorizės, jie yra sveikatingesni. Iniciatyvūs šiauliečiai numatę atkuriamuose miškuose pabandymui likusius skroblių sodinukus sodinti su ąžuolais.

Kėdainių miškų urėdas J. Girinas pasiūlė šiauliečiams medelyne išsiauginti ir apie 100 000 buko sodinukų, kuriuos taip pat būtų galima mišrinti su ąžuolais. Tai pajavairintų Šiaulių krašto miškus, padidintų jų našumą. Pasak J. Girino, jiems čia augti sąlygos panašios kaip Pietų Švedijoje, tik tokius želdinius pirmiausia gali suniokoti žvėrys, todėl juos būtina nedelsiant aptverti ar kitaip apsaugoti.

Vainagių medelyne taip pat auginamos ateities medynų pajavairinimui mažalapės liepos, raudonieji ąžuolai, paprastieji klevai, vinkšnos. Galvojama veisti miško želdiniuose ir maumedžius.

Kad pagerintų pelkėtose augavietėse augančių vietinių beržynų, juodalksnynų našumą, Šiaulių miškų urėdijos miškininkai girininkijose iškirstus savaiminius jų medynus stengiasi atkurti sodinukais, išaugintais iš našesnių sėklinių medynų ar pirktų selektinių sėklų. Posėdžio dalyviai gerai įvertino medelyne auginamų medelių kokybę, ypač juodalksnio ir beržo. Medelynas atviras naujoms technologijoms ir auginamų rūšių įvairovei.

Kitą šios komisijos posėdį planuojama organizuoti gruodžio mėn. Miškų departamente.

VACLOVAS TREPĖNAITIS

B BETA FENCE

Vielos tinklai

miškų, želdinių, žvėrinčių ir ganyklų aptvėrimui

Prekyba

UAB „SEGRIS“ oficialus atstovas

Vilkaviškis, mob. tel.: +370 656 74 003, +370 670 64 115, el. p. uabsegris@zebra.lt

- IŠKLAUSYSIME
- PAKONSULTUOSIME
- PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ...

Pasiklydai miške-užėik į

www.miskui.lt

UAB "MMC Forest"

Plungės 43, LT-90313 Rietavas

Tel./faks.: +370 448 68054

Mob.: +370 673 51506

El. paštas prekyba@miskui.lt

www.mmc.lt

www.miskui.lt

Padauginę žaliuosius lopus...

Pandėlio girininkijoje įveisti miško želdiniai

Antrajame Miškingumo didinimo etape iki 2020 m. buvo numatyta kasmet įveisti po 7 tūkst. ha naujų miškų: šalies miškų urėdijos kasmet turėtų įveisti po 3 tūkst. ha, privačių miškų savininkai – po 4 tūkst. ha. Deja, didžiausias per vienerius metus įveistų miškų plotas daug mažesnis – 1794 ha (2008 m.); 1028 ha (2009 m.). Dėl nujaučiamų, bet aiškiai neįvardinamų priežasčių Žemės reformai vykstant lėčiau negu vėžlio žingsniu, o miškų urėdijoms noriai perimant, bet sunkiai gaunant laisvą valstybės fondo žemių naujiems miškams įveisti, (2009 m. gauta tik 1308 ha), iš viešojo erdvėje pasirodančių publikacijų galima susidaryti nuomonę, kad Lietuvos miškingumas iki 2020 m. 3-mis procentais, kaip buvo numatyta programoje, vargu, ar bus padidintas: iki šiol nuo 2002 m. jis padidėjo tik 1 proc., o naujų miškų valstybės žemėje įveista šiek tiek per 10 tūkst. ha. Kažin, ar miškų urėdijos gali būti kaltinamos dėl vangaus programos vykdymo: ten, kur žemių gaunama, miškai veisiami. Konkretus pavyzdys – dvi Rokiškio miškų urėdijos girininkijos, nuo 2002 m. įveisusios 378 ha naujų miškų. O visoje Rokiškio miškų urėdijoje per tą laiką miškų plotas padidėjo 590 ha. Kaip informavo Rokiškio miškų urėdo pavaduotojas Gintautas Baronas, Europos Sąjungos paramos 2008–2009 m. gauta 500,4 tūkst. Lt.

Ateinančiais metais rokiškėnai pasodins dar 40 ha naujų miškų netoli Jūžintų, Kamajų girininkijos teritorijoje. „Lapkričio paskutinėmis dienomis apie šių plotų perdavimą buvo paskelbta „Valstybės žiniuose“, – džiaugėsi urėdo pavaduotojas. – Želdinsime juos tradiciškai eglėmis ir beržais, šlapenes vietas – juodalksniais. Ir teiksime paraišką ES išmokoms gauti“.

Miškų urėdo pavaduotojas G. Baronas prisimena 2002-uosius metus: „Buvo pati miškų įveisimo platesniu mastu pradžia. Perėmę žemės plotus, ruošėme dirvą želdiniams, vos ne iš paskos ėjo miško sodintojai... Urėdijoje tais metais įveisėme 151,3 ha naujų miškų, vien Sėlynės girininkijoje – 58 ha“.

Sėlynės girininkija nėra didelė: 2,5 tūkst. ha valstybinių miškų, 2, 7 tūkst. ha privačių ir rezervuotų privatizavimui. 60 proc. medynų – spygliuočiai, iš jų apie 40 proc. sudaro eglynai. Augavietės – sausos, laikinai užmirkusios ir perteklinio drėgnumo – pasiskirsčiusios maždaug po lygiai.

Girininkijos plane žali valstybinių miškų lopai išsimėtę ne taip toli vienas nuo kito; nemažai dirbamų ir jau nedarbamų žė-

mės ūkio paskirties plotų, iš kurių miškininkams nuo 2002 m. perduota 178 ha. Visi jie apželdyti.

„Perimti plotai – daugiausia Nc augavietės, mažiau – Nb, – sako Sėlynės girininkas Gintaras Čypas. – Didelėse, keliasdešimties hektarų želdavietėse, kokios yra mūsų girininkijoje, plotai įvairuoja. Todėl žemesnėse vietose sodiname juodalksnį, pakilimuose, jei dirvožemis mažiau derlingas, – pušį, jei derlingesnis, – eglę, mišriname su lapuočiais. Į kiekvieną plotą žiūrime kūrybiškai“.

Tačiau apželdyti – dar ne viskas. Pasodintas miškas turi daug žalotojų: tai ir žvėrys, ir pelės, ir ligos, ir žmonės, išsikasantys sodmenis. Dar vienu miškų rizikos faktoriumi girininkas įvardija bebrus, patvenkiančius ištisus plotus, pakeičiančius hidrologinį režimą... Šių žvėrelių girininkijoje esama nemažai...

Kas priklauso nuo miškininkų, daroma viskas, kas turi būti daroma. Girininkas vardina darbus: želdinių priežiūra, pildymas, apsauga nuo žvėrių. Pasodintas eglaitės 3-ejus – 5-erius metus tepa repelentais; jei tenka želdinius pildyti – dar keleriais metais ilgiau. Pagrindinės eglių „mėgėjos“ – stirnos; kai nuo jų eglaitės „pabėga“, – briedžiai. Pastarųjų kiekis pakankamai sureguliuotas, todėl šių žvėrių daroma žala miško želdiniams Sėlynės girininkijoje nėra žymi. Anot G. Čypo, labiausiai šie kanopiniai pavojingi mažiems miško želdinių plotams, didesniems – mažiau.

Spygliuočiai nuo kanopinių saugomi tvoromis, ąžuoliukai, klevai – individualiomis apsaugomis.

Žemės ūkio plotuose pasodintiems spygliuočiams gresia ir šakninė pintis.

„Kuo vėliau į tokius želdinius ateisime su kirtimais, tuo mažesnė šios ligos tikimybė. Kad kuo ilgiau būtų išvengta valymo kirtimų ir sumažėtų šakninės pinties grėsmė, buvo leista žemės ūkio paskirties plotuose spygliuočius sodinti iki 20 proc. rečiau. Vėliau tai atšaukta. Dabar, pakeitus Miško atkūrimo ir įvesimo nuostatus, šis punktas vėl įteisintas“, – patenkintas Gintaras Čypas.

Pakeliui į Europos želdinius, įveistus 2003 m. netoliese nuo Alsetos miško masyvo, Sėlynės girininkas kalbą pakreipia į miškų atkūrimą. Problemų čia mažiau, nei įveisime. Jau vien dėl to, kad želdinių priežiūra pirmus dvejus metus paprastesnė, miške želdiniuose mažiau žolės. Sunkiausia, pasak pašnekovo, atkurti nusausintas pelkes. Natūraliai gamtoje tokių augaviečių

Rokiškio miškų urėdo pavaduotojas G. Baronas (dešinėje) ir Sėlynės girininkas G. Čypas

nėra, dėl to gamta jų ir nepripažįsta. Tokiose augavietėse sodina beržą, juodalksnį. Bet yra problemų: pasodinti medeliai prastai auga, nušąla...

Lygaus žvyruoto kelio kairėje privažiuojame didelį iš visų keturių pusių karčių tvora aptvertą miško želdinių plotą. Pušys sodintos eilėmis, kas dešimta eilė tarp jų – lapuočių krūmai, o beržai – 13-os arų dydžio grupėmis. Pušys savo sodintoją jau praaugo, beržai – tuo labiau. Apie visą 48,7 ha plotą ir jo viduje kas 3–4 ha gaisrų prevencijai įrengtos mineralizuotos juostos.

Pirmus trejus metus pušaitės buvo intensyviai gelbėjamos nuo žolių, ravimos, o rudenį tepant repelenta, žolės apmindomos, kad žiemą neužvirstų ant medelių ir, gausiau užsnigus, jų nenulenktų.

Nors darbo ir rūpesčių netrūko, girininkas G. Čypas šiais želdiniais patenkintas.

Kita miškų įveisimo lyderė Rokiškio miškų urėdijoje – Pandėlio girininkija. Joje naujų miškų įveista 198 ha.

Bendras miškų plotas girininkijos administruojamoje teritorijoje – 14,5 tūkst. ha, iš jų valstybinių miškų – 3,9 tūkst. ha. Miškai išsimėtę didžiulėje teritorijoje. Ne veltui girininkas Aidas Rinkevičius sako, kad jo darbo vieta – arba miške, arba automobilyje, o girininkijos kontora Kazliškyje – tik užbėgti, būtiniausius reikalus sutvarkyti. Ir tądien, kaip neretą kitą girininko darbo dieną, važiuodami į buvusiuose žemdirbystės plotuose pasodintus želdinius, sukorėme bemaž porą šimtų kilometrų. Didelėje girininkijoje Aidui padeda tvarkytis du pavaduotojai: Eglė Rinkevičienė ir Marius Savickas bei trys eigučiai. Yra ir trys miško darbininkai, kurių buvimu girininkas patenkintas.

Europos želdiniuose kruopščiai prižiūrimos mineralizuotos juostos

Pandėlio girininkijos girininkas A. Rinkevičius

Pervažiuojame Nemunėlį. Aidas sako, jog ši upė teka per visą girininkijos teritoriją. Yra dar dvi žymesnės upės, trys ežerai. Prasukame pro Nepriklausomybės akto signataro, Ministro Pirmininko kunigo Vlado Mirono (1880–1953) gimtinę, prie paminklinio akmens trumpai pagerbiame jo atminimą. Ir vėl į visuręigį, lietui lyjant į priekį šlapiais miško keliais, vietomis (bent man taip pasirodė) – ir visai be kelių...

Sustojame pažiūrėti retai kur pasitaikančio reiškinių, kai pasodintuose eglės želdiniuose įsiveisęs Sosnovskio barštis. Tam, kad šios baisios piktžolės neužgožtų sodmenų, tris kartus per vegetacijos sezoną jas būtina nukapoti, ypač prieš žiemą, kad neišguldytų eglaičių.

„Želdinimas prasideda nuo dirvos paruošimo, – sako girininkas. – 2007 m. ruošdami dirvą 23 ha eglės ir juodalksnio želdiniais, dalį ploto pabandymui įdirbome kastuviniu plūgu. Želdiniai auga, galima sakyti, geriau, bet pirmus dvejus metus labiau žėlė žolė, daugiau darbo teko įdėti su ja kovojant. Mat, šis medelynams skirtas padargas vegetatyviškai padaugino daugiametės žolės“.

Bet želdiniai gražūs, 4-erių metų eglės siekia 1 metrą. Tais metais girininkijoje buvo įveista net 50,5 ha naujų miškų.

Nemažai miško šioje girininkijoje įveista ir 2004 m. Prie Pandėlio girios viename plote eglėmis ir beržais buvo apsodinta net 46,2 ha. Čia eglės mišrintos su juodalksniais arba klevais. Klevečių, nukritus lapams, beveik nesimatė, bet eglaitės gražios. „Visi girininkijoje įveisti želdiniai įvertinti gerai“, – lyg didžiuldamasis, lyg ir ne, sakė girininkas A. Rinkevičius.

Apsilankius Rokiškio miškų urėdijoje ta pačia proga paminėtinas dar vienas jaunas jos darbuotojas, jau įvertintas Seimo Padėka. Tai miškotvarkos inžinierius Julius Adamonis, urėdijoje dirbantis nuo 1994 m. Už brandų ir prasmingą darbą Rokiškio krašto miškams bei nuolatinį tobulėjimą profesinėje veikloje LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas Jonas Šimėnas jam pareiškė padėką.

O abiem girininkams: Gintarui Čypui ir Aidui Rinkevičiui – rudenį suteikta pirma kvalifikacinė klasė. Ir nors šių miškininkų požiūris į kai kuriuos darbo organizacinius aspektus skiriasi, abu jie – savo miškų patriotai. Miške, kiek supratau, kaip ir kai kurių jų šeimos narių, – darbas, gyvenimas, pomėgiai ir poilsis...

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ

Laistymo įranga:

Laukti lietaus nebūtina!

MAIDINA, UAB
P. Lukšio g. 7, LT-08221 Vilnius
Tel. faksas: (8 5) 277 35 44

- ☛ lašelinis vamzdis
- ☛ kapiliarinė įranga
- ☛ diskiniai filtrai
- ☛ smėlio filtrai

El. paštas: info@maidina.lt
www.maidina.lt
www.laistymoįranga.lt

Naujos pareigos

Valstybinėje saugomų teritorijų tarnyboje:

RAMŪNAS LYDIS, g. 1979 m., baigęs 2003 m. LŽŪU Miškų fakultete miško ekonomikos magistrantūros studijas, laimėjęs konkursą, 2010 m. spalio 11 d. paskirtas Nemuno deltos regioninio parko direkcijos direktoriumi. Prieš tai dirbo Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriuje vyriausiuoju specialistu.

Druskininkų miškų urėdijoje:

ZENONAS NAUJOKAS, g. 1963 m., baigęs 1982 m. Kauno miškų technikumą, 1989 m. – LŽŪA Miškų fakultetą, laimėjęs konkursą, 2010 m. spalio 26 d. paskirtas miškų urėdu. Prieš tai dirbo šioje miškų urėdijoje miškų urėdo pavaduotoju; SAULIUS ADOMAVIČIUS, dirbęs šioje miškų urėdijoje vyriausiuoju miškininku, 2010 m. lapkričio 2 d. paskirtas miškų urėdo pavaduotoju; RAIMUNDAS RIBAČIAUSKAS 2010 m. spalio 29 d. paskirtas vyriausiuoju inžinieriumi.

Kaišiadorių miškų urėdijoje:

VYTAUTAS LENČIAUSKAS, dirbęs Kruonio girininkijos girininku, šalių susitarimu 2010 m. spalio 8 d. atleistas iš šių pareigų; KĘSTUTIS KUBICKAS, dirbęs Palomenės girininkijos girininko pavaduotoju, 2010 m. spalio 11 d. perkeltas Kruonio girininkijos girininku.

Latvijas Finieris koncernas

LIKMERĖ

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame beržo rąstus ir fanermedžius

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete: www.likmere.lt
telefonu: +370 340 60054
e-paštu: info@likmere.lt

ES parama nuo stichinių nelaimių nukentėjusių miškų atkūrimui

Parama teikiama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos priemonę „Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas“ pažeistam (ne mažesniau kaip 0,5 ha) miško plotui, kuriame dėl abiotinių veiksnių (sausros, vėjo, sniego, liūdros, potvynio), gaisrų, ligų ir miško kenkėjų sunaikinta, labai pažeista arba džiūsta ne mažiau kaip 50 proc. medžių. Tai taikoma ir šių metų rugpjūtį škvalo pažeistiems miškams, kuriuos reikia tvarkyti plynaisiais sanitariniais kirtimais.

Preliminariais duomenimis, škvalo pažeistų privačių miškų bendras plotas, kuriam tvarkyti galima pretenduoti į ES paramą, būtų apie 2,6–2,9 tūkst. ha. Šių plotų atkūrimui 2010 m. numatyta parama buvo per maža, todėl spalio 21 d. skirta papildomų lėšų – iš viso šiais metais – 15,3 mln. Lt. Bet iki lapkričio 8 d. buvo pateiktos tik 6 paraiškos 6,1 mln. Lt sumai.

Parama teikiama privačių miškų savininkams ir valstybinių miškų valdytojams. Didžiausia paramos suma vienam projektui – 345 280 Lt (finansuojama iki 80 proc. tinkamų išlaidų).

Pagrindiniai reikalavimai ir dokumentai paramai gauti

Miško valda turi priklausyti savininkui tiesiogine nuosavybės teise, bendrosios dalinės arba jungtinės nuosavybės teise arba gali būti nuo paramos sutarties pasirašymo ne trumpesniau kaip 10 metų laikotarpiui tik iš privačių asmenų nuomojama, valdoma panaudos ar kitais įstatymų nustatytais pagrindais. Todėl reikia pateikti miško valdos, kuriai prašoma paramos, nuosavybės teisę patvirtinantį dokumentą. Taip pat būtina pažyma dėl stichinės nelaimės pažeisto miško nustatymo fakto. Šią pažymą privataus miško savininkui išduoda miškų urėdija, kurios veiklos teritorijoje yra pažeistas miškas. Priminsime, kad prieš tai pažeidimas jau turėjo būti užfiksuotas Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui registracijos žurnale. Norint gauti šią pažymą, miškų urėdijai pateikiamas prašymas, kuriame nurodoma pažeisto miško vieta (savivaldybė, seniūnija, sklypo kadastrinis numeris, gyvenamoji vietovė), leidimo kirsti mišką plynuoju sanitariniu kirtimu serija, numeris, išdavimo data, taip pat pridedama šio leidimo kopija. Stichinių nelaimių miškuose atvejais, vietoj leidimo kirsti mišką kopijos gali būti pridedama Pranešimo apie ketinimus kirsti mišką plynuoju sanitariniu kirtimu, raštiškai suderinto su RAAD rajono agentūra, kopija. Kuomet paramos kreipiasi miškų urėdija, jai minėtą pažymą išduoda Generalinė miškų urėdija.

Vienas svarbiausių dokumentų yra miško atkūrimo projektas. Jį gali parengti pats miško savininkas arba su specialistų pagalba, vadovaujantis Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimais (Žin., 2008, Nr. 45-1702; 2009, Nr. 130-5654; 2010, Nr. 124-6336). Visos vykdomos priemonės turi būti numatytos miško atkūrimo projekte, kitaip jos nebus finansuojamos. Šį projektą privataus miško savininkui tvirtina miškų urėdija, o paramos besikreipiančiai miškų urėdijai – Generalinė miškų urėdija.

Iki paraiškos pateikimo būtina užregistruoti valdos duomenis LR žemės ūkio ir kaimo verslo registre (registravimas atliekamas seniūnijose).

Dėl paramos pažeisto miško plotui atkurti galima kreiptis per 3-ejus metus nuo pažeisto ploto atsiradimo, tačiau siūlytume kuo greičiau paruošti reikalingus dokumentus ir pateikti paraišką.

Tinkamos finansuoti išlaidos

Paramos lėšomis finansuojamos miško atkūrimo projekto parengimo ir pažeistų miško plotų atkūrimo išlaidos (ploto sutvarkymas ir išvalymas, miško sodmenys, sodmenų transportavimas, dirvos paruošimas, sodinimas, žuvusių želdinių atsodinimas, želdinių apsaugos priemonės). Finansuojamos išlaidos, padarytos ne anksčiau kaip prieš 2-ejus metus iki paraiškos pateikimo dienos. Tinkamų finansuoti išlaidų sumai pagrįsti reikia pateikti bent vieną komercinį pasiūlymą. Labai svarbu tinkamai organizuoti ir įvykdyti visus pirkimus. Pareiškėjai, kuriems perkant prekes, paslaugas ar darbus netaikomos LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, pirkimus turi organizuoti, vadovaudamiesi prekių, paslaugų ar darbų pirkimo taisyklėmis, patvirtintomis žemės ūkio ministro 2007 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 3 D-150 (Žin., 2007, Nr. 41-1559). Be to, finansuojamos tik tos išlaidos, kurios patirtos perkant prekes, paslaugas ar darbus.

Reikės pateikti išlaidas pagrindžiančius ir išlaidų apmokėjimą įrodančius dokumentus bei visas finansines operacijas vykdyti tik per bankines institucijas. Tai, kas atliekama savo jėgomis ir resursais, nefinansuojama. Taip pat nekompensuojamas pridėtinės vertės mokestis.

Paraiškų teikimas

Paraiškas paramai gauti ištisus metus renka NMA Kontrolės departamento teritoriniai skyriai. Pakartotinai paramos galima kreiptis ir nebaigus įgyvendinti ankstesnio projekto. Svarbu yra tai, kad šioje paramos priemonėje negalioja *de minimis* taisyklė, kuri numato, kad vienam paramos gavėjui per 3-ejus metus negali būti suteikta didesnė nei 200 tūkst. eurų valstybės pagalba. Tai labai aktualu tvarkantiems didelius pažeistų miškų plotus.

Detalūs reikalavimai paramai gauti ir paraiškos forma yra pateikiami šios paramos priemonės įgyvendinimo taisyklėse, kurias galima rasti Žemės ūkio ministerijos (www.zum.lt) ir Nacionalinės mokėjimo agentūros (www.nma.lt) internetiniuose puslapiuose.

DONATAS VAIKASAS

Aplinkos ministerijos Miškų departamento
Privačių miškų skyriaus vyriausiasis specialistas

Naujieji **STIHL** „profesionalai“

Naujieji „ekologiški“ vėjai neaplenkė ir *Stihl* veteranų rinkoje – profesionaliems medkirčiams skirtų motorinių pjūklų modelių *MS 260* bei *361*. Pirmasis (*MS 260*, anksčiau – *026*) modelis be didesnių pakeitimų buvo gaminamas beveik 30 metų (ilgiausiai *Stihl* istorijoje dar ir šandien Afrikos bei Pietų Amerikos rinkoms serijiniu būdu gaminamas motorinis pjūklas *Stihl 070*, kuris nepalieka konvejerio jau daugiau kaip 50 metų). Nepaisant to, atsarginės detalės šiam modeliui yra tiekiamos. Atsarginės detalės *Stihl* įrenginiams tiekia, kol nuo jų gamybos pabaigos praeina 15 metų, dažnai – ir ilgiau, pagal principą „kol lentynos ištuštės“. Taip yra todėl, kad didesnę dalį detalių bei mazgų *Stihl* gamina savo pavaldumo įmonėse, todėl atsižvelgdama į parduotą mechanizmų kiekį, gali sukaupti ir turėti reikiamą jų kiekį ir po gamybos nutraukimo. Šiuo metu *Stihl* įmonėse, kurias valdo pilnai arba turi kontrolinį akcijų paketą, gamina apie 95 proc. motorinio pjūklo detalių. Naujausias pirkinys – Japonijos įmonė „Zama“, gaminanti karbiuratorius mažiesiems mechanizms (motorpjūklams, krūmapjovėms ir pan.). Ši sudėtinga detalė tampa vis svarbesnė konstrukcinės ir technologinės pažangos požiūriu, todėl naujoviški ir pradžioje gana slapti sprendimai galimi tik „savojo rato“ įmonėje.

1 pav.

Grįžkime prie modelių, paminėtų straipsnio pradžioje. Abu senieji pjūklai buvo vienos iš populiariausių galios klasių – 2,5–3,5 kW. Tai vadinamieji „viduriniųjų platumų“ (tarp jų – ir mūsų šalies) mechanizmai, tinkantys kirsti ir genėti vidutinio ir didesnio skersmens medžius. Taigi naujasis *MS 261* (1 pav.), pakeisiantis *260*, nelabai nutolsta nuo šių skaičių, tačiau yra galingesnis – 2,8 kW. 0,2 kW nėra didelis skirtumas, tačiau, atsižvelgiant į konstrukcinius ypatumus, naujasis modelis juntamai „priaugo raumenų“.

Naujuose modeliuose kardinaliai pakeista viskas – nuo idėjos (pagaminti ekologišką ir ergonomišką motorpjūklą) iki galutinio produkto. Tiesa, visgi išliko keletas senųjų detalių – tai darbinė įranga (pjovimo juosta, pjovimo grandinė, varančioji žvaigždutė). Labiausiai pakeistas, aišku,

variklis. Jis turėjo būti ekologiškas (atitikti naujus EU II reikalavimus oro taršai), taupus ir stiprus. Kadangi keturtaktį variklį motorpjūklyje, skirtingai nuo krūmapjovės, montuoti sudėtinga dėl įvairiapusio darbo režimo bei svorio ribojimo, buvo pasirinktas 2-MIX variklio variantas. Tokio variklio koncepcija jau buvo minima ankstesniuose žurnalo numeriuose, tačiau dar kartą trumpai galima paminėti pagrindinius jo konstrukcinius ypatumus.

2-MIX variklio viduje yra daugiau kiaurymių, kuriais, jam veikiant, cirkuliuoja daugiau oro. Jis patenka į vidų tik varikliui veikiant darbo sūkais, laisva eiga jis veikia įprastu dvitaktio darbo režimu. Oro srautui valdyti reikia ir sudėtingesnio karbiuratoriaus – detalės, kur maišomas oras ir kuras, t.y. gaminamas degusis mišinys. Taigi karbiuratorius gauna dar vieną užduotį – pateikti papildomą oro srautą reikiamu momentu į cilindrą. Kam tas oras reikalingas? Šis srautas ir atlieka „valytuvo“ vaidmenį – jis patenka į degimo kamerą, kai reikia pašalinti atidirbtas dujas. Tokiu būdu vyksta papildoma angliavandenilių ir kitų toksiškų medžiagų oksidacija (neutralizavimas), joms dar nepatekus į aplinką, dujos tampa švaresnės. Be to, čia (cilindro viduje) papildomas oras patenka truputėlį anksčiau, nei jis užpildomas nauja degiojo mišinio porcija iš karterio. Taigi naujas degusis mišinys nedeginamas karštų atidirbusių dujų, nespėjusių pasišalinti iš cilindro vidaus, jo mažiau patenka į aplinką. Tokiu būdu naujas 2-MIX variklis ne tik 50–70 proc.

švaresnis, bet ir taupesnis: kaip ir visi naujieji *Stihl* varikliai, *MS 261*, *362* degalų sunaudoja 15–20 proc. mažiau, lyginant su atitinkamais senaisiais modeliais.

Kadangi tokiuose varikliuose dar padidėja viduje cirkuliuojančio oro, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas preciziškam oro valymui. Pirmiausiai oras valomas centrifugos principu (2 pav.).

2 pav.

Smagračio sparnuotės pro starterio groteles įtrauktas oras, skirtas aušinti cilindrą (2 pav., (1)), „atskiria“ švariausią orą (2 pav., (2)), turintį mažiausiai priemaišų ir nukreipia jį į oro filtrą. Sunkiausios ir didžiausios dalelės atskiriamos pirmiausiai ir toliausiai nubloškiamos, mažiausiai jų „skrieja“ arčiau smagračio. Taigi į oro filtrą patenka jau „pagerintas“ oras.

Naujesiems profesionaliems modeliams sukurtas ir naujos kartos oro filtras (3 pav.).

3 pav.

Jam panaudota ypatinga medžiaga, impregnuota specialiais priedais, kad atstumtų nešvarumus bei drėgmę. Be to, šis filtras nebijo dar vieno „baubo“ – jį galima valyti ir suspausto oro srove. Filtras nuimamas ypač lengvai, tereikia pasukti jį 90° prieš laikrodžio rodyklę be jokių raktų ar papildomų įrankių.

Dar vienas patogus sprendimas naudotojui – nepasimeitančios sankabos dangtelio veržės (4 pav.).

4 pav.

Atsukus dangtelį, veržlės lieka jame. Smeigės bei veržlės taip pagamintos, kad sriegis nesusigadintų užsukant dangtelį. Tačiau jei vis tik veržlės sugadinamos, jas galima pakeisti naujomis, panaudojant minimaliai pastangų bei įrankių.

Naujosios EU II normos yra griežtos ne tik išmetamų dujų toksiskumo sumažinimui, bet ir vibracijai. Taigi tikrai pajusite skirtumą, dirbdami naujaisiais profesionaliais modeliais, lyginant su ankstesniais. Tam panaudoti kelių konstrukcijų antivibraciniai elementai – amortizatoriai (5 pav.). Čia rasite ir tradicinius, guminius su metaliniu rėmeliu spyruoklinius, spyruoklinius su eiga ribojančiu lyneliu bei tik atraminius, sumontuotus tarp karterio bei rėmo, ir kitas šių detalių kombinacijas. Visa tai labai sumažina vibraciją, sukliamą veikiančio variklio bei pjovimo grandinės iš pjūvio vietos. Tačiau dėl to motorpjūklis netampa „plaukiojantis“ – jis valdomas patikimai, pjūvis nekrypsta į šonus.

Antrasis modelis, gal net populiariesnis mūsų šalyje negu senasis MS 260, pakeisiantis MS 361 ir labai laukiamas mūsų rinkoje – tai MS 362. Jis liks tos pačios galios, kaip ir pirm-takas – 3,4 kW. MS 362 variklio konstrukcija, antivibracinė įranga, dangčio tvirtinimas tokie paryš kaip ir MS 261, turi nerūdijančio plieno triukšmo slopintuvą su keturių taškų tvirtinimu (5 pav.), naujos konstrukcijos sankabą, plokštuminį, nuimamą be įrankių oro filtrą, kuris gali būti dvejopas – įprastoms darbo sąlygoms bei dulkėtai aplinkai, su pagerintu oro filtravimu.

Abu modeliai galimi su šildomomis rankenomis (versija W) bei šildomomis rankenomis ir karbiuratoriumi (versija VW). Specialus generatorius šalia smagračio šiais atvejais tiekia energiją iki 400 W, kai įjungiamas šildymo jungiklis. Taip ne tik sušildomos medkirčio plaštakos, bet ir džiovina-mos sudrėkusios pirštinės. MS 362 gali būti tiekiamas ir su papildomu QuickStop Super stabdžiu, jau 15 metų montuo-jamu į kai kuriuos Stihl motorinius pjūklus. Kai sumontuo-tas šis antrasis stabdys ant dešinėsios (valdymo) rankenos ir valdomas viršutiniu apsauginiu akceleratoriaus klavišu, mo-torpjūklui ypač saugu dirbti – stabdys išsijungia, kai dešinė ranka paleidžia rankeną. Tokiu būdu išvengiama grandinės judėjimo žalingo poveikio dėl jos inercijos. Ypač tai svarbu pernešant veikiančią pjūklą, pereinant nuo vieno medžio prie kito ar medkirčiui judant aplink pjaunamą medį.

Taigi, nors mėgėjiški motoriniai pjūklai su naujaisiais ekologiškais ir taupiais varikliais jau senokai parduodami mūsų rinkoje, nuo šių metų rudens Stihl gali pradžiuginti ir profesionalius medkirčius. Kadangi aprašytieji modeliai apie 2-ejus metus jau buvo bandomi mūsų šalyje, kai kuriems medkirčiams yra gerai pažįstami ir, aišku, laukiami išsigyti.

Netrukus Stihl žengs dar vieną žingsnį motorinių instrumentų tobulinimo link – pilnai procesoriaus valdomo ir kompiuteriu diagnozuojamo karbiuratoriaus panaudojimo. Jame nebeliks reguliavimo varžtų, šalto ir šilto variklio užvedimo sklendės, procesorius parinks variklio darbo režimą šakų genėjimui, skersavimui. Taigi įrenginys (taip pat ir krūmapjovė ar kuris kitas) taps dar taupesnis ir ekologiškesnis.

Mums belieka pasidžiaugti, kad tokius novatoriškus motorpjūklus vieni iš pirmųjų Europoje vėl turi galimybę išbandyti mūsų šalies medkirčiai.

EDUARDAS DERENKA

Mocevičiaus firmos „Ginalas“ techninis konsultantas

5 pav.

Nelengvas kelias į sėkmę

Koncerno *Latvijas Finieris* dukterinė įmonė UAB *Likmerė* nuo 2008 m. lapkričio 13 d. naujai pastatytame fabrike Ukmergės priegiose pradėjo beržo lukšto gamybą. Per pastaruosius dvejus metus įmonė ne tik išvirtino tarp šalies medienos perdirbėjų, bet ir sėkmingai įveikusi krizinį laikotarpį bei šių metų pradžioje pasiekusi pilną pajėgumą, žada toliau plėstis ir jau kitąmet paleisti dar vieną lukštenimo liniją. Dabar *Likmerė* – didžiausia beržo rąstų pirkėja ir perdirbėja Lietuvoje.

Išbandymų ir iššūkių metai

Koncernas *Latvijas Finieris* Lietuvos rinkoje beržo rąstus faneros gamybai pirkdavo nuo 90-ųjų pabaigos. Prekyba dažniausiai vykdavo per tarpines įmones. Padidėjus medienos poreikiui, koncerno savininkai nutarė Lietuvoje įkurti dukterinę įmonę, kuri tiesiogiai aprūpintų Latvijos faneros fabrikus žaliava. Taip 2004 m. mūsų šalyje įregistruojama bendrovė *Latvijas Finieris Miškas* su būstine Kaune. Konkursą naujai įsteigtos įmonės direktoriaus pareigoms užimti laimėjo jaunas, veržlus miškininkas Mindaugas Kasmauskis.

– Pradžią ištis buvo nelengva. Reikėjo įrodyti sau ir akcininkams, kad kažką moki ir sugebi, kad neeikvoji pinigų veltui, įrodyti Lietuvos medienos tiekėjams, kad esi patikimas partneris, – prisiminė UAB *Likmerė* generalinis direktorius M. Kasmauskis. – Praktinės miškininkystės žinių įgijau Miškotvarkos institute, Šalčininkų ir Vilniaus miškų urėdijose, o prekybos mediena subtilybių vienerius metus teko mokytis UAB *Liforė* iš Gintauto Kovalčiko. Tąd nebuvau visiškai „žalias“. Pradžioje dirbome dviese – aš ir Dalius Konstantinavičius. Jį prikalbinau ateiti komercijos direktoriaus pareigoms iš Vilniaus miškų urėdijos, nes jis puikiai išmanė prekybos mediena specifiką. Kadangi patys ilgą laiką dirbome valstybinių miškų sistemoje, todėl žaliavą, kol įsibėgėjo prekyba, pirkdavome iš miškų urėdijų. Nemažai miškininkų žinojo, kas tokie esame, o ir mes taip pat daugelį pažinojome, ypač mums buvo gerai žinomas Vilniaus kraštas. Didėjant poreikiams, ėmėme pirkti medieną ir iš privačių miško kooperatyvų bei įmonių.

UAB „Likmerė“ generalinis direktorius Mindaugas Kasmauskis prie lukštenimo linijos

Latvijas Finieris Miškas perkamos medienos kiekiai nuolat augo. Koncerno savininkai paskaičiavo, kad neekonomiška tokiais atstumais vežti rąstus į Latviją (vidutinis pervežimo atstumas tuomet buvo apie 220–240 km, o per metus buvo nuperkama apie 50 tūkst. m³ medienos). Todėl nutarta statyti gamyklą Lietuvoje. Kadangi pagrindiniai beržo tiekėjai susikonscentravę Lietuvos centrinėje dalyje, ieškota tinkamos vietos statybai Jonavos, Kėdainių, Ukmergės apylinkėse. Infrastruktūros požiūriu labiausiai tiko Ukmergė, todėl čia prieš dvejus metus ir išdygo moderni, naujų technologijų įrenginiais aprūpinta gamykla. Investicijos į šį projektą siekė apie 72 mln. Lt. Pastąčius gamyklą, įmonė pakeitė vardą – fabriko vadovai pasirinko kai kuriuose istorijos šaltiniuose vartojamą vieną iš senų Ukmergės pavadinimų – *Likmerė*. Tai buvo šeštas koncerno *Latvijas Finieris* fabrikas ir vienintelis užsienyje.

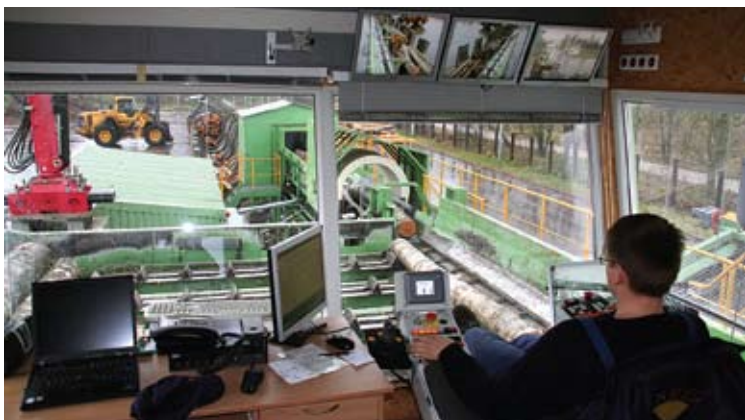
Ambicingi, bet realūs planai

Kol įsibėgėjo beržo lukšto gamyba, fabrikas dirbo dviem pamainomis. Suderinus visas gamybinio proceso grandis pereita prie trijų. Dabar UAB *Likmerė* dirba 67 darbuotojai. Net per sunkmetį nebuvo atleistas nė vienas įmonės darbuotojas ir nesumažinti atlyginimai. Gamykla, šių metų vasarį pasiekusi optimalų pajėgumą, dabar gali perdirbti apie 120 tūkst. m³ apvaliosios medienos per metus, todėl imta dirbti ištisą parą, 7 dienas per savaitę, 4-iomis pamainomis. Ateinančių metų kovą įmonės vadovai planuoja paleisti antrą lukštenimo liniją. Tai leis per metus perdirbti 170–180 tūkst. m³ medienos, bus sukurta naujos darbo vietos, kurios dabar Ukmergėje (ir ne tik) yra aukso vertės. Anot įmonės vadovo M. Kasmauskio, gamykla kaip žaliavą papildomai pradės naudoti juodalksnį (numatoma apie 25 proc. viso kiekio) – moderniais Suomijos *Raute Corporation* įrenginiais galima lukštą pagaminti ir iš kiek kitokios struktūros medienos. Kol kas *Likmerė* gamina tik drėgną lukštą – prieš lukštenimą beržo rąstai apdorojami specialiuose garinimo konteineriuose, kuriuos generalinis direktorius vadina „rąstų pirtimi“.

– Mūsų pagamintas lukštas Latvijos gamyklose džiovinamas ir klijuojamas į fanerą. Kitų metų gruodį žadame paleisti beržo lukšto džiovi-

Pagamintas beržo lukštas

Prie rūšiavimo linijos pulto – diplomuotas miškininkas Tadas Baltrušaitis

Produkcija kruopščiai tikrinama

nimo liniją. Taip galėsime 30 proc. sumažinti transportavimo išlaidas, – mintimis dalijosi M. Kasmauskis. – Tolimesnėje ateityje – faneros presavimo cechai. Bendros investicijos siektų apie 200 mln. Lt, o gamykloje tuomet iš viso dirbtų apie 200 žmonių. Tai ne iš piršto laužti planai. Viską detalčiai esame paskaičiavę, nebent kokius metus galime nukrypti nuo grafiko. Užsispyrimo ir optimizmo mums tikrai netrūksta. Juk ši gamykla – mūsų kūdikis...

Pagrindiniai tiekėjai – miškų urėdijos

Gamykla per parą sunaudoja daug medienos – vidutiniškai apie 400 m³. Kaip sakė M. Kasmauskis, visada būna neramūs savaitgaliai – gamykla ir tomis dienomis dirba pilnom apsuksom, todėl ir sandėliai per šeštadienį, sekmadienį beveik ištuštinami. Pirmadienį ateini ir galvoji: gamykla šiandien dirbs ar ne – pasitaiko, jog sutrinka medienos pristatymo grafikas. Žinoma, galima užsipirkti brangios žaliavos, bet tuomet padidės gaminio savikaina. Tada svarstai, kas geriau – ar kad gamykla parą prastovėtų, ar didinti supirkimo kainą, apsirūpinti mediena iš anksto ir branginti galutinį produktą.

– Supirkimo kainą sudaro daugybė komponentų. Žinoma, galima ją sukelti, tačiau jei mūsų pagamintas lukštas bus brangus, vargu, ar būsime konkurencingi. *Latvijas Finieris* dabar yra tik gamyklos akcininkas, todėl mūsų plėtra priklauso nuo pačios *Likmerės* sugebėjimo išsilaikyti, nuo fabriko pelningumo. Pelnų centras yra *Likmerė*, pinigai lieka čia, Lietuvoje, – teigė generalinis direktorius.

Kaip tvirtino komercijos direktorius D. Konstantinavičius, pagrindiniais beržo rąstų tiekėjais išlieka valstybinių miškų valdytojos. Daugiausia medienos tiekia Panevėžio, Ukmergės, Kėdainių, Pakruojo, Švenčionėlių, Vilniaus, Anykščių, Biržų miškų urėdijos.

– Deja, šių metų antrojo pusmečio apvaliosios medienos pirkimo konkursuose didžiausią beržo rąstų kiekį nupirko ne gamintojai, bet tarpininkai, kurie medieną gabena dažniausiai į Lenkijos faneros fabrikus. Todėl per 10 šių metų mėnesių iš valstybinių miškų nupirkta 50 tūkst. m³ iš bendro 90 tūkst. m³ kiekio, – apgailestavo M. Kasmauskis. – Gerai, kad turime pasirašę nemažai ilgalaikių medienos pardavimo sutarčių 2–5 metams. Be abejonės, tai užtikrina stabilų tiekimą. Per 5 tūkst. m³ teko įsivežti iš Latvijos. Gaila, kad ir šiemet nepavyko patobulinti Prekybos apvaliąja mediena taisyklių. Mums, perdirbėjams, vis dėlto svarbu, kad būtų apsaugota vietos rinka ir prioritetai perkant medieną būtų skiriami vietos gamintojams. Juk tai ir papildomos darbo vietos, ir dar didesnės įmokos į šalies biudžetą. Nepažeidžiant ES direktyvų, taip daroma Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje. Nori nenori, bet ateinančiais metais bandysime dalyvauti beržo rąstų pirkimo konkurse Lenkijoje.

– Pastaraisiais metais miškų urėdijos tiekia ypač geros kokybės beržo rąstus. Remiantis matavimo linijos duomenimis, galima teigti, jog urėdijos pateikia tik apie 3 proc. medienos, neatitinkančios Lietuvos standartų, – teigė D. Konstantinavičius. – Nuo 2009 m. pristatomos

medienos kokybę ir kiekį nustato nepriklausomi matuotojai, todėl tik pagal rūšiavimo linijos duomenis miškų urėdijos, privatūs tiekėjai išrašo sąskaitas – faktūras. Tokia tvarka, manau, naudinga ne tik mums, bet ir miškų urėdijoms, privačioms įmonėms, nes taip sutaupomas girininkų, eigulių, prekybos vadybininkų darbo laikas, nebelieka galimybių nesąžiningoms manipuliacijoms, nustatant medienos kokybę miške. Kai dirbama partnerystės dvasia, abipusė nauda garantuota. Juk vieni be kitų ir dirbti negalime. Šiemet padidinome beržo medienos pirkimus iš privačių bendrovių. Pagal sutartis daugiausia žaliavos tiekia *Todneta*, *Eglinta*, *Ama Forest*, *Pušų paunksmė*, *Timbex*, *Zarasų šilas*, *Ekomiškas* ir kitos. *Pušų paunksmė* nemažus kiekius nuperka urėdijose, kuriose *Likmerė* konkursų nelaimi.

Beržynai – ateities kartoms

Jau du dešimtmečius koncernas *Latvijas Finieris* kiekvieną pavasarį organizuoja berželių sodinimo talkas. Ši graži tradicija prigijo ir Lietuvoje. UAB *Likmerė* Ukmergės apylinkėse taip pat perka iš privačių savininkų iškirstas biržes ir jose organizuoja miško sodinimo talkas, kuriose kartu su įmonės darbuotojais dalyvauja bendrasavininkiai iš Latvijos, verslo partneriai, medienos tiekėjai, vietos valdžios atstovai, moksleiviai. Žinoma, dominuoja beržų sodmenys, tačiau vietomis sodinami ažuoliukai, juodalksniukai.

– Ši socialinė akcija pasiteisino. Taip norime savotiškai „išpirkti kaltę“ prieš visuomenę: esi ne tik didelis medienos vartotojas, bet tau rūpi ir šalies miškų ateitis. Svarbiausia, kad joje noriai dalyvauja jauni žmonės, todėl čia matome ir teigiamo auklėjimo momentų, – sakė M. Kasmauskis.

Likmerė organizuoja ir finansuoja ukmergiškių moksleivių kelių dienų stovyklą prie Baltijos jūros, kurioje dalyvauja mokiniai iš Latvijos. Palaikomi geri santykiai su Ukmergės vietos savivalda. Įmonė kasmet skiria lėšų savivaldybėje įkurtam fondui gabiems mokiniams skatinti.

UAB *Likmerė* remia savo tinklinio komandą, kuri šių metų spalio mėnesį vykusiose Ukmergės rajono pirmenybėse užėmė pirmąją vietą.

RIMONDAS VASILIAUSKAS

Gamybos procese gautos drožlės tiekiamos plokščių ir biokuro gamintojams

AUTORIAUS nuotraukos

Žodis skaitytojui

Happy birthday, happy birthday... Niekaip negaliu suprasti, kuriems galams reikia džiūgauti, kad žmogelis dar vienais metais priartėjo prie savo žemiškosios kelionės pabaigos. O jeigu dar turi ir šių laikų viešojoje erdvėje nemadingų abejonių dėl kitų, nežemiškų kelionių!

Bjaurus tas biologinis išsilavinimas. Matyt, dėl jo priklauso net kelioms mažumoms: medžiojantiems, netikintiems amžina gulbių poros meile, žinantiems, kad gamtoje humanizmo nėra ir būti negali, abejojantiems liaudies išminties perlais „a la“ paskerstos kiaulės kasa ar sumedžioto kiškio taukų sluoksnis pranašauja žiemos orus, nemėgstantiems gimtadienių...

Tiesa, vienai mažumai – „chamams“ (kažin, ar jie mažuma) tikrai nepriklausau. Nuoširdus ačiū „Mūsų girių“ kolektyvui už vieną iš maloniausių pasveikinimų, sulauktų neseniai praėjusio gimtadienio proga.

Gana. Manau, kad individo gimimo dienos minėjimas įgauna prasmę tik tada, kai ji prisimenama ir praėjus vienam, kitam šimtui metų po jo mirties.

Visai kas kita, kai kalbame apie individų sambūrių suaktyvumą. Žinoma, prekybos centro, radijo stoties, firmos vienerių, trejų ar penkerių metų „jubilių“ pompastiškas minėjimas savo išliekamąją vertę neperšoka net tokių pat vaikiškų švenčių. Tačiau, beveik šimtas metų savanoriškai visuomeninei organizacijai, manau, rimta priešastis gimimo dienos minėjimui.

Prieš devyniasdešimt metų 1920 metų rudenį kylanti to meto gamtos mokslų žvaigždė prof. Tadas Ivanauskas, profesionalus miškininkas prof. Povilas Matulionis, veterinarijos gydytojas Elijošius Nanevičius, valstybės tarnautojas Jeronimas Paulionis ir Lietuvos kariuomenės karininkas Bronius Žvynys įsteigė medžiotojų ir žvejų draugiją. Ne bet kokią! Taisyklingos medžioklės ir žūklės draugiją.

Žvelgiant iš šių laikų „nepriteklių prispaustos“ Lietuvos bokšto, neįmanoma nesizavėti savo pirmtakais. XX a. pradžios vėtrės: pirmasis pasaulinis karas, bolševikų perversmas Rusijoje, kaizerinė, bolševikinė ir želigovskinė krašto okupacijos, nepaėjus nė trejiems metams po Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto paskelbimo. O vyrai susirūpino gimtinių žvėrimis, paukščiais, gamta.

Lietuvos taisyklingos medžioklės ir žūklės draugijos įstatai: I skyriaus 1 paragrafas: Draugijos tikslas – b) prisidėti prie laukinių gyvių saugojimo, c) platinti žmonių tarpe gamtos apsaugos idėjas.

Garbė ir šlovė Jiems.

O Jums, mieli skaitytojai, ta proga siūlau tikrai įdomų Algirdo Bruko straipsnį.

EUGENIJUS TIJUŠAS

Šiemet Lietuvos medžiotojai mini draugijos 90-ąsias gimimo metines. Dauguma miškininkų taip pat priklauso medžiotojų gildijai. O ir tie, kurie neima šautuvo į rankas, savo tiesioginiame darbe susiduria ir su medžiojančiais žmonėmis, ir su medžiojamais žvėrimis bei jų keliamomis problemomis. Taigi, yra graži proga žvilgtelėti į nueitą kelią, pakalbėti apie pasiekimus, nusipelnčius žmones, apie tame kelyje buvusias duobes, staigius posūkius ir apie tarpusavio santykių problemas.

Atkūrus nepriklausomybę 1918 m., medžioklės klausimų valstybinis reguliavimas buvo pavestas Žemės ūkio ministerijos sudėtyje buvusiame Miškų departamentui. 1920 06 15 Žemės ūkio ministras patvirtino „Medžioklės laikinąsias taisykles“, kurias ruošė pats departamento direktorius prof. Povilas Matulionis. Jų pagrindu buvo carinės taisyklės, tačiau įvesta Lietuvai svarbių pataisymų. Sudėtingi tuometiniai miškų reikalai ir etatų stoka departamente bei urėdijose neleido deramai rūpintis po karo beveik visai išnaikintos stambiosios faunos ir gerokai nuskurdintos smulkesnės faunos atkūrimu. Norint ką nors konkrečiau nuveikti, reikėjo įtraukti ir medžiotojų visuomenę. Todėl P. Matulionis aktyviai rėmė ir skatino jaunesnio kolegos gamtininko prof. Tado Ivanausko iniciatyvą įkurti Lietuvoje taisyklingos medžioklės draugiją. Jis ne tik padėjo paruošti draugijos įstatų projektą, bet ir rūpinosi specialiomis valstybės teikiamomis lengvatomis draugijai (valstybinių miškų monopolinė nuomos teisė, du kartus mažesnis žyminis mokestis draugijos nariams). Taip draugija iš karto pritraukė daug narių ir pradėjo įvairius darbus, susijusius su faunos globa. P. Matulioniui 1921 m. išėjus profesoriauti į Dotnuvos Žemės ūkio aka-

Medžioklėje Padauguvos miške. T. Ivanauskas – antras iš kairės

KAUNO T. IVANAUSKO ZOOLOGIŠKOS MUSEJIAUS ARCHYVO nuotrauka

Miškininkų ir medžiotojų santykiai

Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos 90-mečio proga

demiją, dar keletą metų tęsėsi šilti santykiai tarp T. Ivanausko vadovaujamos Taisyklingos medžiotojų draugijos ir Miškų departamento. Vėliau – į trečiojo dešimtmečio pabaigą – santykiai kiek atšalo. Tą nulėmė įvairios problemos periferijoje, o ypač plotų nuomos monopolijos panaikinimas ir nuoma varžytinių tvarka, prasidėjusi nuo 1930 m.

Be bendrųjų medžioklės reikalų, miškininkai (tiksliau – Miškų departamento direktorius ir keturių urėdijų urėdai) buvo atsakingi už reprezentacinių vyriausybės ir prezidento medžioklės plotų priežiūrą ir medžioklių organizavimą. Tarpukaryje reprezentacinės medžioklės buvo populiarios. Be prezidento ir vyriausybės narių, jose dalyvaudavo aukštieji kariškiai, valstybės pareigūnai, diplomatinio korpuso atstovai. Tarp svečių nuolat būdavo ir Medžiotojų draugijos vadovas prof. T. Ivanauskas. Aktyviai reikėsi ne tik reprezentacinėse medžioklėse, bet ir miškų, medžioklės, netgi visai naujų gamtos saugos reikalų tvarkyme Žemės ūkio ministras Stasys Putvinškis – Putvis. Su jo vardu siejasi tokių svarbių dalykų, kaip „Fondo miškui želdinti“ įsteigimas, „Medžioklės fondo“ atsiradimas ir pirmosios saugomos teritorijos Lietuvoje, vėliau pavadintos Žuvinto rezervatu, praktinis įkūrimas. Ši šviesi asmenybė bolševikų represuota 1941, užgeso Gorkio kalėjime 1942 m.

Iki 1940 m. Miškų departamentas išleido apie 40 aplinkraščių įvairiais medžioklės klausimais. Ypač Departamento veiklos suaktyvėjimas pasijuto nuo 1936 m. vidurio, kai jo vadovu tapo žinomas miškininkas, aistringas medžiotojas, pelnęs daugumos miškininkų pagarbą Antanas Rukuiža. Jis įvedė departamento Miškų ūkio skyriuje medžioklės inspektoriaus pareigybę ir pats ėmė rūpintis medžioklės reikalų gerinimu, tam panaudodamas Miškų departamento žinioje buvusio Medžioklės fondo lėšas. Iš jo pradėta finansuoti žvėrių globą bei šėrimą, plėšrūnų naikinimą, brakonierių gaudymą, žvėrių padarytos žalos ūkininkams atlyginimą, specialios literatūros įsigijimą ir medžioklės spaudos rėmimą. A. Rukuižai atrodė, kad reikia gerinti ir medžiotojų draugijos darbą. T. Ivanauskas buvo įsitraukęs į plačią mokslinę bei visuomeninę veiklą, ne tik vadovavo draugijai, bet ir redagavo jos žurnalą „Medžiotojas“. Todėl praktinių klausimų sprendimui kartais jam trūko laiko. A. Rukuiža manė, kad ir žurnalas per daug mokslinis, atitrūkęs nuo medžiotojų masių, „nei išleistų numerių kiekiu, nei turiniu netenkina medžiotojų kultūrinių interesų“. Matyt, draugiškai tarpusavyje sutarti dėl problemų sprendimo jiems nepasisėkė, o gal to daryti abu „sunkiasvoriai“ ir nebandė. Bent nėra apie tai išlikusių rašytinių duomenų. A. Rukuižai pavyko patraukti į savo pusę pirmiausia Kauno medžiotojų draugiją, o vėliau – ir daugumą kitų. 1939 m. vykusiame draugijų sąjungos suvažiavime buvo pateikti keli siūlymai medžioklės reikalams tobulinti. Tarp jų buvo pasiūlymas sujungti „Medžiotojo“ žurnalą su „Mūsų giriomis“. Tam T. Ivanauskas kategoriškai priešinosi. Ne už ilgo T. Ivanauskas ir M. Želvys atsistatydino iš Medžiotojų sąjungos valdybos narių ir žurnalo redaktorių. 1939 m. gegužę išėjo paskutinis – 34-tas jų redaguotas „Medžiotojo“ numeris, kuriame jie dėkojo medžiotojams už bendradarbiavimą ir pikta vertino siekį sujungti abu žurnalus.

Naujuoju draugijos pirmininku neeiliniame suvažiavime 1939 m. birželio 18 d. išrinktas A. Rukuiža. Jis kartu su J. Ardicu tapo ir žurnalo redaktoriais. Jau liepą išėjo naujų redaktorių suredaguotas „Medžiotojo“ 35 numeris. Žurnalas buvo storesnis ir reguliariau leidžiamas – iki uždarymo 1940 m. išėjo 12 numerių, bet savo profesiniu lygiu nuo buvusio per daug nesiskyrė.

Taip miškininkų rankose Antro pasaulinio karo išvakarėse atsidūrė tiek valstybinio medžioklės valdymo, tiek jos visuomeninės organizacijos vadovavimo vadžios. Planų A. Rukuiža turėjo labai daug, bet jų realizavimą nutraukė okupacija. Medžiotojų sąjunga buvo paleista, žurnalas, kaip ir visa laisva spauda, uždarytas, o A. Rukuiža iš visų pareigų atleistas. 1944 m. artėjant frontui jis pasitraukė į Vakarus.

Vokiečių okupacijos metais medžiotojų organizacijų nebuvo, valstybinis medžioklės reguliavimas buvo paliktas miškininkams. Generalinėje miškų direkcijoje pirmą kartą atsirado Medžioklės skyrius, kuriame dirbo 3 žmonės. Be bendro pobūdžio reikalų, skyriui reikėjo rūpintis medžioklių organizavimu vokiečių kariškiams valstybiniuose miškuose. Skyriui vadovavo jau garbaus amžiaus iš Pavolgio kilęs vokiečių Eduardas Skerstas, Lietuvoje atsidūręs dar 1919 m. ir kurį laiką dirbęs Seinų bei Prienų miškų urėdu. Tai įspūdingos biografijos žmogus, turėjęs nemenką medžiotojo patirtį Sibire ir gausų trofėjų rinkinį. Kaip rodo keli jo straipsniai „Mūsų giriuose“ bei „Medžiotojui“, jis puikiai išmanė medžioklinius ginklus ir šaudybą, tačiau bene svarbiausi jam buvo medžioklės kultūros, gamtos saugos, kovos su brakonieriaivimu klausimai. Deja, karo metai neleido nuosekliau realizuoti racionalių sumanymų ir planų. Artėjant frontui jis pasitraukė į Vokietiją.

Pokaryje valstybinis medžioklės reikalų tvarkymas „išėjo“ iš miškininkų rankų. Pradžioje jis buvo patikėtas LTSR kūno kultūros ir sporto komitetui, o 1947 m. – prie LTSR Vyriausybės įkurtai specialiai Medžioklės ūkio valdybai, iš kurios 1957 m. buvo suformuotas Gamtos apsaugos komitetas prie LTSR Ministrų Tarybos. Jis ir atliko medžioklės ūkio valstybinio reguliavimo funkcijas iki 1989 m., kuomet vadovauti me-

Respublikinėje medžioklės trofėjų parodoje. Iš dešinės: A. Matulionis, M. Kiela, V. Bergas, V. Vazalinskis, J. Sokas

džioklės ūkiui buvo pavesta Miškų ūkio ministerijai, įkuriant joje Medžioklės valdybą iš 5 žmonių. Tačiau praėjus 5-eriems, metams 1994 m. gruodžio 19 d. A. Šleževičiaus vadovaujamos vyriausybės nutarimu, valstybinis medžioklės ūkio reguliavimas vėl sugrąžintas Aplinkos ministerijai ir jos žinioje yra iki šiol.

Visuomenine linija 1947 m. pradžioje buvo įkurta centralizuota Medžiotojų draugija, kuriai deleguotos kai kurios svarbios valstybinės funkcijos, kaip pvz., medžiojimo teisės suteikimas ir draugijos nario bilieto sutapatinimas su medžioklės teisėmis. Be to, įkurti priskirtiniai, o kiek vėliau – valstybiniai medžioklės ūkiai ir kai kurios centralizuotos organizacijos (regioniniai medžioklės inspektoriai, Zoocentras, kanopinių žvėrių aptvarai, fazanynai, antynai), skirti tiek bendram medžioklės reikalų vystymui, tiek rūpinimuisi vadinamomis nomenklatūrinėmis medžioklėmis.

Sovietiniam laikotarpiui būdingi ir teigiami, ir neigiami, ir abejotini medžioklės raidos aspektai. Pvz., gan spartus viso medžioklės ūkio vystymasis ir išskirtinė reprezentacinės – nomenklatūrinės medžioklės plėtra, taikomojo pobūdžio mokslo tiriamųjų darbų išvystymas, medžioklėtvarkos projektų įdiegimas, ypač sėkmingas stambiosios medžiojamosios faunos atkūrimas bei pagausinimas, kai kurių ankščiau Lietuvoje išnykusių rūšių (bebrų, stumbrų) reiklėlizacija, sėkminga kova su brakonieriaivimu, abejotini naujų medžiojamos faunos rūšių (usūrinių šunų, kanadinių audinių, muflonų ir kt.) aklimatizavimo darbai, nesėkmės, susijusios su aborigeninės smulkiosios faunos (kiškių, vištinių paukščių ir kt.) nykimu. Itin iš negatyvios pusės reikėtų pabrėžti medžiotojų santykių blogėjimą su miškų ir žemių (medžioklės plotų) valdytojais, kurie realiai negalėjo turėti jokios įtakos nei medžiojamos faunos besaikio gausinimo procesams, nei gauti kompensacijų už žalą žemės ūkio kultūroms ir miško želdiniams.

Maždaug pirmus du pokarinius dešimtmečius medžiotojų ir miškininkų santykius buvo galima apibūdinti kaip „šaltai dalykinius“, o vėliau jie perėjo į konfrontacinius beveik visuose lygmenyse. Žinybų vadovų lygyje tarp ilgamečio miškų ministro Algirdo Matulionio ir pirmojo Gamtos apsaugos komiteto pirmininko žyiaus gamtininko Viktoro Bergo sunkiai slepiama priešprieša atsirado, su gamtosaugininkų „pagalba“ 1964 m. įvykdžius miškininkų žurnalo „Mūsų girios“ uždarymą; žurnalas nors ir skyrė medžioklei daug dėmesio, netenkino kitų gamtosaugos funkcionierių ambicijų. Po įvairių intrigų „Mūsų girias“ 1964 m. pakeitė „Mūsų gamta“. Miškininkai 1964–1969 m. turėjo tenkintis tik „Mūsų gamtos“ priedu „Girios“, o nuo 1969 m. šis priedas buvo pertvarkytas į Miškų ministerijos ir Miško pramonės ir miškų ūkio mokslinės techninės draugijos mėnesinį biuletinį. „Giriose“ miškininkai turėjo galimybę išsakyti (švelnia forma) kritišką mintis dėl trūkumų medžioklės reikaluose, bet tos mintys platesnių visuomenės sluoksnių nepasiekė, o gamtosaugos funkcionieriai ir LMŽD vadovai į „Girių“ kritiką demonstratyviai nekreipė jokio dėmesio. Už jų pečių stovėjo partinė respublikos valdžia.

Suprantama, ir sovietmečiu buvo draugijos skyrių ir medžiotojų būrelių vadovais renkamų miškininkų, kurie sugebėjo išsaugoti pakankamai dalykiškus santykius, ypač su eilinių medžiotojų visuomene, o taip pat ir kitų profesijų medžiotojų, sugebėjusių bendradarbiauti ir kartu spręsti problemas. Šaltukas ir nesiskaitymas labiausiai jautėsi respublikinėse valdymo grandyse net ir tais atvejais, kai me-

džiotojų draugijos vadais ar kitais įtakingais asmenimis tapdavo miškininko išsilavinimą turintys žmonės (Jonas Zenkevičius, Kazys Giniūnas)

Tokia nenormali, abiem pusėm žalinga padėtis tęsėsi iki Atgimimo. Miškininkai tiesiog „užsicklino ant kanopinių žvėrių daromos žalos“ ir nesigilino į kitas problemas, nesirūpino miško apsaugos priemonių nuo žvėrių daromos žalos diegimu, o kartais pradėjo painioti „nomenklatūrinius“ medžiotojus su visais Lietuvos MŽD nariais. Tad 1989 m. atgavę galimybes vadovauti medžioklės ūkiui, pridarė klaidų ir 1994 m. vėl buvo nušalinti nuo šių reikalų tvarkymo. Medžiotojai irgi pridarė daug klaidų ne tik vertindami naują situaciją, bet ir praktiškai sprendami savo problemas. Tai lėmė lėtą draugijos atsinaujinimą, nerangų taikymąsi prie naujų realijų, turto praradimą bei abejotiną jo „prichvatizavimą“, pablogėjusį prestižą visuomenės akyse. Nesisekė suvaldyti padėties ir Aplinkos ministerijai. Todėl XX a. paskutiniame dešimtmetyje išplito brakonieriaivimas, sumažėjo medžiojamųjų gyvūnų kiekiai, suprastėjo trofėjai.

Reikėjo nemažai laiko, kol supratimas, kad peštynės bei užsitiesęs santykių aiškinimasis niekam nenaudingas, vis tik nugalėjo. Prasidėjo pozityvi veikla. Medžiotojų darbas gerinant medžioklės kultūrą bei faunos globą, miškininkų įdiegtos želdinių apsaugos priemonės, pavyzdingas komercinių plotų tvarkymas, aplinkosaugininkų sugriežtinta kontrolė ir kova su brakonieriaivimu davė vaisių. Bendri renginiai, nuomonių išklausymas, kolegialus dalyvavimas teisės aktų kūrime ir susilaikymas nuo tuščių ambicijų reikimo padeda suprasti, kad tarp valstybinio miškų ūkio pareigūno ir medžiotojo yra daug bendrų sąlyčio taškų ir net bendrų draugų bei priešių...

Miškas ir jame gyvenantis laukinis gyvūnas – neatskiriama gamtinė sistema ir vertingas atsikuriantis gamtinis išteklis. Šios sistemos labai reikia, kad miškininkas ir medžiotojas į ją žiūrėtų atsakingai, kolegiskai, atmetę nereikalingas ambicijas ir bendrai ieškotų būdų dabarties ir ateities problemoms spręsti. Devyniasdešimtojo jubiliejaus proga ir linkiu, kad pozityvūs santykiai tarp miškininkų ir medžiotojų dominuotų ir ateityje.

ALGIRDAS BRUKAS

Afrika, Rusija, Kanada, Aliaska, Grenlandija, N. Zelandija, Pietų Amerika...

Antano Truskauskio Pl
FELIS
Medžioklė visame pasaulyje

Tel.: (+370 5) 2330009, 2337780
Faks. (+370 5) 2130200
Mob. tel. (+370 698) 89 240
El. paštas: felis@takas.lt

Populiariausios medžioklės:

- sibirinis ožys Kirgizijoje;
- medžioklė Pietų Afrikoje;
- medžioklė Namibijoje;
- juodoji meška Kanadoje;
- didysis Afrikos Penketas (buivolas, leopardas, liūtas, dramblys, raganosis);
- Dagestano turas Kaukaze;
- medžioklė Aliaskoje;
- maralas ir sibirinis ožys Altajuje;
- rudoji meška Sachaline;
- briedžiai gigantai Čiukotkoje;
- mėlynasis avinas Kinijoje.

www.hunting-world.com

Šv. Huberto minėjimo Vilniaus rotušės aikštėje akimirkos

Šventę pradėjo Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos pirmininko pavaduotojas E. Tijušas

Apdovanotas vienas iš Vilniaus medžiotojų draugijos medžioklės ragų orkestro įkūrėjų H. Mackevičius

Vilniaus miškų urėdijos stendas sudomino lankytojus

Vilniečiai noriai ragavo medžiotojų pagamintų delikatesų

Kilnisis erelis Chergas (šeimininkas B. Bernotas) patraukė šventės dalyvių dėmesį

RIMONDO VASILIAUSKO nuotraukos

Tamed Group
Informacija, užsakymai LT:
Mob. Tel: +370 670 64 115
Email: tamed@zebra.lt
www.nighthvision.pl

- Naktinio matymo adapteris optiniam taikikliui
- Galimybė stebėti visiškoje tamsoje
- Jūsų optinio taikiklio parametrų išlaikymas stebint naktį

NAUJIENAI
D128 – optimaliausias sprendimas!

NAUJIENAI
D126PRO

Naktinio matymo monokuliaras
EOP'o karta 1+ (D125) 2+/3+ (D126), 2+/3+ (D126PRO, D128)

Galimybė stebėti visiškoje tamsoje
integruotas IR spindulių apšvietėjas
galimybė instaliuoti papildomą gamyklinį lazerinį apšvietėją (matomumas visiškoje tamsoje iki 300-400 m)
Gali funkcionuoti su dieniiniu optiniu taikikliu, vaizdo kamera kaip naktinio matymo adapteris

Naktinio matymo žiūronas D 212 PRO

EOP'o karta super 1+
integruotas IR spindulių apšvietėjas
galimybė instaliuoti papildomą gamyklinį lazerinį apšvietėją
Matomumas visiškoje tamsoje iki 500 m)
priartinimas, kartais 5x

Naktinio matymo žiūronas D 203 B

- EOP'o karta super 2+
- Instaliuotas optoelektroninis keitiklis, aukščiausias jautrumas 2+ klasei
- Integruotas IR spindulių apšvietėjas
- Galimybė instaliuoti gamyklinį lazerinį apšvietėją.
Matomumas visiškoje tamsoje iki 800 m
- Priartinimas, kartais: 5,4x

Garantija 12 mėnesių

Bankininkas į darbą važiavo galingiausiu „Valtra“ traktoriumi

Vienas galingiausių dabar Europoje gaminamų 13 tonų sveriantis „Valtra“ S352 traktorius gali išvystyti iki 60 km/val. greitį

Vieną ankstų rytą į darbą skubantys kėdainiečiai, pamatę centrine miesto gatve riedantį galingą, spalvotais kaspinais išpuostą „Valtra“ traktorių, stebėjosi ir spėliojo, kas ir kur juo galėtų važiuoti. „Valtra“ sustojo prie SEB banko, o iš traktoriaus kabinos išlipęs bankininkas Algis Štūkys negalėjo paslėpti jaudulio. Tokios staigmenos, kurią jam 50-ojo jubiliejaus proga padarė keli Kėdainių r. ūkininkai, SEB banko Kėdainių skyriaus vadovas tikrai nesitikėjo...

Kėdainių rajono ūkininkai naują galingą, iki 372 AG išvystantį „Valtra“ S352 traktorių neseniai išbandė savo ūkiuose. Tokią galimybę jiems suteikė „Valtra“ gamyklos atstovė Lietuvoje UAB „Rovaltra“.

Kelionė į darbą „Valtra“ S352 traktoriumi jubiliatą sužavėjo

„Naujuoju „Valtra“ traktoriumi dirbome mano ūkyje. Jau teko dirbti laukuose: kabinome giliai žemę įdirbančius skutiklius. Norėdami dar labiau išnaudoti šio traktoriaus galingumo galimybes, jo priekyje uždėsime papildomo svorio ir sudvigubinsime ratus“, – sako kėdainiškis ūkininkas Rimantas Žebarauskas. Jis savo ūkyje jau turi tris „Valtra“ traktorius. „Dirbame 400 ha žemės, todėl mums reikia galingo traktoriaus. Renkamės, koks labiausiai tiktų. Šiuo nauju „Valtra“ traktoriumi domisi visi ūkininkai: susirenkame į neoficialią lauko dieną ir išbandome jo galimybes įvairiomis sąlygomis“, – pasakoja R. Žebarauskas.

UAB „Rovaltra“ pardavimų vadybininkas V. Zakis (dešinėje) A. Štūkiui įteikė „Valtra“ suvenyrą

Kėdainių rajono ūkininkai ne tik dorai dirba, bet ir sumano nestandartinių pramogų. Ūkininkai sumanė originaliai pasveikinti SEB banko, su kuriuo jau daug metų sėkmingai bendrauja, Kėdainių skyriaus vadovą A. Štūkį. Jo pusės amžiaus jubiliejaus proga vyrai, iš anksto neįspėję, suruošė neįprastą kelionę iš namų, esančių Vilainiuose, į darbą centre „Valtra“ S352 traktoriumi, kurį vairavo A. Snarskis.

„Tą dieną į darbą išsiruošiau kiek anksčiau. Labai nustebau prie namų pamatęs išpuostą traktorių. Nesitikėjau, kad ūkininkai gali tokią puikią dovaną suorganizuoti. Šiuolaikiniu nauju traktoriumi važiavau pirmą kartą: jaučiausi geriau negu „Mersedese“ – puikus matomumas, saugu. Malonūs prisiminimai liks visam gyvenimui. Nuostabu, kad dabar ūkininkai turi geros technikos, ir bankas jiems padeda jos įsigyti“, – negalėdamas atsigauti po patirtų įspūdžių kalbėjo A. Štūkys

„Su SEB banku bendraujame daug metų, ypač esame patenkinti Kėdainių skyriaus darbu: jo vadovas, kiti darbuotojai ūkininkams dėmesingi, visuomet pataria. Todėl ir kilo idėja originaliai pasveikinti A. Štūkį jubiliejaus proga“, – pasakojo vienas šio sumanymo organizatorių R. Žebarauskas.

RASA JAGAITĖ
ŪP korespondentė

Žemietės pakviesti

Vakaronėje „Pasidainavimai su Veronika“, vykusioje Vilniaus Mokytojų namuose lapkričio 9-ąją, vilniečiams prisistatė dzūkai iš dainininkės Veronikos Povilionienės tėviškės. Vakaronėje dainavo Kapčiamiesčio miškininkų ir mokyklos folklorinis ansamblis „Atgaiva“.

Parodą apie kapčiamiestiečius pristatė fotomenininkas Vytautas Daraškevičius. Malonu buvo pamatyti mūsų krašto nuostabios gamtos vaizdus bei pažįstamus veidus, nors kai kurie jau iškeliavę negrįžti.

Užsibūti Mokytojų namuose negalėjome: nuskambėjus dainai „Namo,

namo...“, lydimi Rugiaveidės, bėgome į Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės Valdovų rūmuose organizuotą iškilmingą Žalgirio pergalės metų baigiamąjį koncertą. Be Veronikos Povilionienės, dar koncertavo Ona Kolobovaitė, Eduardas Kaniava, Petras Vyšniauskas, Egidijus Buožis, Jeronimas Milius, choras „Bel Canto“ (vadovas Artūras Dambrasukas), ansamblis „Reketukas“ (vadovė Irena Strazdienė), koncertmeisteriai Nijolė Ralytė ir Dainius Jozėnas, poetas Justinas Marcinkevičius, aktorius Rimantas Bagdzevičius. Tarp visų koncertavo ir mūsų „Atgaiva“, apdainavusi dzūko tremtinio dalia.

Malonu buvo toje didelėje 600 vietų salėje sutikti veisiejiešius su seniūnu Zenonu Sabaliausku.

Grįžome namo su gerais išpūdžiais bei mintimi, kad mes pirmieji lazdijiečiai, pirmieji miškininkai, kurių daina nuaidėjo po Valdovų rūmų skliautais.

VYTAUTAS STACEVIČIUS
Veisiejų miškų urėdijos specialistas ryšiams su visuomene

Koncertas Vilniuje, Valdovų rūmuose

VYTAUTO DARASKEVIČIAUS nuotrauka

Miško šventė Daugėlių pušyne

Kuršėnų Daugėlių pagrindinės mokyklos jaunųjų miško bičiulių ir saugaus eismo būrelių nariai, vadovaujami mokytojų A. Startienės ir V. Mačiulienės, jau ketvirtą rudens pradžinių klasių mokiniams ir jų tėveliams organizuoja žaidybines – pažintines pamokėles, kurias vadina „Miško šventėmis“. Tų švenčių tikslas – ugdyti gebėjimą pažinti, saugoti ir globoti mus supančią aplinką, miškus, skatinti stebėti, tirti ir analizuoti miške vykstančius reiškinius, saugiai elgtis.

Turime nemažai patirties, kaip į veiklą įtraukti didelį mokinių būrį, todėl šiais me-

tais, pasitarę su mūsų globėju – Kuršėnų miškų urėdijos urėdo pavaduotoju Stasiu Skipariu, pakvietėme į šventę ir kitas Šiaulių rajono mokyklas. Iš viso šventėje dalyvavo 155 mokiniai ir paruošiamųjų grupių auklėtiniai. Paruošėme užduotis atskirose stotelėse.

Šventės pradžioje visus pasitiko „Girinis“, kuris priminė, kaip tinkamai elgtis miške. Jis perskaitė Miško priesaiką, o mokiniai prisiekė. Šventėje dalyvavo gausus miškininkų būrys.

Miško pamokoje buvo daug žaidybinių elementų. „Vaistingųjų augalų“ stotelėje mo-

kiniai ne tik buvo mokomi, kaip rinkti vaistinguosius augalus, supažindinami su vaistažolėmis, bet ir vaišinosi arbatomis. Miškų urėdo pavaduotojas S. Skiparis, puikus miško augalų žinovas, „medžių“ stotelėje padėjo mokiniams pažinti įvairesnius miško medžius.

„Daktaro genio“ stotelėje, padedant mokyklos slaugytojai A. Lapinskienei, praktiškai mokyta, kaip ištikus nelaimei padėti sau ir draugui. „Meškinų“ stotelėje buvo paslėpti „lobiai“, kuriais komandų nariai draugiškai pasidalijo. Šventės pabaigoje visi tvarkė aplinką, kad nepalikėtų šiukšlių.

Šių metų šventę organizuoti padėjo ir dovanomis parėmė Kuršėnų miškų urėdija. Kiekviena komanda gavo po „Gamtos enciklopediją“ ir saldumynų.

ASTA STARTIENĖ
JMBS būrelio „Pelėdžiukai“ vadovė

Sveikiname gimusius

gruodį

Medžio metai.

Lapkritis

*Nuogas lapkritis girioje stypso
Įsibridęs į liulančią balą...
Gal vargšeliui atnešt taurę viskio,
O tai, rodos, visai jau sušalo...*

*Gal užstoti nuo darganos, vėjų,
Gal pagirdyt šilta arbata -
Jos išvirtų jam klevas-virėjas
Savo lapų gelsvų liepsnose.*

*Bet arbatos vargšelis nenori -
Su lietum jos prigėrė šį rytą.
Braukia varvančią mėlyną nosį
Ir itališkai šnabžda finita...*

*Tik dangių jį saulelė sušildys
Ir apgaubus, pamylės kaip dukra.
Senas lapkritis medžių negirdi -
Seno lapkričio meilė kurčia...*

PROSTA SPORINNI

Su 30-uju gimtadieniu

Gruodžio **14** d. šią sukaktį pažymėsiantį Trakų miškų urėdijos Jagelonių girininkijos girininką VYTAUTĄ DIRSĘ, **16** d. – Rokiškio miškų urėdijos Juodupės girininkijos girininką RYTĮ ANDRIUŠKEVIČIŲ, Kaišiadorių miškų urėdijos Kruonio girininkijos girininko pavaduotoją KRISTINĄ SUBAČIŪTĘ, **22** d. – Joniškio miškų urėdijos Žagarės girininkijos girininko pavaduotoją GIEDRIŲ MIKLOŠIŲ.

Su 40-uju gimtadieniu

Gruodžio **3** d. šią sukaktį pažymintį Šakių miškų urėdijos Gelgaudiškio girininkijos girininko pavaduotoją ARŪNĄ ŠVABAUSKĄ, **7** d. – Trakų miškų urėdijos Onušio girininkijos girininką VYTĄ OKUNEVIČIŲ, **14** d. – Veisiejų miškų urėdijos personalo inspektore – sekretore DAIVĄ FOMINIENĘ, **25** d. – Zarasų miškų urėdijos informatikos specialistą GIEDRIŲ KAZLAUSKĄ, **29** d. – Kretingos miškų urėdijos Darbėnų girininkijos eigulį VYTAUTĄ KLIKŲ.

Su 50-uju gimtadieniu

Gruodžio **1** d. šią sukaktį pažymintį Prienų miškų urėdijos ryšių su visuomene specialistą KASTYTĮ TARASEVIČIŲ, **11** d. – Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus pavaduotoją dr. PAULIŲ ZOLUBĄ, **12** d. – Nemenčinės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio mechaniką STANISLAV MACULEVIČ, **16** d. – Šilutės miškų urėdijos Šiaudėnų girininkijos eigulį ALVYDĄ STAPONĄ, **19** d. – Marijampolės miškų urėdijos Vilkaviškio girininkijos eigulį ALVYDĄ VEKEROTĄ, **23** d. – Vilniaus miškų urėdijos Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio mechaniką VYTAUTĄ LAVRINOVIČ, **28** d. – Šalčininkų miškų urėdijos Dieveniškų girininkijos girininko pavaduotoją ANTONĄ JODĮ, Šilutės miškų urėdijos Rambyno girininkijos eigulį KĘSTUTĮ BLANKĄ, Marijampolės miškų urėdijos Sasnavos girininkijos miško darbininką VYTAUTĄ KELAITĮ.

Gruodžio **3** d. šią sukaktį pažymintį Jurbarko miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargą JONĄ VITĄ JAKŠTĮ, Tauragės miškų urėdijos sargą – kūrįką PRANĄ ANDRIULĮ, **11** d. – Utenos miškų urėdijos Rudesos girininkijos girininko pavaduotoją NATALIJĄ ALEKSYNIENĘ, **12** d. – LAMMC Miškų instituto vairuotoją VYTAUTĄ BUTKŲ, **14** d. – Kretingos miškų urėdijos Grūšlaukės girininkijos eigulį PRANĄ BURBĄ, **18** d. – Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos lektorę GRAŽINĄ MASIONYTĘ, Rokiškio miškų urėdijos buhalterę DANUTĘ ZIZIENĘ, Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Šalieskių girininkijos valytoją-miško darbininkę TEREZIJĄ NICKIENĘ, **19** d. – Šakių miškų urėdijos Lekėčių techninio padalinio vairuotoją BRONIŲ PUSKUNIGĮ, **23** d. – Valkininkų miškų urėdijos Eišiškių girininkijos valytoją ALBINĄ DŽIAUTĄ, **30** d. – Telšių miškų urėdijos rekreacijos meistrą STEPONĄ KAMINĄ.

Su 60-uju gimtadieniu

Gruodžio **15** d. šią sukaktį pažymėsiantį buvusį ilgametį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos urėdą ALBERTĄ ZDANEVIČIŲ.

Su 70-uju gimtadieniu

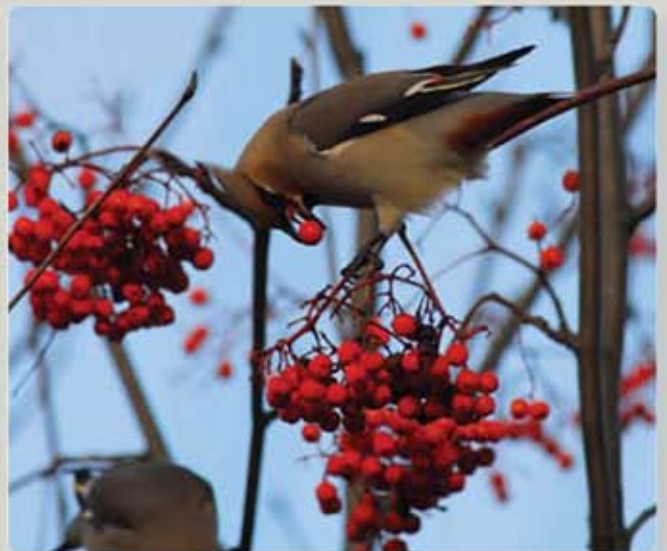
Gruodžio **1** d. sukako **75-eri** buvusiam Utenos miškų urėdijos darbuotojui PETRUI LOPETAJ.

Su 80-uju gimtadieniu

Gruodžio **5** d. šią sukaktį pažymėsiančią buvusią ilgametę Anykščių miškų urėdijos vyriausiąją buhalterę GENOVAITĘ BALTAKIENĘ, **14** d. – buvusį Lietuvos miškų instituto direktorių, LMA narį korespondentą, habil. dr. prof. STASĮ KARAZIJĄ.

Lapkričio gyvybė

PAŽABOK LAUKINĘ GAMTĄ™

Medžiai suformuoja įspūdingus ir puošnius kraštovaizdžio siluetus. Tačiau pasitaiko atvejų, kai gamta tampa nevaldoma, gamtos stichijos sukelia nepataisomą žalą ir sudarko jūsų puoseletą aplinką. Tvarkydami žaliuosius plotus ir prižiūradami medžius pasitelkite Husqvarna aplinkos priežiūros techniką. Platus gaminių asortimentas suteiks galimybę dirbti išvien su gamta. Susilieik su gamta ir kurk grožį aplink save.

Sukurta profesionalams. Skirta tau. www.husqvarna.lt

Copyright © 2010 Husqvarna AB (publ). All rights reserved.

Husqvarna